

Översiktsplan för Kungsörs kommun

Antagen av kommunfullmäktige
8 december 2014 § 54, KS-handling nr. 50/2014

Kungsör

Innehållsförteckning

KARTÖVERSIKT	2
Ny översiktsplan för Kungsörs kommun	3
Aktuella fördjupade översiktsplaner (FÖP)	4
Planområdets avgränsning samt planhandlingar	4
MÅL OCH STRATEGI	5
Övergripande mål för planarbetet	5
Miljömål och RUP	6
Regionalt utvecklingsprogram (RUP)	7
Landsbygdsprogrammet	8
Översiktsplanens strategier och fyra fokusområden	9
UTGÅNGSPUNKTER OCH FÖRUTSÄTTNINGAR	12
Kungsörs historia och framväxt	12
Kungsörs befolkning	14
Bostäder	17
Sysselsättning och arbetsmarknad	19
Riksintressen - en sammanställning	25
Energidistribution	27
Framtidsutmaningar och framgångsnycklar	29
PLANFÖRSLAG	30
Hållbara kommunikationer	30
Ett attraktivare ansikte mot omvärlden	39
Näringsliv	41
Verksamhetsmark	46
Centrumutveckling och handel	50
Offentlig service och skola	55
Boende	61
Natur- och kulturmiljöer	67
Vattenplanering	87
Teknisk försörjning	91
Miljö- och riskfrågor	99
Mellankommunala frågor	106
TILLÄGG OCH KONSEKVENSER	109
Planerade tillägg, fördjupningar, utredningar m.m. samt föreslagna utredningsområden	109
Konsekvenser av planförslaget	112
KÄLLFÖRTECKNING	115
BILAGA 1 – Länsstyrelsens granskningsyttrande	118

KARTÖVERSIKT

- KARTA 1 Mälarenregionen
- KARTA 2 Kungsörs kommun med omnejd
- KARTA 3 Riksintressen i Kungsörs kommun
- KARTA 4 Kommunikationer och offentlig service i Kungsörs kommun
- KARTA 5 Möjliga verksamhetsområden vid Kungsörs tätort
- KARTA 6 Möjliga verksamhetsområden i Valskog
- KARTA 7 Möjliga områden för bostäder och förtätningar i yttre Kungsörs tätort samt i småorterna.
- KARTA 8 Möjliga utbyggnadsområden för bostäder i Kungsörs tätort
- KARTA 9 Kulturmiljö i Kungsörs kommun
- KARTA 10 Friluftsliv i Kungsörs kommun
- KARTA 11 Anläggningar – Kultur, fritid och turism i Kungsörs kommun
- KARTA 12 Naturvård i Kungsörs kommun
- KARTA 13 Övriga naturvårdsintressen i Kungsörs kommun
- KARTA 14 Vattenförekomster i Kungsörs kommun
- KARTA15 Teknisk försörjning i Kungsörs kommun
- KARTA 16 Miljö och risk i Kungsörs kommun
- KARTA 17 Inventering av översvämningsrisker i Kungsörs kommun
- KARTA 18 Förutsättningar för ras, skred och erosion i Kungsör och Jägaråsen
- Översiktsplan Kungsörs kommun – Markanvändningskarta tätortsöversikt (plankarta)
- Översiktsplan Kungsörs kommun – Markanvändningskarta kommunöversikt (plankarta)

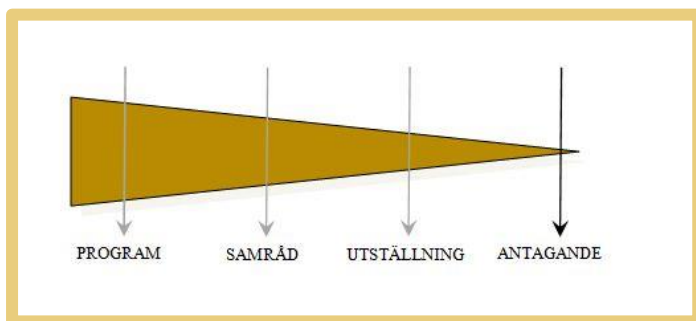
Ny översiktsplan för Kungsörs kommun

En översiktsplan behandlar den långsiktiga fysiska utvecklingen av kommunen. Fokus ligger på framtida användning av mark och vatten. Planperioden är cirka 20 år och sträcker sig alltså fram till 2035. Med detta följer att en översiktsplan är strategisk till sin karaktär och inte inriktad på detaljer eller utformning. Den är inte heller juridiskt bindande. Planen ska presentera kommunens målsättningar inom olika områden samt innehålla avvägningar mellan olika allmänna intressen samt förslag till inriktningar. Då framtiden är till stora delar okänd, kan en översiktplan med fördel inrymma flera alternativ för att effektivt möta förändrade villkor. En översiktplan kan därför föreslå flera framtida och karaktärs skilda områden för t ex bostäder, verksamheter och friluftsmark, än vad den överblickbara efterfrågan påvisar.

Kungsör har inte antagit en kommuntäckande översiktsplan sedan 1990. För att kunna ge lämplig vägledning behöver planen vara aktuell, varför det är hög tid att ta fram en ny översiktsplan för hela kommunen. Den nya översiktsplanen ska utgöra ett samlat beslutsunderlag för hur marken och vattnet ska användas på lämpligaste sätt och ge en vägledning vid fortsatt planering som sker i form av program, fördjupningar och detaljplaner.

Planen kommer att utgöra ett beslutsunderlag för såväl kommunala nämnder som statliga och privata aktörer. Planen ska även diskutera vilka särskilda utredningar och fördjupningar som behöver genomföras under de närmaste åren. En aspekt av översiktsplanen är att den utgör en slags överenskommelse mellan Kungsör och staten om riksintressena, eller tydliggör skilda uppfattningar. Även regionala och mellankommunala frågor tas upp. Planens konsekvenser i ett ekologiskt, socialt och samhällsekonomiskt perspektiv redovisas i en särskild handling, kallad *miljökonsekvensbeskrivning* (MKB). Ett särskilt samråd om MKB hölls under perioden 25 februari – 18 mars 2014.

Planen ska under planprocessen vara ett underlag för allmän debatt om kommunens framtida utveckling – en debatt som engagerar medborgare, näringsliv, föreningar med flera. Avstämningar görs även med Länsstyrelsen och andra myndigheter, till exempel Trafikverket. Planarbetet inleddes våren 2012 med att ett planprogram togs fram som har förankrats både bland allmänheten och hos politiken. Programmet ger tydliga inriktningar för översiktsplanarbetet. Den övergripande ambitionen är att Kungsör åter ska bli en växande och attraktiv kommun, samtidigt som viktiga värden ska bevaras och den ekonomiska och ekologiska hållbarheten är god.

Figur 1: Planprocessen

utställningen, som är det sista dialogförfarandet, och kommunens svar på dessa synpunkter återfinns i utställningsredogörelsen.

Översiktsplanen och tillhörande miljökonsekvensbeskrivning (MKB) har, innan antagande, bearbetats i olika steg, med tre dialogomgångar (program, samråd och utställning) där synpunkter har inhämtats från berörda myndigheter, grannkommuner, kommunmedborgare etc. Inkomna synpunkter från

Under processen har förslag och idéer presenterats för en politisk styrgrupp som löpande har lämnat synpunkter på materialet. Avstämningar har även gjorts med flera viktiga utomstående instanser, exempelvis Länsstyrelsen, Trafikverket, Mälarenergi, Kollektivtrafikmyndigheten och Skanova. Nedan visas vilka som ingår i styr- respektive arbetsgruppen samt även andra personer som deltagit med sin expertkunskap inom olika områden.

Styrgrupp	Arbetsgrupp	Övriga experter
Per Strengbom (S), ordförande Marie Norin Junntila (S) Stellan Lund (M) Gunilla Aurusell (S) Dan Stigenberg (S) Börje Andersson (C) Hans Bergermark (MP) Christer Henriksson (V) Olof Lindberg (FP) Ingvar Stavholt (KD) Per Bäckström (kommunchef) Kent Pergeus (VD KKTAB)	Daniel Artaeus Bertil Malmström, Sweco Therés Andersson Christina Schyberg Jan Kietzmann (kartor) Maja Frisk (kartor) Gunnar Karlsson (Program och Samrådshandling) Magnus Ribbing (Utställningshandling) Jenny Fredriksson, Sweco (Workshop)	Fredrik Bergh Pamela Strömberg-Ambros Astrid Qvarnlöf Mikael Nilsson Lisa Jonsson Lena Mäenpää, VMKF Thomas Åkesson, VMMF Veerle Vantomme, VMMF
Eva-Kristina Andersson (sekreterare)		

Figur 2: Där inte annat anges arbetar personen på Kungsörs kommun eller Kungsörs Kommun Teknik AB (KKTAB).

Aktuella fördjupade översiktsplaner (FÖP)

Kungsör har tre fördjupade översiktsplaner vilka ”släcks ut” i och med den nya kommunomfattande översiktsplanen. Fördjupningen för centrum som antogs i maj 2000 har till stora delar inarbetats i samrådshandlingen.

Planområdets avgränsning samt planhandlingar

Översiktsplanen är kommuntäckande.

Denna utställningshandling, kompletteras av en särskild markanvändningskarta, som bifogas samt miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Riksintressen och allmänna planeringsintressen redovisas i text samt i tillhörande kartor. Även samrådsredogörelser dels för samrådet om översiktsplanen och dels för miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) ingår. Dessutom bifogas även en lista över relevant underlagsmaterial.

MÅL OCH STRATEGI

Övergripande mål för planarbetet

- *För framtiden skapa social, ekonomisk och ekologisk uthållighet.*
- *Ge utrymme för en balanserad och sund expansion av kommunen med förstärkning av Kungsör som centralort, där tillväxt på landsbygden sker i befintliga småorter samt i naturliga stråk. Där målet för befolkningsutvecklingen är en tillväxt på 5 procent till år 2025.*
- *Förstärka Mälar- och naturkontakten genom sjö- och naturnära boende och förbättrad tillgänglighet till natur och stränder.*
- *För framtiden reservera värdefulla fritids-, kulturmiljö- och naturområden samt säkerställa framtida vattenförsörjning.*
- *Satsa på attraktivitetshöjande fysiska åtgärder i den centrala miljön samt längs strandpartiet.*
- *Förbättra Kungsörs tillgänglighet i Mälarregionen.*
- *Förstärka kommunens dragningskraft i form av ökade expansionsutrymmen för verksamheter i strategiska lägen.*

Tanken med översiktsplanen är att den ska medverka till att skapa bättre möjligheter till god långsiktig hållbar utveckling av Kungsör. En översiktsplan är till sin karaktär en fysisk plan och därmed behandlas i första hand sådana aspekter.

Fokus kommer att läggas på social-, ekonomisk och ekologisk uthållighet. Kungsör har ett bra utgångsläge i Mälardalen, både för boende och för verksamheter, men potentialen utnyttjas inte tillräckligt bra.

För att kommunen ska bli attraktiv måste den fysiska utvecklingen hänga samman med mjuka värden. Ledord är bl.a. trygghet, trivsel, aktiviteter och upplevelser i positiva, allmänna miljöer. Planen kommer att försöka väva in sådana aspekter tydligare i den fysiska planeringen, så att Kungsör kan bli trivsammare och därmed attraktivare i framtiden.

Viktigt är att tillhandahålla livsmiljöer som är mycket goda, reservera mark för bostäder i attraktiva lägen, utveckla kontakten med Mälaren och naturen, skapa bättre möjligheter för rekreation och naturbaserad turism, förbättra kommunikationerna och ge utrymme för strategisk verksamhetsmark i goda kommunikationslägen. Viktiga platser att lyfta är centrummiljöerna och det centrala strandområdet. Att för framtiden bevara Kungsörs rika naturmiljöer är ett genomgående huvudtema för planen.

Förändringar i den fysiska miljön kan vara kostsamma, därför kan allt inte göras på en gång. Finns samstämmighet kring den långsiktiga fysiska utvecklingsriktningen är det dock möjligt att göra mindre etappförändringar för att nå slutmålet. Översiktsplanens roll är här att ge långsiktighet i mål och planering.

För att påverka branschensidighet och fåföretagsdominans behövs ytterligare planberedskap för verksamhetsmark. För att marken ska bli attraktiv bör den tillkomma i strategiska lägen ur kommunikationssynvinkel och helst utnyttja befintlig infrastruktur.

Kommunen rår inte ensam över den fysiska miljön, utan andra planeringsinstanser och markägare kan vara ansvariga. Översiktsplanen kan därför också ses som ett dialoginstrument med dessa för att nå framgång. Detta gäller till stora delar för utveckling av kommunikationer och trafikutbud, där kommunen endast kan påverka indirekt.

Miljömål och RUP

Det svenska miljömålssystemet består av ett generationsmål, fjorton etappmål och sexton miljö kvalitetsmål.

Generationsmålet visar riktningen för vad som måste göras inom en generation för att miljö kvalitetsmålen ska nås. Generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.

Etappmålen är steg på vägen för att nå generationsmålet och ett eller flera miljö kvalitetsmål. De visar vad Sverige kan göra och tydliggör var insatser bör sättas in.

Miljö kvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. De 16 miljö målen är:

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Bara naturlig försurning
4. Giftfri miljö
5. Skyddande ozonskikt
6. Säker strålmiljö
7. Ingen övergödning
8. Levande sjöar och vattendrag
9. Grundvatten av god kvalitet
10. Hav i balans samt levande kust och skärgård
11. Myllrande våtmarker
12. Levande skogar
13. Ett rikt odlingslandskap
14. Storslagen fjällmiljö
15. God bebyggd miljö
16. Ett rikt växt- och djurliv

Länsstyrelsen i Västmanlands län har beslutat om de regionala miljömålen, vilka är samma som de nationella, undantaget de två målen *hav i balans samt levande kust och skärgård* och *storslagen fjällmiljö* som inte berör Västmanland.

De miljömål där kommunen har störst möjlighet att påverka är *begränsad klimatpåverkan, ingen övergödning, levande sjöar och vattendrag, grundvatten av god kvalitet, ett rikt odlingslandskap, god bebyggd miljö* samt *ett rikt växt- och djurliv*.

På nationell nivå gör man bedömningen att 14 av miljökvalitetsmålen inte kommer att nås fram till år 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Målet *skyddande ozonskikt*, beräknas att nås och målet *säker strålmiljö* är nära att nås till år 2020.

Regionalt utvecklingsprogram (RUP)

RUP för åren 2014-2020 är en strategi för en långsiktigt hållbar tillväxt i hela Västmanlands län. Länsstyrelsen har ansvaret för det regionala tillväxtarbetet i länet. Det innebär bland annat att utarbeta ett regionalt utvecklingsprogram, RUP. Programmet ligger sedan till grund för regionala strukturfondsprogram, innovations- och näringslivsstrategi, länstransportplan och andra relevanta regionala program och insatser.

Det övergripande målet för det regionala utvecklingsprogrammet är en långsiktigt hållbar utveckling och tillväxt i hela Västmanlands län.

Prioriterade insatsområden är:

- **God livsmiljö**
En god livsmiljö som ger trygghet, välbefinnande och möjlighet att påverka sin egen livssituation är ett grundläggande behov hos alla människor. Insatsområdet ska skapa förutsättningar för en god livskvalitet där hälsa, vård och omsorg om individen och miljö ska vara vägledande.
- **Rätt kompetens**
Länet behöver höja kompetensnivån och bredda kompetensen så att fler personer inkluderas för att klara länets styrkeområden.
- **Dynamiskt näringsliv**
Genom att stärka innovationsklimatet bidrar länet inte bara till att möta de globala utmaningarna utan också till hela Sveriges konkurrenskraft.”
- **Effektiva kommunikationer**
Effektiva hållbara kommunikationer är avgörande för att länet ska bli en betydligt större tillväxtregion med befolkningsökning och näringslivsutveckling i alla länsdelar. Kommunikationerna har stor betydelse för näringslivets konkurrenskraft och kompetensförsörjning. Men också för hur länets invånare kan klara sina dagliga liv med studerande-, arbets-, inköps- och fritidsresor.

- **Effektiv energianvändning**
Västmanlands energianvändning är långsiktigt hållbar och bidrar till minskad miljö- och klimatpåverkan
- **Stark regional attraktivitet**
Västmanland har potential för en utvecklad besöksnäring. De riksintressanta natur- och kulturmiljövärden som finns i länet är en viktig resurs för besöksnäringen. Genom att bevara, vårda och utveckla natur- och kulturmiljöerna och att stärka kulturlivet blir Västmanland ett attraktivt län att bo, leva och arbeta i. Landskapet och kulturlivet är även en grund för att utveckla besöksnäringen med målgruppsanpassade upplevelser.

Landsbygdsprogrammet

Landsbygdsprogrammet är ett verktyg för att nå målen för landsbygdspolitiken. Det nya landsbygdsprogrammet löper mellan åren 2014-2020. Det består av stöd och ersättningar för att utveckla landsbygden. Miljö och hållbar utveckling är också prioriterat. Landsbygdsprogrammet ska ge:

- lönsamma och livskraftiga företag,
- aktiva bönder som ger oss öppna marker med betande djur
- modern landsbygd.

I landsbygdsprogrammet ingår företagsstöd, projektstöd, miljöinvesteringar, kompensationsbidrag och miljöersättningar. Stöden och ersättningarna finansieras gemensamt av Sverige och EU. Det finns 36 miljarder kronor i landsbygdsprogrammet under perioden 2014-2020. Åtgärderna i det nya landsbygdsprogrammet kommer öppnas för ansökan successivt under perioden 2014 till 2016. Länsstyrelsen i Västmanlands län ansvarar för att ta fram ett regionalt landsbygdsprogram för Västmanland.

Översiktsplanens strategier och fyra fokusområden

Fyra fokusområden har utmejslats i ett planprogram, vilka utgör de huvudsakliga strategispåren som översiktsplanen ska följa för att uppnå målsättningarna. Betydelsefulla inspel för fokusområdena har varit inledande möten med den politiska styrgruppen, vilken också har godkänt planprogrammet. Dialogmöten kring programmet har hållits med befolkning, näringsliv och olika regionala planeringsintressenter. De många värdefulla inspelen från dialogmötena har påverkat översiktsplanens riktning och innehåll.

De fyra fokusområdena, vilka har bedömts vara centrala för Kungsörs framtida utveckling, är: *Bättre än goda livsmiljöer*, *Attraktivt boende*, *Ett framgångsrikt näringsliv med mer strategisk verksamhetsmark* samt *Utnyttja det geografiska kommunikationsläget bättre* och de presenteras i följande avsnitt.

1. Bättre än goda livsmiljöer

Attraktiva livsmiljöer berör trygghet, trivsamma fysiska miljöer och goda rekreationsmiljöer bland annat. För att öka Kungsörs attraktivitet gentemot kommuninvånare och potentiella inflyttare, fastställdes i planprogrammet att följande miljöer och natur- och kulturvärden ska förnyas, utvecklas och bevaras:

Mälaren med båtutrustning och strandområdet: En av Kungsörs självklara kvaliteter är närheten till Mälaren. Det fina vattenläget har inte nyttjats lika väl som i andra städer när det gäller turism, rekreation, friluftsliv och sjönära boende. En aktivare front mot Mälaren skulle öka Kungsörs attraktivitet. En viktig utmaning i översiktsplaneringen är att tydligare integrera Mälaren i Kungsörs vardagsliv samt att nyttja vattnet för rekreation och besöksnäring.

Det centrala strandområdet, med gamla industribyggnader, är avskilt från Kungsörs centrum. Under 2011-2012 togs ett förslag fram inom ”Centrumprojektet” för hur strandområdet ska kunna utvecklas i framtiden med kultur, företagande, rekreation och båtutrustning. Förslaget ger inspiration och riktning för framtida förändringar. Även Kungssuddens potential när det gäller turism och rekreation behöver vidareutvecklas.

Kungsörs ansikte utåt: Över huvud taget behöver Kungsörs ansikte utåt lyftas. Att vara synlig på ett positivt sätt från E20, vid tågstationen samt ha attraktiva entrépunkter, bör betraktas som ett kostnadseffektivt och långsiktigt sätt att marknadsföra Kungsör. Målet är att skapa en positiv bild av Kungsör och samtidigt tydliggöra centralortens identitet och särprägel.

Både E20 från väster och väg 250 från Köping går genom ett karaktäristiskt och attraktivt kulturlandskap, som snarare bör bevaras än utvecklas. Den västra infarten till centralorten, alltså korsningen mellan E20 och väg 250, är dock inte attraktiv och exponerar ej Kungsör på minsta sätt. Nuvarande stadssiluett vid infarten från Köping med den framträdande fastigheten Rex ger inte heller en positiv bild av Kungsör.

Grön rekreation och naturbaserad turism: En av Kungsörs främsta tillgångar är möjligheterna till naturbaserad rekreation och turism. I Kungsör finns, förutom Mälaren, vilken är utpekad som riksintresse för friluftsliv och rekreation, även flertalet rekreativområden och anläggningar.

I översiktsplanen görs en balanserad avvägning mellan rekreativintressen och andra intressen, där en särskild friluftslivsplan ger underlag för att bevara viktiga

rekreationsmöjligheter för framtiden. Översiktsplanen har bl.a. fokus på de mest tätortsnära områdena, men även landsbygden inrymmer goda möjligheter till grön turism och rekreation, där eklandskapen är en given tillgång. En profil mot hästturism kan utvecklas, innefattande ridleder och främjande av hästgårdar. För en utveckling av naturbaserad turism ingår också att söka öka kontakten med Mälaren och på så vis knyta de landbaserade tillgångarna fastare med de vattenbaserade.

Kungsörs centrum och handel: Fungerande lokal handel är nödvändig. Den ger en bas för de boende, vilka på hemmaplan ska kunna göra inköp i form av bland annat livsmedelsprodukter. ”Centrumprojektet” har påvisat stora förbättringspotentialer. Centrums och handelns villkor måste förbättras, då de är viktiga attraktivitetsfaktorer, där ökad tillgänglighet, trygghet och trivsel är kärnfrågor. Ett av översiktsplanens syfte är att ge långsiktiga mål för utveckling av centrum, främst långsiktiga fysiska förbättringsåtgärder.

2. Attraktivt boende

Kommunen domineras idag av småhus, som för det mesta finns i relativt attraktiva lägen. Variationen är stor eftersom man kan välja att bo i tätorten, i småorter eller på landsbygden – liksom i helt olika typer av landskap, till exempel i skogsområden, odlingsbygd eller sjönära. Utbudet kompletteras av hyres- och bostadsrätter i flerfamiljshus. En allmän målsättning för översiktsplanen är att behålla och utveckla variationen i bostadsutbudet.

Även om utbudet på många sätt är brett och varierat så är det ändå en stor utmaning att locka fler boende till kommunen. Inte minst behöver fler unga vuxna bosätta sig på orten, så att Kungsörs demografiska utmaningar kan mötas. Likaså behöver äldre kommuninvånarens bostadsintressen mötas. Översiktsplanens strategi för bostadsutvecklingen är sålunda att ge en nödvändig direkt koppling till de demografiska villkoren.

Det utmärkta läget vid Mälaren används idag alldeles för lite för att skapa efterfrågade boendemiljöer. Att nyttja väl valda delar av strandområdena för attraktivt sjönära boende är förmodligen det bästa sättet att locka nya invånare till kommunen.

En annan stor potential är komplettering, förtätning och omvandling i Kungsörs tätort. Projekt av god kvalitet kan dels bidra till att allmänt höja Kungsörs attraktivitet, dels kan lägenheter i flerfamiljshus komplettera småhusutbudet, vilket den växande äldre målgruppen efterfrågar.

Mer naturnära boende i strategiskt goda lägen ska kunna erbjudas även i framtiden. Översiktsplanen pekar bl.a. ut ”kyrkbyarna” på landsbygden som lämpliga områden att förstärka, med hänsyn till de naturgivna förutsättningarna och lokala initiativ. En naturprofil i boendet kan ge efterfrågade kvaliteter på vissa platser. Exempelvis kan hästgårdar bli inslag där goda förutsättningar finns. Även i Kungsörs tätort ska det vara möjligt att bo med närhet till natur.

3. Framgångsrikt näringsliv genom mer strategisk verksamhetsmark

Att hitta platser för framtidens verksamhetsområden i Kungsör är en av de viktigaste frågeställningarna för översiktsplanen. Det råder i dagsläget en viss brist på verksamhetsmark, men över huvud taget är det viktigt för kommunen att ha planberedskap för etableringar, eftersom företag kan behöva få tillgång till mark med kort varsel. Kommunen planerar för ett mångsidigt och expansivt näringsliv och det är

därför en viktig målsättning att detaljplanelagd och exploaterbar mark ska finnas tillgänglig för nya eller expanderande företag. Eftersom tillgång till ny verksamhetsmark är en prioriterad fråga, genomfördes en särskild studie för att ge underlag för översiktsplaneringen.

Översiktsplanens prioritering av lämplig verksamhetsmark är att reservera mark som är gynnsam och strategisk ur transporthänseende samt har närhet till befintliga verksamhetsområden, gärna i direkt anslutning. Även närhet till tätorten Kungsör är viktig, så att boende lätt kan ta sig dit. Beaktats har också risken för störningar, goda markförhållanden, kulturmiljö- och landskapsvärden, markägarförhållanden samt expansionsmöjligheter.

4. Utnyttja det geografiska kommunikationsläget bättre

Kungsörs läge är mycket strategiskt i Västra Mälardalen, med tre stora städer inom pendlingsavstånd. Det är drygt två mil till Eskilstuna, fem till Västerås och sju mil till Örebro. Den inre Stockholmsregionen finns på ca 12 mils håll. Arboga och Köping ligger nästgårds, på drygt en mils avstånd.

Både Svealandsbanan och E20 går igenom Kungsörs centralort. En given inriktning för översiktsplaneringen är att försöka utnyttja det gynnsamma kommunikationsläget bättre i framtiden. Med förbättrade kommunikationer ökar möjligheten att locka boende till kommunen, eftersom det är vanligt att minst en vuxen behöver pendla ut från boendeorten. I fokus står Kungsörs behov av spårförbindelser och vägförbindelser, där regional tågtrafik och det regionala bussnätet har stor betydelse för utbytet mellan de olika regionala arbetsmarknaderna i Mälardalen och Stockholm.

Kungsörs kommun har fina möjligheter som knutpunkt i Mälardalen. Flera viktiga kommunikationsstråk – som E20, E18, Svealandsbanan, Mälarbanan, väg 56 och väg 250 – passerar inom Kungsörs kommungränser. Översiktsplanen reserverar mark för dessa intressen samt för framtida förändringar.

För att bättre dra nytta av kommunikationsläget finns flera nya verksamhetsområden med goda logistiska lägen med i översiktsplanen.

Översiktsplanens förslag till nya bostadsområden finns också i goda kommunikationslägen, så att fördel kan dras av Kungsörs geografiska läge. Kungsör, Valskog, Torpa och Kungs Barkarö ligger väl till vid huvudkommunikationsstråk och bör förstärkas med bostäder, med tydligt volymfokus mot centralorten. Viss ny bebyggelse på landsbygden kan också tillkomma i närheten av de viktiga kommunikationsstråk som löper genom kommunen. Tanken med en sammanhållen bebyggelse är såldes även att minska trafikarbetet.

Betydelsefullt är att det lokala trafiknätet är väl kopplat till den regionala trafiken för att tillgängligheten till regionens hela utbud av funktioner, upplevelser och arbetsplatser ska bli god för olika grupper. Det innebär till exempel att tillgängligheten till järnvägsstationen är viktig, men också att infarterna till Kungsör för motortrafiken behöver bli tydligare. En allt viktigare fråga är också hur de lokala och regional gång- och cykelnäten kan förbättras för att underlätta hållbar mobilitet. Tillgängliga och tillräckliga tågkommunikationer i Kungsör är ett viktigt inspel i översiktsplanen gentemot andra aktörer för att öka hållbarheten i resorna i den alltmer sammanvävda Mälarregionen.

UTGÅNGSPUNKTER OCH FÖRUTSÄTTNINGAR

Kungsörs historia och framväxt

Kungsörs historia så som den formats av människor börjar på bondestenålder ca 4000 f Kr. Då var det endast höglänta partier av land kring Lockmora och Ekeby skans som stack upp ur vattnet i den havsvik som sträckte sig ända in till Örebro. Människorna försörjde sig i stor utsträckning på att jaga säl och ejder men man hade börjat bedriva svedjejordbruk.

Då det var medeltid i Sverige hade större delen av kommunens nuvarande landyta torrlagts och i det låglänta Kungs Barkaröområdet bredde enorma ängar med starr och gräs ut sig. Denna resurs togs effektivt tillvara av en kraftigt växande befolkning.

Gustav Vasa fick upp ögonen för områdets bördighet och goda kommunikationsläge varför han beslöt att grunda en kungsgård. Till alla arbetsuppgifter krävdes mycket arbetskraft. Därför växte ett litet samhälle upp i anslutning till kungsgården och på Kungsörs backe där de centrala delarna av det moderna Kungsör är beläget.

Ända fram till 1800-talet bodde både kung, hov och styrelsemän i Kungsör under flera månader i sträck och de olika regenterna har satt sin prägel på gården i olika grad. Den som förutom Gustav Vasa betytt mest för Kungsör var Karl XI som vistades mycket på kungsgården. Han lät bygga Kung Karls kyrka innan han dog i tidig ålder.

Under 1800-talet började framväxten av Kungsör som industrisamhälle. Järnvägens tillkomst och de goda kommunikationerna över vattnet bidrog till detta. Början av 1900-talet var mycket händelserikt när det gäller Kungsörs industrihistoria. Många entreprenörer med god yrkesskicklighet och gott sinne för affärer etablerade sina verksamheter då. Då dessa industrier hade expanderat och knoppat av sig blev Kungsör på 50-talet den av många jämförbara orter som sysselsatte flest personer inom industrin. Bland de industrier som haft stor betydelse för ortens utveckling kan nämnas Kungsörs plast AB, Östlunds, Kungsörs Bleckkärlsfabrik, Nordiska armaturfabriken och Sörbergs. Avvecklings- och utflyttningstiden som blev som mest märkbar på 1980-talet, kom att avspegla sig i hög arbetslöshet på orten. Av de industrier som etablerade sig i början på 1900-talet finns endast två kvar men tillverkningsindustrin har fortfarande en stor betydelse för näringslivet på orten.

Figur 3: Kungsudden, delar av den kungsgård Gustav Vasa anlade. Foto: Linda Jacobsson

Den mark som var slätterängar på 1500-talet har i modern tid omvandlats till en jordbrukslätt med högproduktiva åkrar vilka sköts med moderna maskiner av ett fåtal aktiva lantbrukare. På de betade kullarna i Kungs Barkarö växte ek vars timmer användes till att bygga krigsfartyg för kungliga flottan. Ny ek planterades allteftersom de uppvuxna togs till timmer. Eftersom eken var kronans egendom blev den kvar när tillverkningen av fartyg upphörde. Dessa kvarstående ekar kom att fridlysas för sina höga naturvärdens skull. De ger i dag Kungs Barkaröområdet sitt särdrag och utgör ett bestånd som är unikt för Europa.

Ekokommunen Kungsör

Kungsör gick 1990, som en av de första kommunerna i landet, med i det nationella Ekokommunprojektet och därefter har kommunens miljöengagemang utvecklats ytterligare. Det ekologiska synsättet med balans och samspel mellan växter, djur och människor har lett till en ökad förståelse för vikten av långsiktigt och förebyggande arbete också när det gäller folkhälsofrågor.

Sveriges Ekokommuner är ett frivilligt nätverk för kommuner, landsting och regioner med visionen ett hållbart Sverige. Utgångspunkten är ett ekosystem i balans som basen för en hållbar ekonomisk och social utveckling.

Sveriges Ekokommuner är också ett forum och en mötesplats där politiker och tjänstemän utbyter erfarenheter och lär av varandras goda exempel. Gemensamma nyckeltal följer upp att utvecklingen i medlemskommunerna går åt rätt håll, d v s mot en hållbar utveckling.

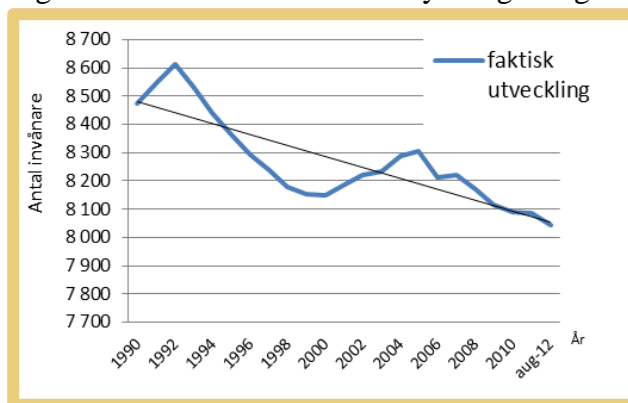
För att bli medlem i Sveriges Ekokommuner krävs att fullmäktige eller kommun-/landstingsstyrelsen beslutat att ansöka om medlemskap. Kommunen ska ha antagit ett program för det lokala hållbarhetsarbetet och arbeta för följande vetenskapligt framtagna kriterier för ett hållbart samhälle:

- Ämnen som är tagna från berggrunden får inte öka i naturen
- Ämnen från samhällets produktion får inte öka i naturen
- Det fysiska underlaget för naturens kretslopp och mångfald får inte utarmas
- Vi ska ha en effektiv och rättvis resursfördelning så att människor kan tillgodose sina behov.

Kungösors befolkning

Befolkningsutveckling

Kungörs kommun hade 8030 invånare år 2012. Befolkningsutvecklingen har varit påtagligt sjunkande under senare år, se figur 4. Under senare år har utflyttningen legat något högre än inflyttningen, noterbart är dock att de i stort följs åt. Under 2012 flyttade 528 personer in i kommunen samtidigt som 557 personer flyttade ut. Antalet födda var 66 och antalet döda var 95. Kommunen har nu en befolkning som är i paritet med nivån i början av 1970-talet. Fortsätter denna minskning når kommunen låga nivåer under kommande år.

Figur 4: Befolkningsutveckling år 1990-2012 (aug). Källa: SCB, Befpak

Geografisk fördelning av befolkningen

Kommunen har två tätorter, Kungösör och Valskog. Befolkningen är främst koncentrerad till Kungösors tätort som har runt 70 % av invånarna. Förutom Kungösör och Valskog finns ett antal småorter och större sammanhängande kyrkbyar med omland; Torpa, Granhammar och Kungs Barkarö. Torpa har ca 130 invånare i byn. I omlandet, med Torpa – Torpunga landsbygder, finns runt 400 invånare. Granhammar har ca 215 individer fördelade på byarna Granhammar-Skäftruna-Rabostan-Råsta-Hogsta. Omlandet runt Granhammar har 320 boende. Kungs Barkarö by har ca 90 invånare och 135 personer bor i omlandet runt byn. En fördelning enligt SCB:s tätortsdefinition redovisas i tabellen nedan.

Invånarantal	2005	2012
Kungösör	5707	5531
Valskog	756	714
Landsbygd och småorter	1840	1785
Totalt:	8303	8030

Figur 5: Antal invånare 2005 och 2012 geografisk fördelning. Källa: SCB, Befpak

Kommunens ställningstagande om Kungsörs tätort

År 1960 enades man i Norden om följande gemensamma officiella definition av begreppet tätort:

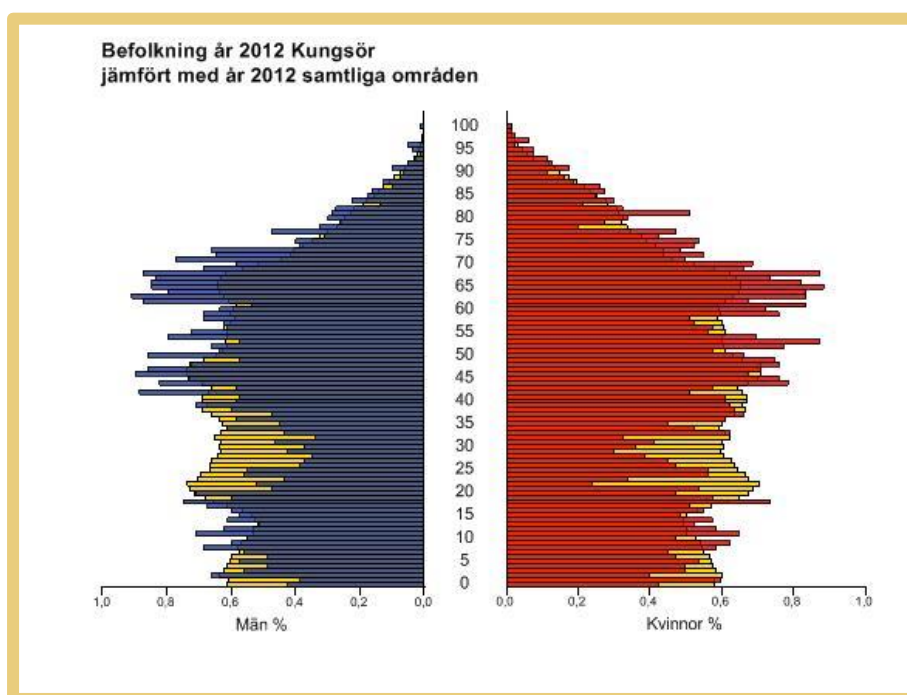
Som tätbebyggt område räknas alla hussamlingar med minst 200 invånare, såvida avståndet mellan husen normalt icke överstiger 200 meter. Avståndet kan dock tillåtas överstiga 200 meter, när det gäller hussamlingar inom en större orts influensområde. Vid avgränsningen av tätbebyggda områden medräknas också obebodda hus, inräknat hus som uteslutande används som arbetsplats. Som hus tillhörande tätortsbebyggelse betraktas dock ej jordbrukets ekonomibyggnader, såvida dessa är fritt liggande i förhållande till huvudegendomen.

Enligt SCB:s grundregel bör tätorten ha över 200 invånare och att avståndet mellan husen normalt inte är mer än 200 meter. Undantag kan göras i de fall då hussamlingar med ett avstånd på över 200 meter ändå bedöms ligga inom en större orts influensområde. Då kan den större orten tillgodoräkna sig detta område. Andra undantag från 200-metersregeln kan göras då avbrottet i den sammanhängande bebyggelsen utgörs av allmännyttiga områden som idrottsplatser, järnvägslinjer, kajer, kyrkogårdar, lagerplatser, parker, parkeringsplatser och vägar.

Kungsörs kommun gör i kartbilagan ett ställningstagande över Kungsörs tätorts utbredning. I ställningstagandet innefattas områden som kommunen betraktar ligga inom tätortens influensområde. Se KARTA 5, 7-8.

Befolkningens åldersindelning

Befolkningspyramiden nedan relaterar Kungsörs ålders- och könsfördelning till rikets. De framgår tydligt att en mindre andel personer än riksgenomsnittet finns i åldern 20-35 år. Kopplat till detta finns även en mindre andel i åldern 0-5 år. En klart större andel äldre personer finns i Kungsör. Åldern ”60 plus” finns i särskilt hög andel. Denna grupp kommer, då den åldras, att påverka kommunens service och bostadsmarknad väsentligt samtidigt som också vård- och omsorgsbehovet ökas markant.

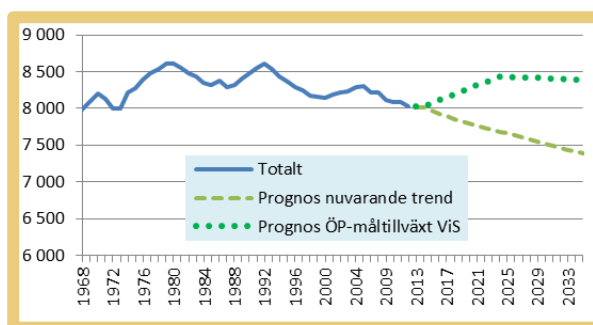

Figur 6: Kungsörs ålderssammansättning i förhållande till rikets (gula staplar), uppdelat på ålder och kön.
Källa: SCB, Befpak.

Framtidsutmaningen – Befolkningsstrukturen år 2035

Två befolkningsprognoser har tagits fram för översiktsplanens behov. Den ena följer senare års negativa utveckling. Den andra tar utgångspunkt i en befolkningstillväxt, vilken följer de mål som beslutats i Västra Mälardalen i Samverkan (Vis). Vis är en samarbetsplattform för ökad tillväxt i kommunerna Kungsör, Arboga och Köping. I Vis sattes ett tillväxtmål för Västra Mälardalen om 5 procent till 2020. I prognosen beräknas dock att betydande åtgärder för ökad befolkningstillväxt i Kungsör kan vara införda tidigast om ett par år, varav tillväxtprognosen tar fart först 2015. Målet om 5 procent tillväxt nås 2025. De två olika utvecklingsscenarierna utvecklas närmare i underlagsrapporten *Totalprognoser 2013-2035, 2013-05-15*.

Tillväxtprognosen förutsätter att det fattas avgörande beslut för att vända den negativa befolkningstillväxten i Kungsör. Stora satsningar sker på översiktsplanens fokusområden samt på andra faktorer som påverkar Kungsörs utgångsläge, som attraktiv kommun. Egna satsningar är inte tillräckliga, utan beslut av andra aktörer (bl.a. landstinget, SJ, Trafikverket, regering, grannkommuner, länsstyrelsen m fl.) i Kungsörs omvärld måste även vara till kommunens fördel. Likaså måste en positiv konjunktur finnas i närregionen, framförallt i Eskilstuna och i Västra Mälardalen.

Figur 7: Befolkningsutveckling i Kungsör år 1968-2012. Källa: SCB, Befpak. Prognoser 2013-2025 KSF Kungsörs kommun

För att Kungsör ska kunna hämta tillbaka befolkningsminskningen till en ökning, krävs en befolkningstillväxt i nivå med den som förespråkas i Vis, där ca 400 personer tillkommit och befolkningstotalen är strax under 8 500 personer år 2035. Om nuvarande trend istället fortsätter, minskar befolkningen i Kungsör kraftigt under perioden till att hamna strax under 7 500 individer. Skillnaden mellan de två alternativa tillväxtscenarierna är då 1 000 personer år 2035! Av detta står tydligt att Kungsör måste företa omfattande attraktivitetsskapande åtgärder, för bl.a. ökad inflyttning, även för att behålla dagens befolkningsnivå. Särskilt allvarligt är att den viktiga barnafödande åldersgruppen har minskat med oroväckande hastighet sedan början av 1990-talet. Kungsör måste bli attraktivare för denna grupp. Med gruppen följer ju även utvecklingen av de allra yngsta.

Samtidigt kommer de äldsta att bli allt fler. Kommunen behöver möta den gruppens bostadsbehov i form av senior- och trygghetsbostäder samt äldreboenden. Det är även nödvändigt att tillgängliggöra Kungsör för de äldre, bl.a. genom att underlätta möjligheterna att ta sig fram i centrummiljöerna. Centrummiljöerna behöver dessutom förskönas.

Bostäder

Bostadsbyggandet i Kungsör har under lång tid varit mycket begränsat. Under senare tid har dock två bostadsprojekt, Skillingeudd och omvandlingen av Karlaskolan, förbättrat siffrorna något. Skillingeuddområdet ligger naturskönt vid Mälaren i bra kommunikationsläge vid E20 mot Eskilstuna. Karlaskolan vänder sig främst till seniorer och har ett centralt läge i Kungsör, nära service och handel. Det finns en marknad för ökat bostadsbyggande i Kungsör, med liknande attraktivitetsfaktorer som Skillingeudd och Karlaskolan uppfyllt, dvs. småhus i sjönära/naturskönt och centralt läge.

Nybyggda och ombyggda lägenheter	2005	2006	2007	2008	2009
I nybyggda småhus	3	5	3	4	0
I nybyggda flerfamiljshus	6	0	0	0	0

Figur 8: Fördelning av nya lägenheter i Kungsörs kommun på småhus och flerbostadshus per år.
Källa: SCB, Fastpak.

Liten andel nybyggnation medför att möjligheten att göra bostadskarriär begränsas, vilket i sin tur innebär liten rörlighet på bostadsmarknaden. Många äldre blir därmed kvar i småhusägandet, vilket gör att yngre familjer inte kan flytta in i det befintliga småhusbeståndet. Seniorprofil i nya lägenheter i centralt, trivsamt och gott kommunikationsläge måste till för att möta efterfrågan i den stora gruppen seniorer som vill lämna småhuset.

Utredningen *Senior- och trygghetsbostäder i Kungsör, planeringsunderlag och strategiska rekommendationer fram till år 2030*, tydliggör att det finns ett stort och växande behov av seniorbostäder i Kungsör. Här finns en marknad för både omvandling av befintligt lägenhetsbestånd samt nybyggnation. Särskilt kedjehus, parhus i grupp och liknande är efterfrågade bostadstyper.

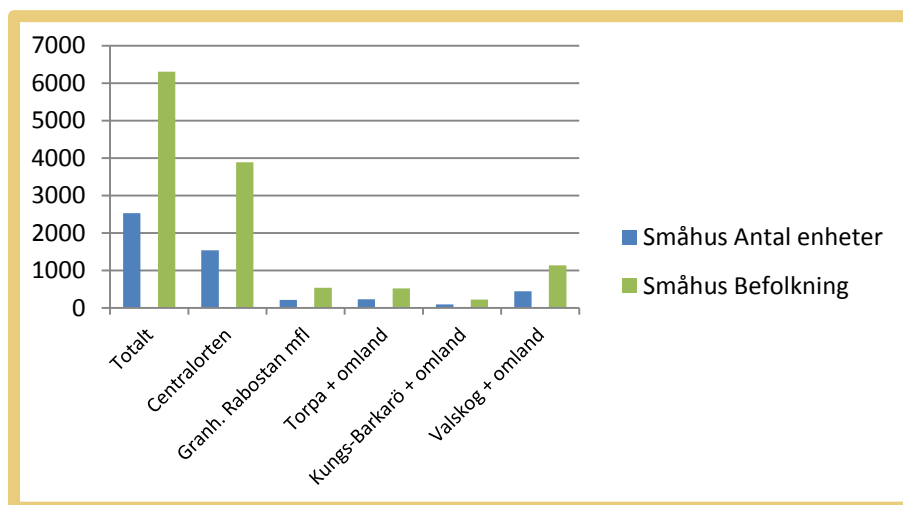
Nuvarande bostadsbestånd

Vid årsskiftet 2011/2012 fanns totalt 3862 bostäder i Kungsör, fördelade på 2537 småhus samt 1325 lägenheter i flerbostadshus. Hushållsstorleken är 2,1 personer. Upplåtelseformerna fördelar sig enligt följande:

Upplåtelseform småhus			
Totalt	Hysesrätt	Bostadsrätt	Äganderätt
2537	93	90	2354
Upplåtelseform flerbostadshus			
Totalt	Hysesrätt	Bostadsrätt	Äganderätt
1325	1272	53	0
Upplåtelseform totalt			
Totalt	Hysesrätt	Bostadsrätt	Äganderätt
3862	1365	143	2354

Figur 9: Upplåtelseform i Kungsör kommun år 2011/2012. Källa: SCB, Fastpak.

Den större delen av Kungsör befolkning återfinns i småhus. Småhus med befolkning fördelar sig enligt följande (taxeringsregistret år 2011). Denna statistik kan avvika mot SCB:s befolkningsstatistik något.

Figur 10: Geografisk fördelning av bostäder och befolkning. Källa: SCB, Fastpak 2011.

I flerbostadsbeståndet är hyresrätten kraftigt representerad i Kungsör samtidigt som antalet bostadsrätter ligger på en mycket låg nivå.

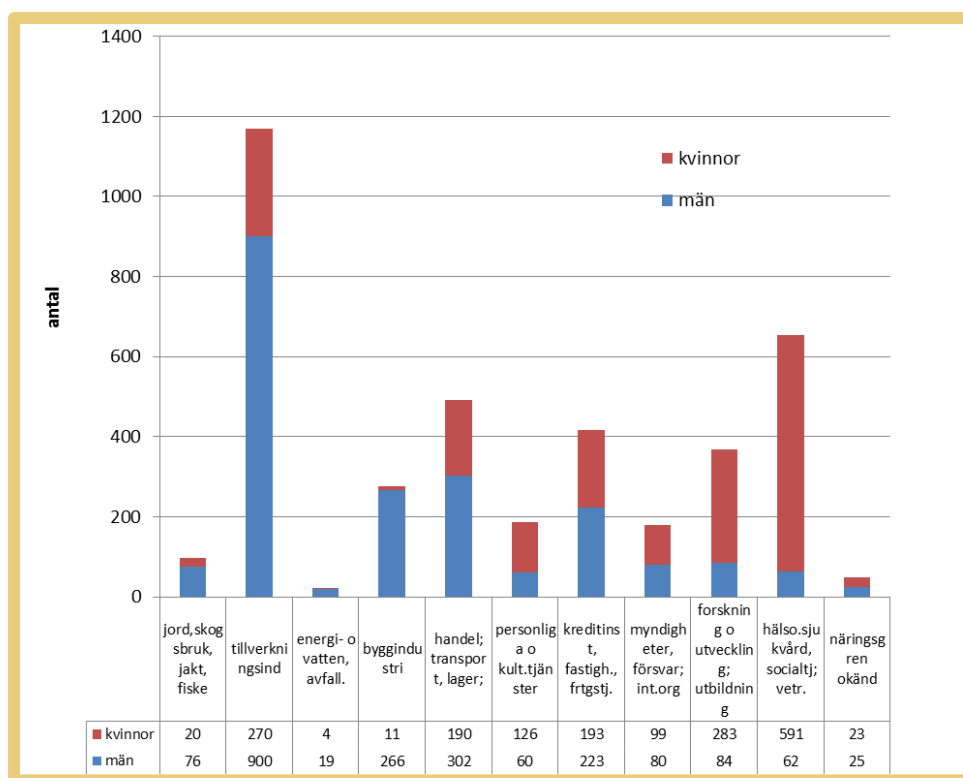
När det gäller ombildningar är den enda förändringen, som kan hittas i bostadsstatistiken under perioden 1991 – 2011, från år 2008 då 14 bostadsrättslägenheter omvandlades till hyresrätter. Geografiskt fördelar sig lägenhetsbeståndet i flerfamiljshus med stor dominans till Kungsörs centralort, där runt 1300 lägenheter återfinns. Drygt 60 finns i Valskog.

Antalet lediga hyreslägenheter i Kungsör har varierat mellan 27-50 under år 2007-2011. I utredningen om seniorlägenheter konstaterades ett stort behov av att ställa om hyreslägenheter till att passa för äldre åldersgrupper. Lägenhetsbeståndet behöver även kompletteras i betydande utsträckning för att matcha efterfrågan och vara attraktivt för seniorer som fundera på att sälja sitt småhus och flytta till lägenhet.

Sysselsättning och arbetsmarknad

Den förvärvsarbetande nattbefolkningen i Kungsör, dvs. boende i Kungsör, är till stora delar sysselsatt inom tillverkningsindustri (mest män) samt inom hälso- och sjukvård (mest kvinnor). Dessutom finns en dominans av några få stora arbetsgivare.

Ensidigheten av såväl branscher som företag gör företagen och kungsörborna starkt utsatta för konjunktursvängningar. Vid de senaste konjunkturkriserna har ett stort antal personer tvingats in i stödåtgärder.

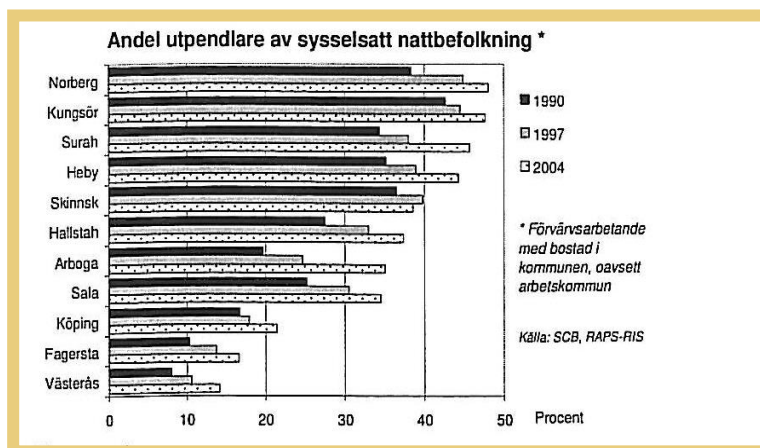
Figur 11: Fördelning av nattbefolkningen i Kungsörs kommun uppdelat på branscher och kön. Källa: SCB, Ampak 2010.

Pendling och regional funktionalitet

Kungsör har ett utmärkt utgångsläge i Mälarenregionen, med närhet till viktiga arbetsmarknader såsom Stockholmsregionen, Eskilstuna, Västerås och Örebro. Närheten till dessa ger Kungsörs invånare bra möjligheter att bo kvar, utan att behöva flytta till arbete på annan ort. De mindre arbetsmarknaderna i Köping och Arboga är även av betydelse för Kungsörborna. Kommunerna i Västra Mälardalen (Kungsör, Arboga, Köping) har tillsammans ca 46 000 invånare och runt 5 000 företag.

Kommunen är starkt pendlingsberoende. Kungsör är i grunden en utpendlingskommun och skillnaden mellan ut- och inpendling har under modern tid varit stor.

Runt 1850 personer pendlar ut från kommunen för arbete i annan kommun samtidigt som 1200 personer inpendlar till arbete i Kungsör. Detta gör kommunen starkt beroende av arbetsmarknader i omgivande regioner. De så kallade funktionella kopplingarna mellan Kungsör och närliggande arbetsmarknader är stora och viktiga att upprätthålla. Men även inom dessa arbetsmarknader är branschensidigheten betydande (Eskilstuna, Köping). Detta medför att befolkningens sysselsättningstal är beroende av välgång i närliggande arbetsmarknader. Runt 50 procent av befolkningen i Kungsör i arbetsför ålder pendlar till arbete på annan plats.

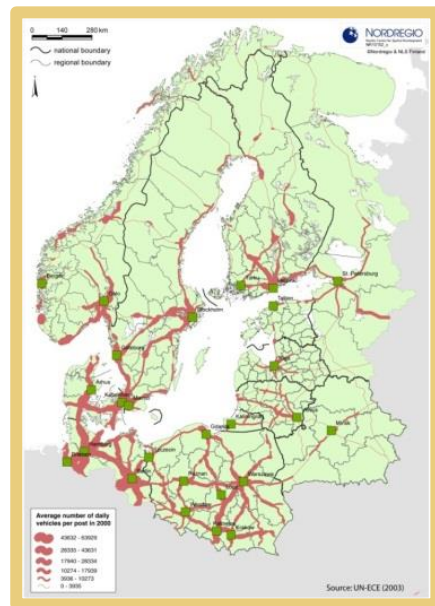
Figur 12: Pendlingsförhållanden i Västmanlands län
Källa: Länsstyrelsen i Västmanlands län

I en tidigare pendlingsstudie, vilken jämförde pendlingen åren 1996 och 2006, framkom att ökningen av utpendlare främst gick i riktning mot Eskilstuna och Stockholm, vilket förklarades med förbättrade kommunikationer i detta stråk. Köping är emellertid fortfarande den kommun dit boende i Kungsör pendlar i störst utsträckning.

Samtidigt som befolkningen i Kungsör är beroende av andra arbetsmarknader är företagen i Kungsör beroende av ett arbetskraftsinflöde. Kungsör har under många år uppvisat mycket låga arbetslöshetssiffror, vilket medfört svårigheter för företag att rekrytera personal bland boende i kommunen. Företagen har således i stor utsträckning fått vända sig till omkringliggande kommuner för rekrytering, vilket har påverkat inpendlingen.

Förbättrade kommunikationer har en given betydelse för människors möjlighet att pendla. Tillkomsten av Svealandsbanan har stor betydelse. Utvecklingen av pendlandet till/från Eskilstuna och Stockholms län, är de relationer som ökat mest för Kungsörs del. En förbättring av vägstandarden, t ex E20, har också stor betydelse för människors benägenhet att pendla. I undersökningen konstaterades att ca 3000 personer dagligen färdas till eller från Kungsör för sin sysselsättnings skull. Av dessa nyttjade ca 200 personer tåg medan 150 nyttjade busstrafiken. Den övervägande delen av pendlarna åker bil till och från arbetet. Om många fler skulle byta från bil till tåg eller busstrafik, skulle de visa sig var kraftigt underdimensionerade. Marknadspotentialen för ökning av hållbara färd sätt är dock stor i Kungsörs kommun.

Figur 13 beskriver det genomsnittliga fordonstrafikflödet (godstrafik + persontrafik) per dag och sträcka. En hög koncentration av flöden finns i Kungsör och omkringliggande Mälardalen. Det finns således en stor mobilitet i regionen, vilken Kungsörborna bidrar till. Fler satsningar på utbyggd statlig infrastruktur är påkallad i området. Den stora mängd persontransporter som äger rum på väg är inte uthållig. Dessutom minskar tillgängligheten i belastade stråk, vilket i sig är tillväxthämmande för den lokala och regionala ekonomin. Det behövs satsningar på persontågstrafik och kollektivtrafik, för att möjliggöra för både uthållighet, tillgänglighet och tillväxt. Med sådana satsningar kan Kungsör och Mälardalen bidra till att avlasta den hårt belastade Stockholmsregionen.

Figur 13: Trafikflöden i norra Europa
Källa: Nordregio

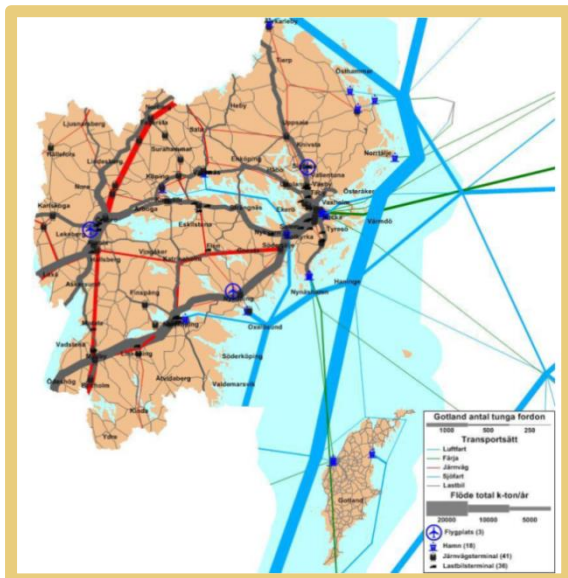
Arbetsmarknaden i Kungsör och ökat omvärldsberoende

Den stora ökningen av inpendling till Kungsör är främst kopplad till tillverkningsindustri och företagstjänster. Tillverkningsindustrin i Kungsör och näraliggande regioner är dock starkt konjunkturkänslig och utsatt för den ekonomiska globaliseringens effekter.

Arbetsmarknaden i Kungsör kan väntas komma att minska svagt i framtiden. Det innebär ett ökad beroende av angränsade arbetsmarknader. Troligen kommer de stora arbetsmarknaderna i Eskilstuna, Stockholm och Västerås att förstärkas i framtiden. Tillväxten i Stockholm är mycket stor. Utpendlingen till tillverkningsindustri har dock stagnerat medan tjänstebanscher och utbildning har ökat i betydelse. Arbetsmarknader med stor tjänstesektor får således bedömas ha godast utvecklingspotential. Detta gör att Stockholm, Eskilstuna, Västerås, men också Örebro, får ökad betydelse på utpendlingen. Det pekar mot förstärkning av resandet till dessa regioner samt en parallell efterfrågeökning på kollektivt resande dit. Kopplingarna till Arboga och Köping kan förväntas vara fortsatt starka i framtiden. Ökningspotentialen för arbetspendling till Arboga och Köping får dock bedömas vara relativt begränsad.

Kungsörs goda strategiska och undernyttjade logistiska läge

Kungsör har ett utomordentligt gott strategiskt läge i Mälardalen, med goda infrastrukturella kopplingar till Stockholmsregionen, Eskilstuna, Västerås och Örebro. Internationellt viktiga flygplatser såsom Arlanda och Skavsta samt regionala flygplatser, som Örebro och Västerås, finns inom två timmars radie. Mälarhamnar för fartygsgods finns i grannkommunen Köping och i Västerås. För att medge ökat fartygstonnage i Mälaren planeras utbyggnad av hamnarna, farlederna och Södertälje sluss.

Figur 14 Totala godsflöden i Mellansverige för respektive trafikslag, utom flyg. Linjebredder beskriver transportstorleken i ton per år.

Källa: Godsflöden i Östra Mellansverige – Västmanlands län, maj 2013.

Figur 14 redovisar godsflöden i Östra Mellansverige för respektive trafikslag. På väg (grå linjer) går mest gods på E20, E18 samt längs väg 56 mellan Sala och E20. Kungsör har i och med detta goda logistiska möjligheter att dra fördel av.

Svealandsbanan används inte i särskilt stor utsträckning för transport av järnvägsgods. Den är dock en av flera tänkbara utförseljärnvägar för malmgods, om malmbrytningen i Bergslagen-Dalarna tar fart. Detta skulle kunna medföra negativ påverkan på persontågstrafiken samt på den lokala miljön i Kungsör.

För Svealandsbanan, vilken är av nationell betydelse för persontågstrafik, planeras samtidigt för en kraftig ökning av persontågs-transporterna. Kraftfulla

infrastrukturella åtgärder torde behövas för att inrymma transportbehovet i framtiden.

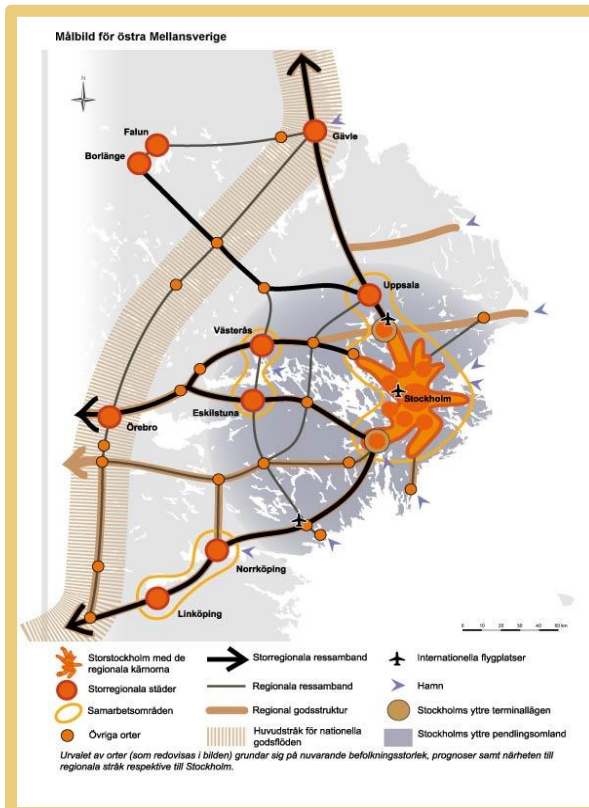
I Kungsör är det utomordentliga läget vid de stora kommunikationslederna minst sagt undernyttjat. Det saknas i princip planberedskap för mer strategisk verksamhetsmark i Kungsör. Mer mark behöver tillgängliggöras i gynnsamma lägen, för att Kungsör ska kunna möta efterfrågan i framtiden och dra nytta av den geografiska lokaliseringen.

Länsplanering och storregional planering

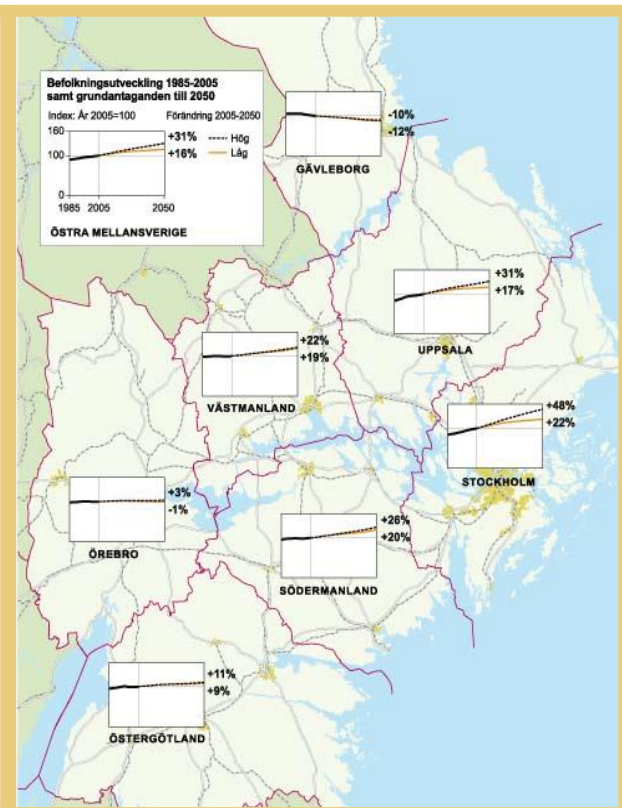
I Västmanland pågår ett arbete med Länsplan för Västmanland. Planen är dock ej färdigställd. I övrigt gör Regionplanekontoret i Stockholms läns landsting (SLL) utblickar i sin planering (kallad RUFSS 2010) mot övriga Mälardalen och Mellansverige. Målbilden som SLL presenterar för Östra Mellansverige är trendsättande och anammas av flera regionala planeringsorgan. Storregional planering är nödvändig då stora flöden av arbetskraft rör sig i regionen och då främst till Stockholmsregionen. Goda funktionella kopplingar är därmed bra att upprätthålla. Stockholmregionen är också beroende av omkringliggande läns förmåga att vara ventil för befolkningsexpansionen i Storstockholm, då man själv inte mäktar med bostadsförsörjningen inom länet. Befolkningstillväxten rör sig koncentriskt ut från Stockholm, där centralorter som Bålsta, Enköping, Mariefred, Strängnäs är stora mottagare. Den geografiska befolkningsexpansionen möjliggörs av förbättrade kommunikationer till arbetsmarknaden i Stockholms län.

För att Kungsör ska kunna ta del av den förväntade tillväxten behövs bl.a. tillräckligt goda kommunikationer till Stockholmsregionen. Även till omkringliggande regionstäder (Eskilstuna, Västerås och Örebro) vilka också är betydande arbetsmarknader, behövs bra kopplingar från Kungsör.

I *RUFS 2010*, föreslås en stärkning av regionala städer i Mälardalen. Västerås och Eskilstuna ses som kommande stora tillväxtmottagare. Orter som ligger längs med de storregionala resesambanden i Mälardalen har också goda möjligheter att ta del av expansionen, om infrastruktur och trafikutbud kvarhålls och förbättras.

Figur 15: SLL:s målbild för Östra Mellansverige Källa: *RUFS 2010*

Figur 16: Befolkningsprognoser för Östra Mellansverige fram till år 2050. Källa: *RUFS 2010*

SLL ser målbilden i *RUFS 2010* som ett diskussionsutspel för övriga regionen att förhålla sig till i länsplaner och översiktsplaner. Tanken är att länsplaner och översiktsplaner från övriga län i sin tur ska ge inspel till kommande *RUFS*. Därmed nås en bättre samplanering i storregionen Mälardalen över tid. Kungsörs kommun gör sitt dialoginspel till den regionala målbilden, i markanvändningskartan/plankartan samt i avsnittet "Förslag till inriktning på järnvägar – förslag på åtgärder".

På landstingsnivå i Västmanlands län och i övriga landsting runt Mälaren, förs en diskussion om egen persontågstrafik i Mälardalen. Tanken är att egen kontroll över tågtrafiken skulle medföra ett pendlingstågsligt trafikupplägg, med fler avgångar, högre kapacitet och bättre tillförlitlighet, än vad nuvarande trafikutövare (SJ) har erbjudit.

Trafikinsatserna sammanfattas av samarbetsorganet Mälartrafik AB (MÄLAB) i rapporten *Trafikplan 2017*. För Svealandsbanan och Kungsör är målet timmestrafik under stora delar av dagen. Dessutom planeras att insatståg trafikerar de storregionala

städerna, vilket ger halvtimmestrafik på Svealandsbanan under högtrafik. Storsatsningen stöds av Landstinget i Västmanland, som ansvarar för regional kollektivtrafik inom Västmanlands län och till grannlän. Landstinget i Västmanland inför, med start år 2014, en kraftig utökning av den regionala busstrafiken, som ett betydande första led i riktning mot *Trafikplan 2017*. Bland annat kommer detta Kungsör till del genom att halvtimmestrafik etableras på stomtrafiken Köping - Kungsör – Eskilstuna och Kungsör – Arboga. Landstinget har även förvärvat tre pendeltåg via bolaget Transitio, varav ett tåg trafikerar den s k Lillpendelssträckan Arboga – Kungsör – Eskilstuna.

Sammantaget ger detta utökade möjligheter för Kungsör att värna sitt goda strategiska läge i framtiden samt att dra nytta av den kraftiga expansionen som nu sprids ut från Stockholmsregionen.

Riksintressen - en sammanställning

Geografiska områden som är av nationell betydelse för en rad olika samhällsintressen kan pekats ut som riksintresse. Områdena kan vara viktiga av olika skäl. Det kan exempelvis vara så att områdena innehåller natur- eller kulturvärden som är så ovanliga att de gör områdena viktiga för hela landet. Det kan också vara så att områdena är viktiga för att de ska användas till någon typ av exploatering, till exempel för vägar, järnvägar eller någon energianläggning (t.ex. vindkraft). Områdena kan även vara viktiga för någon näring till exempel fisket.

Bestämmelserna om riksintresse finns i 3 kap. Miljöbalken (1998:808). I kapitel 4 finns dessutom en rad riksintressanta områden listade som omfattas av särskilda bestämmelser. Dessa områden anges direkt i lagen och har beslutats av riksdagen. För samtliga riksintressen gäller att åtgärder inte får vidtas som försämrar områdenas förutsättningar för riksintressena. Kommunen kan i sin översiktsplan se över gränsdragningarna av riksintresseområden och föreslå ändringar i gränserna. För kartredovisning av riksintressen i Kungsörs kommun se KARTA 3 *Riksintressen*.

Naturvård

I Kungsörs **kommun** finns två riksintressen för naturvården; Kungs Barkaröområdet som delas med Köpings kommun samt Stengärdet.

Kungs Barkaröområdet är 63,5 km² stort där större delen (88 %) är belägen i Kungsörs kommun och den återstående delen i Köping. De naturtyper som lyfts fram som intressanta för Kungs Barkaröområdet är odlingslandskapet med naturbetesmarker och strandängar, ädellövskogen samt området geologi. I beslutet framgår att naturreservaten vid Reutersberg och Skäret ingår i riksintresset. Områdets värden som är knutna till de naturminnesmärkta ekarna och dess insektsfauna har hög status även i ett europeiskt perspektiv.

Naturreservatet Stengärdet är 102 ha stort och beläget intill väg 56 i kommunens södra del. Området är en särskilt ursvallad del av Kungsörsåsen med stort klapperstensfält och strandvallar. Nedanför åsen finns en urskogslignande granskog med klara källor med vatten som tränger fram ur åsen.

Även Natura 2000-områden, som är ett nätverk för naturområden inom EU, betraktas som riksintressen.

Därmed tillkommer ytterligare sex riksintressen; Mörkrets backe, Skäret, Reuterbergs hästhage, Sandskogbacken, Slottsholmen och Granhammarsbrännan.

Figur 17: Naturreservatet Stengärdet Foto: Christina Schyberg

I 4 kap. MB finns särskilda bestämmelser för hushållning med mark och vatten för vissa områden i landet. Där listas områden, däribland Mälaren med öar och strandområden, som med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i områdena, i sin helhet är av riksintresse. Inom dessa områden skall turismens och friluftslivets intressen, främst det rörliga friluftslivets, särskilt beaktas.

Fiske

Hela Mälaren är av riksintresse för fisket när det gäller fångst. Hela Galten, dvs. Mälaren väster om Kvicksund, är dessutom av riksintresse när det gäller lek- och uppväxtområde för gös.

Kulturmiljövård

Kungsörs kommun saknar områden av riksintresse för kulturvärden utpekade av Länsstyrelsen genom Miljöbalkens tredje kapitel. Däremot är Mälaren med öar och strandområden av riksdagen utpekade som ett riksintresse med geografiska bestämmelser för kulturmiljön enligt 4 kap. 4§ MB (se riksintresse naturvård). I fjärde kapitlet utpekade vissa områden där turismens och det rörliga friluftslivets intressen särskilt ska beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Landskapsbild och kulturmiljöer, delvis belägna i Kungsörs kommun, spelar här en stor roll för upplevelsen av hela området i stort, men är ändå inte specifikt utpekade som riksintressen för kulturmiljön.

Friluftsliv

Arbogaån från mynningen och upp till slussen vid Gravudden är en del av riksintresset Hjälmare kanal. Hela Mälaren med öar och strandområden utgör också ett riksintresse med geografiska bestämmelser för det rörliga friluftslivet enligt 4 kap. 4§ MB (se riksintresse naturvård). En översyn av de utpekade riksintressena för friluftsliv görs av Länsstyrelsen.

Figur 18: Arbogaån som är riksintresse för friluftslivet. Foto: Christina Schyberg

Riksintresse värdefulla ämnen och material

Kungsör kommun har inga riksintressen när det gäller värdefulla ämnen och material.

Vindkraft

Energimyndigheten beslutade 2008 om riksintresseområden för vindkraft i landet efter översyn av beslut från 2004. Västmanlands län har inte något utpekade område av riksintresse.

Kommunikationer

Vägar

Väg E18 ingår i det av EU utpekade Trans European Transport Network, TEN-T. Vägarna som ingår i TEN-T är av särskild internationell betydelse. E18 är en väst-östlig länk som förbinder Stockholm med Oslo via Västerås, Örebro och Karlstad.

E20 ingår i det nationella stamvägnätet som riksdagen fastställt. Vägarna i det nationella stamvägnätet är av särskild nationell betydelse. Sträckorna Malmö-Göteborg samt Örebro-Stockholm har även internationell betydelse och ingår i TEN-T och utgör en

viktig förbindelse mellan Stockholm, Göteborg och vidare söderut till Malmö och Köpenhamn.

Reservat för en framtida koppling mellan E18 och E20 finns vid Kungsör – Gräsnäs.

Även väg 56 ingår i det nationella stamvägnätet och är en viktig nord-sydlig förbindelse mellan Gävle, Mälardalen och Norrköping.

Järnväg

Svealandsbanan som är av nationell betydelse går från Södertälje via Eskilstuna till Valskog, där den ansluter till Mäljarbanan. Banan är snabbtågsanpassad och trafikerar främst av persontåg, men väster om Eskilstuna även av godståg. På delen Eskilstuna-Folkesta är det dubbelspår medan sträckan Rekarne-Folkesta har enkelspår.

Mäljarbanan går från Stockholm norr om Mälaren, via Västerås till Örebro. Banan är av nationell betydelse och trafikerar av både person- och godstrafik. Från Bålsta mot Stockholm finns även pendeltågstrafik.

Kungsörs station är av riksintresse för resandeutbyte både med internationell och nationell trafik. Resandeutbyte mellan regional och lokal trafik ingår i det funktionsanpassade nätet.

Flyg

Stockholm/Västerås flygplats, Örebro läns flygplats är riksintressen av fundamental regional betydelse. MSA-ytorna (Minimum Sector Altitude) för dessa flygplatser sträcker sig in över Kungsörs kommun och ska uppmärksammas i samband med planering av höga byggnationer som t.ex. vindkraftverk och master. (MSA-ytorna redovisas ej på karta).

Farled

Farleden i Mälaren sträckan Västerås/Stora Sandskär - Köpings hamn, farledsklass 1, med tillhörande ankringsområde är av riksintresse för sjöfarten. Till en del berör denna vattenområden i Kungsörs kommun.

På Trafikverkets webbplats finns beslut om riksintressen tillsammans med sammanställning som beskriver utpekade anläggningar. Utpekade anläggningar i Kungsörs kommun ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomst eller utnyttjande av anläggning.

Energidistribution

Eldistribution

Stamnätet består av ledningar och transformatorstationer för spänningarna 220 kV och 400 kV. Stamnätet ägs och förvaltas av affärsverket Svenska Kraftnät. Inga riksintressen finns utpekade i det befintliga stamnätet eftersom befintliga anläggningar i regel har skydd av annan lagstiftning. Det är i stället mark som berörs av planerade anläggningar som pekas ut. Inga sådana områden finns i nuläget inom kommunen.

I kommunen finns även Vattenfalls distributionsnät samt övriga regions- och lokalnät, se vidare under avsnitt Teknisk försörjning.

Gasdistribution

I översiktsplanen från 1990 finns en gata på 800 m reserverad för gasdistribution söder om E20 öster om Kungsör och vidare i två grenar österut mot Gräsnäs samt nordöst mot Hälle. Reservatet kommer inte att fortleva i den nu framlagda planen.

Totalförsvaret

Riksintresset för totalförsvarets militära del (3 kap. 9§ andra stycket MB) kan i vissa fall redovisas öppet i översiktsplanen, i andra fall inte. Dels finns områden i form av övnings- och skjutfält och flygflottiljer som redovisas öppet, dels områden som av sekretessskäl inte kan redovisas öppet. De senare har oftast koppling till spanings-, kommunikations- och underrättelsesystem. Huvuddelen av Sveriges kommuner är i olika omfattning berörda av riksintresset.

I Kungsörs kommun finns inga riksintressen som kan redovisas öppet. Inom kommunerna kan riksintresset framför allt påverkas av uppförande av höga byggnadsobjekt som master och vindkraftverk. Därför bör Försvarmakten kontaktas i tidigt skede i sådana plan- och bygglovsärenden. Hela landets yta är samrådsområde för objekt högre än 20 m utanför och högre än 45 m inom sammanhållen bebyggelse. Det innebär att alla ärenden avseende höga objekt måste skickas på remiss till Försvarmakten. Informationen används också som förberedelse för införandet av höga objekt i landets flyghinderdatabas.

Framtidsutmaningar och framgångsnycklar

Våra

framtidsutmaningar:

Osund

befolkningsutveckling, där:

- Befolkningen minskar stadigt.
- 25-35-åringar minskat till mycket låga nivåer.
- Äldre blir fler.

Liten nybyggnation, vilken:

- Försvårar inflyttning.
- Försvårar bostadskarriär.
- Befäster befolkningsstrukturen.

Underutnyttjande av "fasta tillgångar", där:

- Läget vid Mälaren och naturen används för litet.

Falnande centrummiljöer och oattraktiva allmänna platser, vilka:

- Påverkar viljan att vara i centrum.
- Påverkar handeln.
- Inverkar negativt på inflyttningstiljen och image.
- Påverkar Kungsörs sammantagna attraktivitet.

Så här når vi framgång!

Några nycklar för att vända utvecklingen är att:

Söka öka inflyttningen

- Förbättra Kungsörs reella "erbjudande".
- Fokus på attraktivitetshöjande åtgärder.
- Erbjud bostadsmark i efterfrågade lägen.
- Utveckla trivsel och trygghet.
- Satsa på rekreation och ytor för aktiviteter
- Gör Kungsör mer tillgängligt i regionen, med förstärkta knutpunkter.

Ta vara på de äldre

- Erbjud seniorboende i bra och efterfrågade lägen.
- Satsa på trygghet och trivsel.
- Gör Kungsör mer tillgängligt.

Utveckla handeln genom förbättrade centrummiljöer

- Prioritera handelsintresset högre.
- Skapa flöden och främja möten i vardagen och trevligare.
- Satsa på tillgänglighet och trygghet.
- Torghandel en möjlighet till breddning.

Våra

framtidsutmaningar:

Dåligt försvar mot konjunkturnedgång, där:

- Många är sysselsatta inom tillverkningsindustrin.
- Fåföretagsdominans finns.
- Stor arbetslöshet (med behov av försörjningsstöd) kan uppstå.
- Bristande marktillgång för nya verksamheter föreligger.

Stort funktionellt omvärldsberoende, med:

- Många utpendlare.
- Beroende av andra arbetsmarknaders välgång.
- Beroende av bra kommunikationer.

Så här når vi framgång!

Några nycklar för att vända utvecklingen är bl.a. att:

- Minska beroendet av lokalområdets näringsliv och ta del av regional expansion.
- Genom förbättrade funktionella kopplingar, tillgängliggöra andra arbetsmarknader för befolkningen.
- Tillgängliggöra högskolestäder i närområdet för näringslivets kompetensutveckling.
- Bredda företagsbasen med mer strategisk företagsmark.
- Nyttja läget vid de stora kommunikationsleder som skär igenom Kungsör.

PLANFÖRSLAG

Hållbara kommunikationer

God infrastruktur och bra kommunikationer är av största vikt för kommunens uthålliga utveckling. Järnvägen och persontågstrafiken är av särskilt stor betydelse för Kungsörs framtida uthållighet i ekonomiska, sociala och ekologiska termer. Avsnittet knyter an till KARTA 3 *Riksintressen* och KARTA 4 *Kommunikationer och offentlig service*. Se även KARTA 2 *Kungsörs kommun med omnejd*.

Målsättningar

Allmänt

- *Kommunikationer ska bidra till en positiv regional och lokal utveckling, genom att motverka avstånd och utjämna skillnader i möjligheterna att resa i regionen.*
- *Tillgängligheten lokalt och i regionen ska öka. Transportsystemets utformning och funktion ska matcha medborgarnas och näringslivets behov.*
- *Goda funktionella kopplingar ska tillgängliggöra andra arbetsmarknader.*
- *Högskoleorter i närområdet ska tillgängliggöras för kompetensförsörjning av det lokala näringslivet och kompetensutveckling av invånare.*
- *Goda kommunikationer ska främja ökad jämställdhet.*
- *Goda förbindelser ska finnas till kommunens skolverksamhet.*

Järnvägar

- *Kommunen ska verka för att den spårbundna persontrafiken utvecklas.*
- *Persontågstrafik ska vara det naturliga valet för hållbara resor till/från Kungsör och i Mälardalen.*
- *Restiden till Stockholmsregionen ska minska.*
- *Svealandsbanans tågkapacitet ska öka.*
- *Persontåg ska åter stanna vid stationen i Valskog.*

Nationella statliga vägar

- *Vägar ska hålla en hög standard, vad gäller trafiksäkerhet, utformning, tillgänglighet och miljöpåverkan.*

Lokala gator och vägar

- *Kungsörs kommuns lokala vägnät ska ha en bibehållen god kvalitet avseende säkerhet, utformning och tillgänglighet. Vägnätet ska vara logiskt planerat och reglerat så trafikens miljöpåverkan blir så liten som möjligt.*
- *Barriäreffekten av väg 560 (Kungsgatan) ska minskas genom insatser i samråd med Trafikverket*

Kollektivtrafik

- *Kollektivtrafik (busstrafik och persontågstrafik) är av avgörande betydelse för kommunenens uthållighet och ska befrämjas.*

Cykelvägar och gångvägar

- *En god framkomlighet ska finnas för cyklister och fotgängare.*

Järnvägar

De nationellt betydelsefulla statliga järnvägarna för persontågstrafik, Svealandsbanan och Mälarenbanan, möts i tätorten Valskog i Kungsörs kommun. Järnvägarna löper runt Mälaren och gör att man kan färdas med tåg från Kungsör till bl.a. Eskilstuna, Stockholm, Västerås, Örebro, Göteborg och Arlanda (se vidare avsnittet Riksintressen). I Kungsörs närhet finns även järnvägslinjen Sala–Oxelösund, med den s.k. UVEN-trafiken; Uppsala -Västerås (Kvicksund) – Eskilstuna - Norrköping. UVEN-tågen trafikerar på Svealandsbanan mellan Tumbo och Eskilstuna, vilket gör att spårkapaciteten på denna sträcka är högt belastad.

Persontågstrafiken på Svealandsbanan är av särskilt stor vikt för Kungsör, då den ansluter Kungsör till angränsande arbetsmarknader. Kungsör är den centralort som ligger närmast Eskilstuna, med ett tidsavstånd som understiger 15 minuter. Tidsavståndet mellan Kungsör och Arboga är ännu mindre.

Svealandsbanan ger Kungsör en betydelsefull direktkoppling även till Stockholmsregionen. Med goda kopplingar till den expansiva stockholmsregionen ökar möjligheterna till tillväxt i Kungsör.

Kapacitetsproblemen är stora på Svealandsbanan och antalet avgångar är begränsade, vilket medför att många pendlare och andra resenärer använder bil för sina resor. Överlag är det stora mängder biltransporter i Västra Mälardalen, vilket är problematiskt ur ett hållbarhetsperspektiv. En satsning på utbyggnation av befintliga järnvägsstrukturer samt förbättring av persontågstransporter, skulle medföra positiva miljöeffekter och regionalekonomisk tillväxt i området. För Kungsörs del skulle även en förbättring av den sociala dimensionen kunna ske, då ökad inflyttning vanligen

föresätter goda pendlingsmöjligheter. Detta då det är vanligt att åtminstone en i hushållet pendlar ut till annan arbetsmarknad.

För att åstadkomma bättre funktion i den regionala persontågstrafiken har kommunen varit medfinansierare i uppbyggnaden av Svealandsbanan och gjort investeringar i det egenägda stationshuset. Kommunen är även medfinansierare i Citybanans utbyggnad i Stockholm.

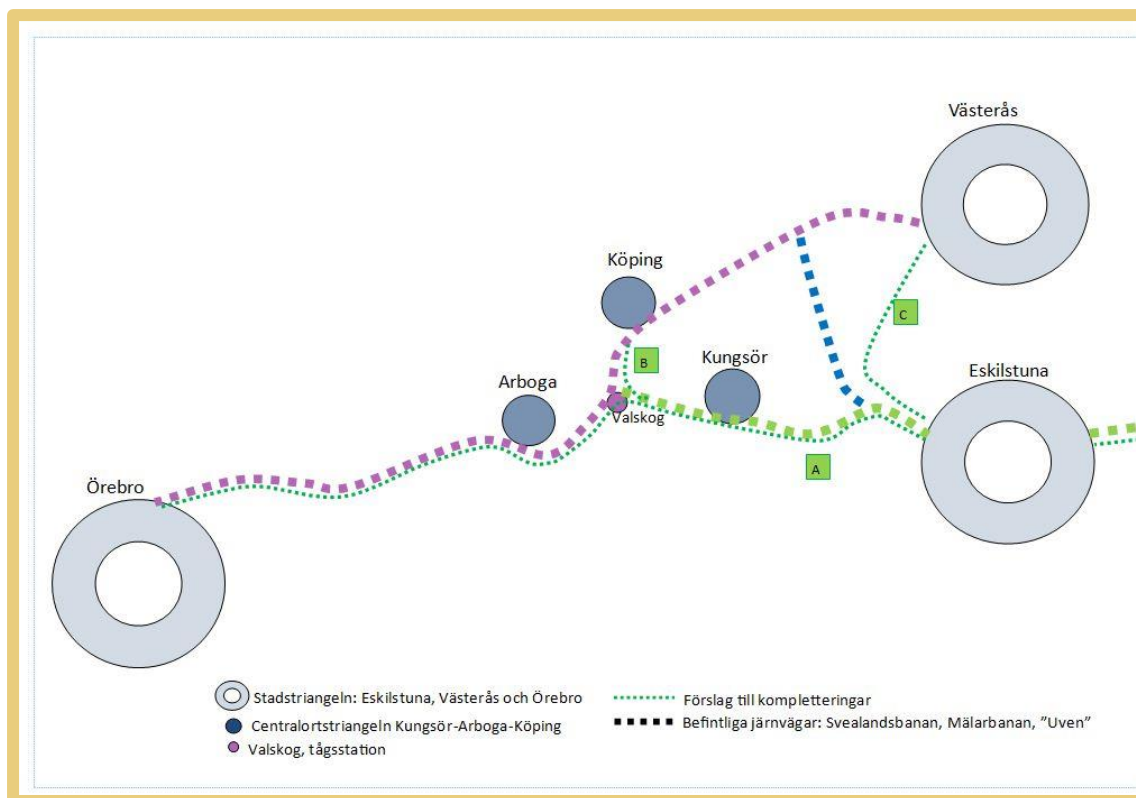
Risk för ökad kapacitetsbrist på Svealandsbanan

Svealandsbanan nämns som en mottagare av malmgodståg från gruvorna i norra Västmanland och Dalarna, då utökad gruvsdrift planeras. Sala-Oxelösundslinjen över Kvikksund-Eskilstuna, utpekade även som en tänkbar bana för malmgodstågen. Samtidigt planeras för en betydande ökning av persontågstrafiken både på Svealandsbanan (Arboga-Eskilstuna-Stockholm) och på Sala-Oxelösundslinjen, framförallt på sträckan Eskilstuna - Västerås. Detta kan skapa särskilda anspråk på kapacitetsförstärkningar på sträckan Arboga-Kungsör - Eskilstuna, i synnerhet på delsträckan Tumbo - Eskilstuna (Folkesta), där tågtrafiken på de bägge banorna delar spår. Krafttag måste tas för att komma till rätta med de förväntade kapacitetsbristerna på banan.

Behov och förbättringsförslag

Kommunen föreslår följande förbättringspaket för tågtrafiken i regionen, för att möta kapacitetsbristen samt förbättra uthålligheten och tillväxtpotentialen i regionen:

- Persontrafikutbudet till Stockholm behöver förbättras för att medborgarna och företagen i Kungsör ska kunna dra nytta av kommunens medfinansiering av investeringar i Stockholmsområdet samt i Svealandsbanan. Kungsörs kommun samtycker här med Eskilstuna kommuns ståndpunkt i ÖP 2005 och ÖP 2013, att en utbyggnad av dubbelspår på sträckan Stockholm – Örebro på Svealandsbanan är nödvändig. Kommunen ser ett angeläget behov att investeringen tas med i kommande nationell infrastrukturplanering. Se förslag ”A” i kartbilden nedan.
- En uträtning på spårdelen Kvikksund-Västerås skulle även ge stora tidsvinster för mellanregionalt resande och generera ökat utbyte i regionen Västra Mälardalen – Örebro. Se förslag ”C”. Sannolikt behöver ett tredje spår tillkomma, på sträckan Tumbo-Folkesta, för att inrymma ökade trafikvolymerna (fler persontåg, enligt volym i Trafikplan 2017, och fler godståg på de båda banorna).
- För att öka redundansen i tågsystemet i Västra Mälardalen samt skapa möjligheter till ett pendeltågsliknande tågsystem i den större stadstriangeln ”Eskilstuna – Örebro – Västerås” samt i en inre, mindre triangel, som utgörs av centralorterna ”Kungsör – Arboga – Köping”, föreslår kommunen att en ny tillkommen spårbana etableras utanför Valskog. Se förslag ”B”.
- Valskog, som ligger synnerligen strategiskt, där Svealandsbanan möter Mälärbanan och där både E20 och E18 finns invid, skulle även kunna utvecklas med servicehallar för tåg och olika logistikverksamheter. Se vidare avsnittet om verksamhetsmark.
- Med förverkligandet av *Trafikplan 2017* och för att nå behovet att skapa uthålliga resor i Mälärrregionen, där bilresornas andel minskar, föreslås även att tågstoppen i Valskog återetableras.

Figur 19: Kommunens förslag till målbild för utveckling av spårförbindelser i Västra Mälardalen.

Med dessa åtgärder skulle det tidsgeografiska avståndet inom centralortstringeln minska samtidigt som kommunikationerna Västerås – Eskilstuna – Örebro förbättras. Tre betydelsefulla arbetsmarknader, med universitet och högskolor, skulle hållas ihop bättre. Kollektivtrafik i triangeln Kungsör (-Valskog)-Köping-Arboga skulle i stora delar kunna utföras med tåg, med stora tidsvinster för resenären. Hållbarheten i resandet skulle öka, då attraktiv tågtrafik konkurrerar med bilen. Det lokala näringslivet möjligheter att säkerställa kompetens skulle underlättas och tillväxten i den sammanhållna regionen skulle öka.

Statliga nationella och regionala vägar

I Kungsörs kommun finns E20, vilken för Kungsörs del sammanbinder kommunen samt centralorten Kungsör med Eskilstuna och Stockholm i öst samt Arboga och Örebro i väst. E20 är motortrafikled väster om Eskilstuna, men motorväg öster om Eskilstuna. E18 som finns i kommunens västra del och sammanbinds med E20 utanför Arboga, är också av vikt för kommunen.

På grund av tidigare redovisade godsflödes- och trafikvolymmer, se figur 14-15, finns ett behov att utöka hela E20 till motorvägsstandard, 2+2 körfält, på kvarvarande sträcka som saknar det (Eskilstuna – Arboga). Det finns även stora brister i trafiksäkerhet och bristande framkomlighet på E20, i synnerhet på sträckan Kungsör - Eskilstuna, vilken är en delad sträcka med "Räta linjen"/väg56 Kungsör-Eskilstuna.

Väg 56, också benämnd "Räta-Linjen", sammanbinder Kungsör med Katrineholm-Norrköping i syd och norröver ger den koppling mot Västerås-Gävle. Vägen är riksväg och en nationell stamväg, vilken går från Norrköping till Gävle. Riksvägen är ett viktigt stråk för godstransporter och övrig trafik som korsar Mälardalen i nord-sydlig riktning och fungerar som avlastare för genomfartstrafik som vill undvika E4 i Stockholm.

Vägen har en låg standard och låg trafiksäkerhet på sträckan Kungsör – Stora Sundby, med 1+1 körfält. Vid infart mot trafikplats ”Kungsör Syd” finns kommunens primära vattentäkt. Denna delsträcka finns ej med i den statliga transportplaneringen, vilket dock är angeläget. (Väg 56 gick före juni 2007 sträckan Norrköping–Katrineholm–Kungsör–Köping.)

Länsväg 250 går från Kungsör till Fagersta, via bl.a. Köping. I Kungsör har Trafikverket planer på att bygga ut vägen till 2+1standard mot Köping. Länsväg 250 pekats ut som viktig regionalt stråk för arbetspendling och godstransporter i förslag till Västmanlands länstransportplan (LTP) år 2014-2025, i vilken statligt medel fördelas till det regionala vägnätet. Enligt förslag till ny LTP, är vägen föremål för mitträcke och 2+1 körfält. Kungsörs kommun motsätter sig en mitträckesetablering på sträckan. Säkerhetsfokus borde istället riktas på väg 56 Kungsör-Stora Sundby.

Länsväg U 572 fortsätter efter Arboga via Valskog mot Köping längs gamla E18, där vägen slutar vid Länsväg 250 mellan Kungsör och Köping.

Kartbilden visar huvudvägnätet i Kungsör med fokus på E20 samt korsningar (röda markeringar).

Figur 20: huvudvägar i Kungsörs kommun. Källa: Trafikverket.se

Se även KARTA 3 *Riksintressen*, KARTA 4 *Kommunikationer och offentlig service* samt KARTA 2 *Kungsörs kommun med omnejd*.

Lokala gator och vägar

Kungsörs kommun har arbetat med en trafiksäkerhetsanalys som ger förslag på hur trafiknätet i kommunen kan utvecklas. Fysiska insatser måste genomföras för att bättre klara behovet av säkrare, attraktivare och miljövänligare tätortsgator för samtliga trafikantslag. I närtid behöver trafiknätsanalysen uppdateras för att hitta nya förslag och plaster där fysisk utformning behövs. Utformningen av nya gator är viktig och bör tas fram i tidiga skeden. Utformningen av trafikmiljön ska särskilt ta hänsyn till barn, äldre och funktionshindrade. Arbetets planeringssätt ska kännetecknas av inflytande av kommuninvånarna.

Kungsörs kommun har beskrivit problematiken kring genomfartstrafiken på Kungsgatan och den barriäreffekt som väg 560 (Kungsgatan) utgör. Kungsgatan måste passeras för att nå viktiga målpunkter i kommunen, som t ex järnvägsstationen och hamnen. Kungsgatan utgör även en barriär mellan stadskärnan och Mälaren vilket strider mot kommunens ambition att knyta centrum och hamnområdet närmare varandra. Den tunga trafiken ger i dag betydande störningar avseende buller, vibrationer och olycksrisker.

För biltrafikanter kan Kungsgatan upplevas som vilken lokalgata som helst, vilket skapar säkerhetsrisker med anledning av den fordonsmängd samt den stora andelen tung trafik som finns. Målet borde istället vara att leda in den tunga trafiken vid avfart från E20 mot Köping.

Ytterligare faktorer som kommer att påverka den nuvarande situationen är planerna på en publik verksamhet i gamla Bleckkärlsfabriken (Bleckis) på Kungsgatan. Bedömningar har gjorts att verksamheten väntas bli framgångsrik och locka besökare som kommer att ta sig dit med både personbil, buss och övriga kollektiva färdmedel. Då Bleckis och Kungsörs järnvägsstation ligger på olika sidor om väg 560, Kungsgatan, behövs trafiksäkerhetshöjande åtgärder, för att kunna korsas gatan som oskyddad trafikant. Kungsörs kommun behöver utveckla samarbetet ytterligare med Trafikverket, då Kungsgatan ingår i det statliga vägnätet och tillsammans få till säkra och hållbara lösningar.

Kollektivtrafik

En väl fungerande kollektivtrafik är viktig för ekologisk och social hållbarhet och för en positiv lokal- och regional utveckling. Bytespunkter är en viktig del av kollektivtrafiken. Genom att utveckla dessa blir kollektivtrafiken attraktivare. I synnerhet Kungsörs station kan ha förutsättningar att utvecklas till regional mötesplats och nav i ett större delregionalt nätverk. Kollektivtrafiken i Kungsörs kommun samt i närregionen illustreras av kartbilden nedan. Kollektivtrafiken i Västmanland planeras av Kollektivtrafikmyndigheten i Västmanland (tidigare VL) och finansieras av landstinget i Västmanland. Kommunerna gör tillköp av lokal busstrafik.

Figur 21: Kollektivtrafik Kungsörs kommuns närområde Källa: VL.se

Till Kungsörs centralort finns följande stomlinjer:

- 550 Skinnskatteberg - Köping - Kungsör – Eskilstuna.
- 252, 552 Kungsör - Arboga (– Götlunda).
- Tågtrafik: (Örebro) Arboga – Kungsör – Eskilstuna- Strängnäs – Södertälje – Stockholm. Vissa turer körs med en s.k. lillpendel Arboga – Kungsör – Eskilstuna.

Övrig stomlinje i kommunen är:

- Valskog – Arboga och Köping: linje 551.

Lokal landsbygdstrafik:

- Kungsör – Valskog: Linje 49 (trafikeras även av linje 551-550, via Köping och 551-552 via Arboga).
- Kungsör – Torpa: linje 253, 53.

Stomlinjer finansieras av landstinget. Linjerna Valskog- Kungsör samt Torpa – Kungsör utgörs av linjelagd skolskjutstrafik. Kommunen finansierar dessa linjer.

Det bör göras så enkelt som möjligt att byta mellan olika allmänna kommunikationsmedel. Byten underlättas med enkla och nära övergångar i strategiska lägen. I närheten av tågstation och busstation bör gångtrafik, cykeltrafik och kollektivtrafik prioriteras för att möjliggöra hållbart och lättillgängligt resande.

Cykel- och gångvägar

Säkra och väl utbyggda regionala cykelvägar är ett viktigt instrument för minskat bilberoende och ökad uthållighet i transporterna i Västra Mälardalen. Cykling har positiva effekter på miljö, folkhälsa, jämlikhet och tillgänglighet. Kommunen har identifierat följande åtgärdsbehov:

För att främja folkhälsan ska Kungsörs kommuns gång- och cykelvägnät vara av hög standard och vara utbyggt mellan viktiga målpunkter.

Kungsörs kommun har idag ett relativt bra utbyggt gång- och cykelvägnät. I den fortsatta planeringen ska fortsättningsvis ”felande länkar” åtgärdas så att nätet kan användas mellan så många målpunkter som möjligt utan att vägnätet för biltrafik korsas.

De redan planerade utbyggnaderna mellan Kungsör och Köping bör intensifieras, om mitträcke etableras på väg 250, för att göra det möjligt att gå och cykla mellan kommunerna. Cykelmöjligheten till Arboga bör utvecklas med separat gång- cykelväg mellan huvudorterna. Även till Eskilstuna finns behov av regional cykelled.

Förslag till inriktning

Järnväg

- *Förstärkning av persontrafikutbudet till/från Stockholm*
- *Dubbelspår på hela Svealandsbanesträckan.*
- *Tre spår vid Tumbo – Eskilstuna (Folkesta) samt uträtning av kopplingen mot Västerås.*
- *Ny spårböj vid Valskog och "nytt" tågstopp i Valskog.*
- *Ett pendeltågsliknande upplägg föreslås etableras i Västra Mälardalen. Kommunen ska verka för att Valskogs station åter ska trafikeras.*

Nationella och regionala vägar

- *Väg 56 Kungsör – Stora Sundby: Åtgärder för förbättrad trafiksäkerhet och framkomlighet behövs, innebärande breddning, uträtning och mötesseparering samt skydd för Kungsörs vattentäkt.*
- *Europaväg E20: Åtgärder för ökad trafiksäkerhet. Utöka hela E20 till motorvägsstandard, 2+2 körfält, på kvarvarande sträcka som saknar det (Eskilstuna – Arboga).*
- *Väg 250: Inget mitträcke etableras*
- *Vid ny samlad bebyggelse ska särskild hänsyn tas till anslutning till befintlig väg.*

Kollektivtrafik

- *Kommunen ska verka för en väl fungerande kollektivtrafik mellan tätorterna i kommunen. Lokal kollektivtrafik ska samordnas med regional kollektivtrafik.*
- *Kungsörs station ska utvecklas till ett tydligare resecentrum, där regional busstrafik möter tågtrafik. Pendlarparkeringen vid tågstationen ska utvecklas.*
- *Kungsörs busscentral i Kungsörs centrum ska utvecklas.*
- *Goda förbindelser ska finnas till kommunens skolverksamhet.*
- *Linjetrafiken bör utvecklas i takt med resandebehovet.*

Cykel- och gångvägar

- *E20 Kungsör – Arboga: Låg tillgänglighet och trafikfara för oskyddade trafikanter längs E20 mot Arboga. Separat gång- och cykelväg föreslås på hela sträckan.*
- *E20 Kungsör – Eskilstuna: Låg tillgänglighet och trafikfara för oskyddade trafikanter längs E20 mot Arboga. Separat gång- och cykelväg föreslås på hela sträckan.*
- *Väg 250 Kungsör – Kungs Barkarö – Köping: Låg tillgänglighet och trafikfara för oskyddade trafikanter längs väg 250 mot Köping, om mitträcke etableras på sträckan. Separat gång- och cykelväg föreslås på hela sträckan.*

Vid alla åtgärder i järnvägs- och vägsystemet samt i det regionala cykelnätet behövs långsiktighet, regionalt samarbete samt överenskommelser med Trafikverket. Genomförandeansvaret ligger hos staten.

Ett attraktivare ansikte mot omvärlden

Målsättningar

- *Kungsör ska vara synligt på ett positivt sätt från E20 samt ha attraktiva entrépunkter framför allt vid järnvägsstationen, från E20 samt där väg 250 norrifrån möter tätorten.*
- *Fronten mot vattnet ska successivt utvecklas och kvalitéerna som närheten till Mälaren och Arbogaån innebär ska konsekvent utnyttjas i framtidens samhällsplanering.*

Kungsör är idag alltför osynligt från E20 och över huvud taget behöver ansiktet utåt lyftas. Ett bättre visuellt intryck skulle bidra till att skapa en positivare bild av köpingen och samtidigt tydliggöra ortens identitet och särprägel. Alla åtgärder för att lyfta Kungsörs ansikte mot omvärlden bör betraktas som långsiktiga sätt att marknadsföra kommunen.

Idag är det väldigt svårt att uppfatta Kungsör när man passerar den viktiga västra infarten vid Vikängen. Miljön är anonym i sig och tätortens bebyggelse syns inte från korsningen. Att utveckla miljön här bör kunna samordnas med att ny verksamhetsmark planeras, till exempel för vägservice eller besöksnäring. På sikt föreslås den västra infarten bli utvecklad till "Kungsörs stadsport" eftersom det, så fort man lämnat europavägen, annars är ett attraktivt och praktiskt sätt att komma in i tätorten, och även vidare mot grannen Köping. En tydlig stadsport vid den västra infarten har förutsättningar att vara ett särskilt kostnadseffektivt och långsiktigt sätt att marknadsföra Kungsör, framför allt därför att kommunen inte behöver vara ensam om investeringarna.

Även entrén från väg 250 från Köping behöver lyftas. Här är visserligen bebyggelsen väl synlig från vägen, även på håll, men husen man möter efter att ha passerat Arbogaån är inte särskilt upplyftande. De så kallade Brohusen smälter inte in i stadsmiljön och ger ett negativt intryck. De tar även uppmärksamhet från övriga positiva inslag vid denna entrépunkt, såsom Kungsudden, Arbogaån, äldre bebyggelse samt den karaktäristiska nivåhöjningen upp mot Kungsörs centrum. Det är inte en översiktsplanefråga att konkret beskriva hur miljön ska utvecklas här, men däremot föreslås att en planutredning bör genomföras som kan utvärdera denna stadsentré samt föreslå positiva förändringar. Eftersom de befintliga husen kan bli föremål för underhållsåtgärder under de närmaste åren bör en sådan utredning prioriteras.

*Figur 22: Infarten från väg 250 från Köping skulle behöva omvandlas. Brohusen föreslås på sikt bli ersatta med mer attraktiv bebyggelse. En planutredning bör genomföras som ser över hela miljön vid denna entrépunkt.
Foto: Bertil Malmström*

Brohusen är synliga från järnvägen och en förbättring skulle således även bidra till ett positivare intryck för tågresenärerna. Det så kallade "Centrumprojektet" från 2011 innehåller idéer hur det skulle kunna bli mer attraktivt att ta sig från järnvägsstationen och strandområdena upp till stadskärnan, vilket kan förväntas bidra till att skapa en attraktivare entré för tågresenärerna. Alla åtgärder vid infarterna och järnvägen behöver samordnas med Trafikverket.

En av Kungsörs självklara kvalitéer är närheten till Mälaren, men kommunen har genom åren inte utnyttjat sitt vattenläge lika väl som vissa andra städer har gjort när det gäller turism, rekreation, friluftsliv och sjönära boende. Även mot Mälaren skulle en attraktivare front öka Kungsörs attraktivitet. Arbogaån skulle också kunna utnyttjas bättre som en positiv kvalitet i Kungsörs rekreations- och friluftsliv.

Förslag till inriktning

- *Vid planläggning ska landskapskvalitéer värderas, samt hänsyn tas till hur ny bebyggelse ser ut från vägar, järnvägen och vattnet, med syftet att successivt utveckla Kungsörs ansikte mot omvärlden.*
- *Den västra infarten föreslås på sikt bli utvecklad till "Kungsörs stadsport". Eftersom ny verksamhetsmark planeras både vid Vikängen och vid Skjutbanan söder om E20 bör hela miljön vid den västra infarten utredas i samarbete med Trafikverket. Kommunen ser gärna att en utredning om denna korsning prioriteras, både på grund av bristande trafiksäkerhet och att ny verksamhetsmark planeras.*
- *En särskild planutredning bör genomföras i närtid angående en förbättrad stadsentré vid väg 250 från Köping. Utredningen bör kopplas till hur Brohusen kan omvandlas så att Kungsör får attraktivare bostäder vid Arbogaån.*
- *Åtgärder med syfte att förbättra ansiktet mot omvärlden ska samordnas med annat långsiktigt förändringsarbete, till exempel med avseende på infarter, bostadsbyggande samt utveckling av verksamheter, besöksnäring och friluftsliv.*

Näringsliv

Målsättningar

- *Förutsättningarna för Kungsörs traditionella basnäringar, alltså industrin och de areella näringarna, ska vara fortsatt goda.*
- *Samtidigt ska näringslivet utvecklas mot en ökad differentiering och ge bättre förutsättningar för tjänstebaserade och kunskapsintensiva företag.*
- *Välbelägna och attraktiva tomter och större markområden ska kunna erbjudas till olika slags verksamheter. Miljöer som skapar möjlighet till synergier och kreativa samarbeten ska finnas i Kungsör.*
- *Kommunens goda logistikläge ska utnyttjas bättre än idag.*
- *Regionens infrastruktur behöver utvecklas vilket skulle gynna det lokala näringslivet genom att underlätta för inpendlare.*

Ett väl utvecklat näringsliv utgör en av grunderna för samhällets välbefinnande och tillväxt. I kommunen finns idag knappt 2600 arbetstillfällen fördelade på cirka 500 arbetsställen. Översiktsplanen har ett tydligt utvecklingsperspektiv och att skapa goda förutsättningar för företag och företagare är centralt för att Kungsör ska bli ekonomiskt och socialt hållbart.

Stora förändringar har skett i näringslivets struktur, vilket påverkar Kungsör på flera sätt. Under hela 1900-talet har allt färre människor sysselsatts i de areella näringarna och under de senaste decennierna har en förskjutning skett från tillverkningsindustri till mer tjänstebaserade och kunskapsintensiva företag. Samtidigt har globaliseringen inneburit att konkurrensen successivt har ökat och nya ägarstrukturer medför att näringslivets tidigare starka lokala förankring försvagas. Antalet okvalificerade jobb tenderar också att minska. Istället blir utbildning och vidareutbildning allt viktigare för att kompetensförsörja och utveckla näringslivet.

Att öka det lokala näringslivets differentiering och skapa bättre förutsättningar för mer tjänstebaserade och kunskapsintensiva företag framstår därför som en central utmaning för Kungsör – liksom för hela Sveriges näringsliv. Samtidigt ska Kungsörs traditionella bas inom de areella näringarna och industrin bevaras och utvecklas. Kommunen framstår också som klart attraktiv för den växande verksamhet som bedrivs inom logistik och lagerhantering, som söker goda trafikorienterade lägen. Kungsör har ett klart intressant logistikläge i expansiva Mälardalen eftersom E20, Svealandsbanan och Mälärbanan passerar genom kommunen. E18 passerar i kommunens västra del. För vattenbaserade godstransporter finns hamnen i Köping.

Både den lokala sysselsättningsgraden och det lokala näringslivet gynnas av att regionens infrastruktur utvecklas, särskilt för pendlare. För att få rätt kompetens till de lokala företagen behöver systemen fungera för de som pendlar in till Kungsör. Enligt aktuell SCB-statistik pendlar cirka 30 % av de som arbetar i Kungsör in till kommunen. Att transporter fungerar är ännu viktigare för den lokala sysselsättningsgraden. Enligt

pendlingsstatistiken från SCB pendlar nämligen ungefär hälften av den förvärvsarbetande befolkningen ut ur Kungsör.

De areella näringarna

Villkoren för jordbrukspolitiken och de areella näringarna styrs till stora delar av nationella beslut och inte minst av beslut inom EU. Därför är möjligheterna att påverka på kommunal nivå begränsade. Kommunens planering ska ändå vara inriktad på att underlätta för att skogs- och jordbruk ska kunna bedrivas på ett ekonomiskt och rationellt sätt i Kungsör. Utöver försörjningsaspekten är framför allt ett aktivt jordbruk avgörande för en levande landsbygd och för att bibehålla ett öppet landskap. De areella näringarna måste därför kunna skötas ekonomiskt och rationellt samtidigt som hänsyn tas till värdefulla kultur- och naturmiljöer.

Jordbruk

Kungsör som befinner sig vid Mälarens strand har god tillgång på jordbruksmark av högsta klass. Det finns drygt 8000 hektar jordbruksmark i kommunen vilket utgör ungefär 40 % av kommunens totala landyta. Andelen certifierad ekologisk åkermark är ca 7 %. På drygt hälften av arealen odlas spannmål medan vall och träda utgör ca 1/6 av arealen vardera. Omkring 90 personer försörjer sig helt eller delvis på jordbruket. Nära 40 % av alla lantbrukare bedriver dock någon typ av entreprenadverksamhet vid sidan av sitt lantbruk.

Den viktigaste åkermarken finns vid Mälaren, på Kungs Barkaröslätten och runt Torpa. Söder om den öst–västgående förkastningsbranten finns åkermark insprängd här och där i skogslandskapet. Denna mark har en lägre värdeklassning, både på grund av lägre bördighet, men också därför att åkrarna är mindre och ligger mer splittrade.

År 2007 fanns 96 jordbruksföretag av totalt 138 som är taxerade som lantbruksenheter. Endast en fjärdedel av alla lantbruksföretag har en åkerareal som överstiger 100 hektar. De flesta gårdarna har endast spannmålsodling. Köttdjur finns på knappt 10 gårdar medan mjölkproduktion endast finns kvar på två gårdar. Slaktsvin finns på en gård och får finns på fyra gårdar.

Anläggningar för att bedriva avel, ridskoleverksamhet och/eller härbärgera hästar finns på minst fem ställen. Ett fåtal hästar finns dessutom på cirka 80 gårdar.

Det öppna landskapet kring Kungsör med vidsträckta åkrar och vackra ekhagar är en produkt av generationers slit. Hagmarkerna är vackra att se på och erbjuder lättillgänglig natur för rekreation och friluftsliv. I hagmarkerna finns också växter och djur som är hotade, men kan leva kvar om landskapet fortsätter att hållas öppet. Betande djur är en förutsättning för att behålla den biologiska mångfalden knuten till

Figur 23: Får och kor i Apollohagen Foto: Christina Schyberg

betesmarker. I takt med att antalet betesdjur stadigt minskar hotas hagmarker av igenväxning på grund av otillräckligt betestryck.

Skogsbruk

Skogsmarken är framför allt koncentrerad till kommunens södra del där barrblandskogar dominerar. I detta område bedrivs ett tämligen rationellt skogsbruk. Åkerbo häradsallmänning äger en stor andel av skogen medan resterande mark ägs av privata skogsägare boende i trakten. Boniteten, dvs. hur mycket marken kan producera, är ca 6,5 m³ sk/ha och år.

I Kungs Barkarö området saknas större sammanhängande skogsområden och de områden som finns domineras av löv. Kungs Barkarö området utpekats i Länsstyrelsens och Skogsstyrelsens ”Strategi för formellt skydd av skog i Västmanlands län” som en värde-trakt för skog på grund av ädellövs-kogen, lövlundarna och hagmarkerna med ek och lind. I detta område uppmuntras plantering av ädellövs-kog. Skogen står i detta område endast för en liten del av lantbruksföretagens omsättning. Gustavianska stiftelsen vid Uppsala akademi är en stor markägare i området.

Figur 24: Timmer från avverkning Foto: Christina Schyberg

Kungsörs kommun äger ca 400 hektar skog runt tätorten. Denna harköpts in för att ha möjlighet att expandera tätorten och för att kunna påverka närmiljön i bostadsområdena. Det finns en skogsskötselplan framtagen av Mellanskog som gäller fram till 2020. Av denna framgår vilka områden som kommunen lämnar orörda respektive sköter med naturvård som främsta syfte. Skogsskötselplanen bör kompletteras med en långsiktig strategi för kommunens skogsinnehav. Kommunens skogar

sköts redan nu utan avkastningskrav och målsättningen med de flesta skötselåtgärder som görs är att skapa attraktiva rekreativmiljöer med flerskiktad skog där hyggesfria metoder tillämpas. Kommunens skog är certifierad enligt PEFC.

Fiske

Hela Mälaren är av riksintresse för yrkesfisket när det gäller fångst. Hela Galten är dessutom riksintresse som lek- och uppväxtområde för gös. I Galten är fyra yrkesfiskare verksamma. Av den fisk som tas upp är det huvudsakligen gös och ål som ger ekonomiskt utbyte.

Industri och kunskapsföretag

Att Kungsör domineras så starkt av tillverkningsindustri kan både ses som en styrka och en svaghet. Styrkan är att det finns avancerad produktionskapacitet och kompetens inom främst det verkstadsmekaniska området, men svagheten är att kommunens utveckling blir beroende av konjunktursvängningar och globala strukturella processer. Den ständigt tilltagande globaliseringen innebär också ett hot mot den långsiktiga sysselsättningen inom industrisektorn i Sverige.

Ett mer differentierat näringsliv skulle öka förmågan att stå emot dessa förändringar. Att locka till sig fler tjänstebaserade och kunskapsintensiva företag är därför centralt för att på sikt skapa förutsättningar för en stark lokal arbetsmarknad. Samtidigt bör Kungsörs traditionella industribas bevaras och utvecklas. Det är viktigt att notera att industriföretag också blir allt mer kunskapsintensiva och i många fall även säljer olika slags tjänster, till exempel genom serviceavtal. Innovationsgraden är vidare helt grundläggande för framgångsrik industriproduktion. Förändringsprocesserna är således starkt integrerade vilket bland annat innebär möjliga synergier mellan befintliga industrier och de kunskapsföretag som förhoppningsvis kan lockas hit.

En av översiktsplanens viktigaste målsättningar är att det ska finnas goda förutsättningar för såväl nyetableringar som utveckling av redan befintliga företag. Därför har både behovet av verksamhetsmark som kan planläggas i närtid och tillgången till större markområden som kan utvecklas på sikt lyfts fram som ett av planens fyra fokusområden. Var framtida verksamhetsmark planeras är beskrivet i nästa kapitel. Det ska helst finnas ett par möjliga planlagda alternativ att erbjuda både stora och små företag. Kopplat till frågan om ny verksamhetsmark är också tanken att Kungsör måste utnyttja sitt goda logistikläge betydligt bättre än idag.

I ett allt mer kunskapsbaserat näringsliv är livslångt lärande viktigt för både personal och företag. I det sammanhanget har kommunen ambitionen att vara en partner som kan ge stöd och vägledning när kompetensutvecklingsplaner ska upprättas och förmedla utbildningar på olika nivåer och inom olika områden. Att bättre utnyttja närheten till Mälardalens Högskola framstår också som en nyckelfråga för den långsiktiga kompetensförsörjningen.

Arbetsstillfällena inom besöksnäring, service och handel

En allt viktigare del av servicesektorn utgörs av mindre företag inom den så kallade besöksnäringen. Genom närheten till Mälaren och genom sina attraktiva natur- och kulturmiljöer har Kungsör goda förutsättningar att öka sysselsättningen inom detta område. Kommunen bör därför verka för att fler arbetsstillfällena ska tillkomma inom besöksnäringen. En starkare besöksnäring gynnar även Kungsör som varumärke och kan, rätt uppbyggd, bidra till att natur- och kulturmiljöerna bevaras och används.

Även andra mindre serviceföretag kan skapa lokala arbetsstillfällena, till exempel inom vård och omsorg. Rätt utformat kan detta också bidra till välfärden och ge förutsättningar för äldre att trivas på orten.

Under planprocessen har mer handel efterfrågats i centrala Kungsör. Kommunen ”exporterar” idag köpkraft till omgivande grannkommuner. En mer utvecklad handel skulle både skapa lokala arbetsstillfällena och göra att mer pengar spenderas inom kommunen. Samtidigt skulle fler affärer göra huvudtätortens centrum klart attraktivare än idag.

Åtgärder för att stärka handeln i centrala Kungsör framstår därför som ett medel att åstadkomma flera viktiga positiva förändringar. Fler affärer skulle dra med sig andra etableringar som kiosker, caféer och matställen. Även kulturlivet bör lyftas fram som ett medel att stärka miljön i centrum. Alla åtgärder som stärker attraktionskraften i Kungsörs centrala delar bör ses som en viktig del av arbetet med att skapa fler arbetsstillfällena och locka företag och företagare till Kungsör.

Förslag till inriktning

- *Kungsör ska kunna erbjuda planlagda tomter för olika verksamheter, till exempel handel, kontor, hantverk och småindustri. Även större planlagda markområden inriktade mot transport- och logistiksektorn bör finnas.*
- *Kommunen ska särskilt arbeta för att locka till sig fler kunskapsintensiva och tjänsteproducerande företag.*
- *Det bör finnas tillgång till handels- och kontorslokaler för etableringar i centrala lägen. Även särskilda områden med fokus på kunskapsföretag, till exempel vid gamla Ulvesundsgymnasiet, bör övervägas under planperioden.*
- *Attraktionskraften i huvudtätortens centrala delar behöver bli bättre och sådana insatser bör ses som en viktig del av arbetet med att locka företag och företagare till Kungsör. Framför allt behöver handeln stärkas.*
- *Kontakterna med Mälardalens Högskola bör utvecklas, bland annat med syftet att säkra kompetensförsörjning till de lokala företagen.*
- *Kommunen ska verka för att fler arbetstillfällen ska tillkomma inom besöksnäringen, vilket även kan gynna Kungsör som varumärke.*
- *Jordbruksmark är betydelsefull för jordbruksproduktionen och dess värde ska därför beaktas vid tätortsutbyggnad och enskilda exploateringsföretag.*
- *Skogsmark som har stor betydelse för skogsnäringen ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt försvårar ett rationellt skogsbruk.*
- *Eventuella åtgärder som muddring, grävning och fyllning ska ske med så stor hänsyn som möjligt till områden med betydelse för fisket.*
- *Kommunen ska verka för en god regional infrastruktur för att underlätta för inpendlare och goda transporter. En bra infrastruktur underlättar även för kompletterande näringar på landsbygden.*

Verksamhetsmark

Målsättningar

- *En av de viktigaste förutsättningarna för ett mångsidigt och expansivt näringsliv är att det finns god tillgång på verksamhetsmark. En helt grundläggande målsättning inom detta område är därför att kommunen ska kunna hänvisa till planlagd och exploaterbar verksamhetsmark när detta efterfrågas.*
- *Några av de områden som identifieras i översiktsplanen bör finnas på marknaden redan inom de närmaste åren, så att befintliga företag kan expandera eller nya verksamheter etableras. Det är viktigt för den lokala ekonomin och arbetsmarknaden att ny central verksamhetsmark kan erbjudas. Den behövs för småföretag och för att befintliga verksamheter ska kunna expandera.*
- *Kungsörs goda transportläge bör utnyttjas bättre för till exempel logistikanknutna verksamheter.*
- *Andra målsättningar är att minska störningar för boende från verksamhetsområden samt tydligare exponera viktiga verksamheter för omvärlden, framför allt längs E20. På sikt bör fler störande eller trafikintensiva verksamheter vara placerade längs E20.*

Brist på verksamhetsmark

Det råder idag en viss brist på lämplig planlagd verksamhetsmark i kommunen. Befintlig verksamhetsmark är koncentrerad till ett stråk från Tegeludden och österut längs Fredsgatan och Kungsgatan, vilket innebär att den huvudsakligen är lokaliserad centralt i tätorten Kungsör. Därmed är ofta expansionsmöjligheterna för företag begränsade och större etableringar i princip omöjliga att genomföra. Att många verksamheter är centralt placerade innebär också ökad risk för störningar för boende, både genom verksamheterna i sig och genom tung trafik till och från dem. Viss central mark skulle på sikt eventuellt kunna få en lämpligare markanvändning, till exempel för boendeändamål.

Ny verksamhetsmark bör lokaliseras så att den har en gynnsam placering ur transporthänseende, till exempel genom att ligga nära Kungsgatans östra del eller vid E20. I det senare fallet kan vägens annonsläge utnyttjas. Viss ny mark bör finnas i direkt närhet till befintliga verksamhetsområden så att företag på platsen kan expandera. Alternativ markanvändning, till exempel för bostäder, ska inte vara att föredra på platsen och nya verksamheter ska inte störa befintliga bostäder och liknande.

Värdefulla kulturmiljö- och landskapskvalitéer ska helst inte påverkas negativt och under planarbetet har stor vikt lagts vid att anpassa ny verksamhetsmark till jordbruket och Kungsörs värdefulla landskap. Därför planeras inte någon ny verksamhetsmark i Kungs Barkaröområdet eller i kommunens relativt ostörda södra delar. Det är emellertid svårt att helt undvika att ta jordbruksmark i anspråk eftersom sådan mark dels sträcker

sig så långt in i huvudtätorten, dels finns längs E20. Det har således blivit nödvändigt att väga olika allmänna intressen emot varandra.

Vidare har markområden analyserats utifrån lämplighet, transportläge, markens bärighet och jämnhet, expansionsmöjligheter samt vilken planeringshorisont för ett genomförande som kan vara aktuell. Även närheten till tätorten Kungsör har viss betydelse så att människor eventuellt kan cykla till sina jobb.

Områden prioriterade på kort sikt

Fem områden föreslås vara prioriterade för planläggning under de närmaste åren (områdena a samt d-g): Vikängen, mark öster om Ekebyholm respektive vid Ottohill samt ett stort markområde vid Skjutbanan, se KARTA 5 *Möjliga verksamhetsområden vid Kungsörs tätort*. Dessutom är ett mindre område i Valskog också prioriterat på kort sikt.

I Vikängen är troligen endast mindre etableringar möjliga. Både transport- och annonsläget vid E20 är emellertid mycket bra vilket talar för verksamheter knutna till besöksnäringen, som en vägkrog eller ett hotell. Även andra företag med önskemål om ett bra annonsläge kan lokaliseras till Vikängen. Nya etableringar här kan användas för att lyfta hela miljön vid den västra infarten så att den blir en tydlig stadspart till Kungsör. I den norra delen av området ska endast verksamheter knutna till besöksnäring och rekreation tillåtas, vilket ska säkerställas i kommande detaljplaner.

Områden runt östra delen av Kungsgatan föreslås fortsätta bli utvecklade för

verksamheter. Ett av dessa, ny verksamhetsmark öster om Ekebyholm, kan planläggas redan under de närmaste åren. Området har gott transportläge vid Kungsgatan. En begränsning för området är att endast icke miljöstörande verksamheter ska tillåtas, vilket ska säkerställas vid fortsatt planläggning.

Ytterligare ett mindre område som föreslås vara prioriterat på kort sikt finns i Valskog, vid Arbogavägen.

Kungsörs goda transportläge ska utnyttjas bättre och fler verksamheter bör annonseras tydligt från E20. Söder om den östra infarten, vid Ottohill, finns ett större markområde som sträcker sig längs med vägen. Ett annat stort och viktigt område söder om E20 ligger vid Skjutbanan intill Sandskogsbacken. Både vid Ottohill och Skjutbanan är det lämpligt att placera yrkrävande, störande och transportintensiva verksamheter.

Särskilt området vid Skjutbanan har stor strategisk betydelse för Kungsör. Kommunens bedömning är att den befintliga västra infarten kan kompletteras till begränsade kostnader och ser gärna att en utredning i samarbete med Trafikverket genomförs. Närheten inifrån Kungsör är mycket god genom den tunnel under E20 som löper i

Figur 25: Vikängen vid den västra infarten har ett fantastiskt annonsläge som inte utnyttjas tillräckligt bra idag. Platsen passar för ett hotell, en vägkrog eller någon anläggning kopplad till besöksnäringen. Foto: Bertil Malmström

Runnavägens förlängning. Det innebär korta restider, till exempel för cyklande, samt att korsande lokal trafik över E20 kan minimeras.

Verksamhetsområden på längre sikt

Vissa områden kan inte exploateras på kort sikt på grund av olika slags genomförandeproblem. Områdenas lämplighet som verksamhetsmark behöver också undersökas vidare under planperioden. För flera av de nedan nämnda områdena behöver avvägningar göras mellan behovet av verksamhetsmark och de areella näringarna.

Ett möjligt område finns norr om E20, vid Runnabäcken och Gersilla, men här behövs troligen en ny avfart från E20, vilket skjuter en exploatering på framtiden. Området måste utformas så att vattenskyddsområdet inte påverkas negativt. Eventuellt kan Ulvesundsgymnasiet inordnas i en sådan utvecklingsplan, till exempel genom att erbjuda lokaler för småföretag. Området ska utvecklas så att kulturmiljön på platsen bevaras.

Direkt kopplat till ovanstående område är marken söder om E20, vid väg 56 och Gersilla. Här är tillgängligheten god redan idag och logistikanknutna verksamheter kan passa. Området måste utformas så att vattenskyddsområdet inte påverkas negativt.

Ytterligare ett område söder om E20 är mark vid Torpa, nära den östra infarten. Detta randområde mellan väg och spår kan vara särskilt intressant att utveckla eftersom ett stickspår mot järnvägen kan byggas.

Figur 26: Viss verksamhetsmark föreslås bli planlagd på längre sikt. Vid Gersilla ligger ett mindre markområde som redan har god tillgänglighet genom närheten till korsningen mellan E20 och väg 56. Foto: Bertil Malmström

Ett område med låg prioritet är område c. Området är en expansion av det befintliga industriområdet i Malmberga. Området har ett gott transportläge vid Kungsgatan. En begränsning för området är att endast icke miljöstörande verksamheter ska tillåtas., vilket ska säkerställas vid fortsatt planläggning. Området bör prioriteras som expansionsutrymme för befintliga verksamheter.

I närheten av Valskog finns områden som kan undersökas för utveckling på längre sikt. Valskog ligger väl till ur logistiksynvinkel, vilket gör att sådana verksamheter kan vara aktuella. I detta område möts E18 och E20 samt Mälarbanan och Svealandsbanan. Mark pekas ut både söder och norr om Valskog. Eventuellt kan anläggningar för logistik eller ett depå- och serviceområde för tåg lokaliseras här. Även här kan eventuella stickspår undersökas. Se KARTA 6 *Möjliga verksamhetsområden i Valskog.*

Förslag till inriktning

- *Kungsörs kommun ska ha god tillgång till planlagd och exploaterbar verksamhetsmark. Rullande planering bör vid behov prioritera detaljplaner som är inriktade mot nya eller expanderande verksamheter. Vid motstående intressen mellan jordbruk och verksamhetsmark ska det senare intresset i princip prioriteras nära huvudtätorten och vid Valskog. Samtidigt ska de mest värdefulla landskapen vid Kungs-Barkarö och i den södra kommundelen inte planläggas för verksamhetsmark.*
- *Sex markområden föreslås för planläggning på kort sikt:*
 - a. *Vikängen*
 - d. *Ekebyholm*
 - e. *Mark längs E20 vid Ottohill*
 - f. *Ett mindre område i Valskog vid Arbogavägen*
 - g. *Stort markområde vid Skjutbanan*
- *Nedanstående områden föreslås bli vidare undersökta för planering på längre sikt. För flera av områdena behöver väganslutning studeras. I den fortsatta planeringen är det viktigt att vidare undersöka områdenas lämplighet som verksamhetsmark, för att därefter identifiera och kostnadsuppskatta vilka åtgärder som krävs för att markområdena ska kunna omvandlas.*
 - b. *Mark vid väg 56 och Gersilla*
 - c. *Malmberga*
 - h. *Gersilla och Ulvesundsgymnasiet*
 - i. *Mark söder om Torpa*
 - j. *Område söder om Valskog*
 - k. *Stort markområde norr om Valskog*
- *Ett ställningstagande är att områden vid den östra infarten, samt vid östra delen av Kungsgatan, är mest lämpade för centralt placerad verksamhetsmark i Kungsörs tätort. De planeras därför fortsätta utvecklas för detta, men med begränsningen att endast icke miljöstörande verksamheter ska tillåtas. Av detta följer att den östra infarten samt östra delen av Kungsgatan kommer att vara en prioriterad väg in i Kungsör för tung trafik.*
- *Kungsörs goda transportläge ska utnyttjas bättre och fler verksamheter bör annonseras tydligt från E20. Översiktsplanen möjliggör större verksamhetsetableringar längs E20 och norr om Valskog. Långsiktigt bör Kungsör verka för att sådana större etableringar ska söka sig till kommunen och placeras där boende inte störs.*

Centrumutveckling och handel

Målsättningar

- *Kommunen ska verka för att skapa goda förutsättningar för handelns utveckling.*
- *Centrum ska upplevas som vackert, särpräglat och trivsamt.*
- *Centrum ska ha en trygg, säker och hälsosam miljö.*
- *Kommunen ska verka för att utveckla ett lättillgängligt centrum med kultur, handel och service.*
- *Det ska finnas en stor andel bostäder i centrum som medverkar till en levande stadsmiljö.*
- *Kungsörs koppling till Mälarens vatten och Arbogaån ska förbättras och förskönas. Det centrala strandområdet, inklusive Arbogaån, ska utvecklas så att trivsamma miljöer finns för boende och besökare.*

För att Kungsör ska kunna möta framtiden med tillförsikt krävs kontinuerlig planering och förnyelse av centrum. Översiktsplanen ger här möjlighet till långsiktiga ställningstaganden för utveckling av centrum. De långsiktiga ställningstaganden som presenteras nedan har till stora delar hämtats från den fördjupade översiktsplanen för Kungsörs centrum (Föp 2000), antagen maj 2000. Det s.k. Centrumprojektet (2010-2012) utmynnade i visioner och åtgärdsprogram för förnyelse av centrum. Målet var här att bygga vidare på de huvudsakliga visionerna i Föp 2000, men att tillföra uppdateringar och nystart av centrumförnyelsen, vilken hade avstannat. Centrumprojektet redovisas i dokumentet *Centrumförnyelse, oktober 2011* samt tolkas i *Förslagsskisser, 2012-02-12 (Sweco)*. Centrumprojektet behandlade även det centrala strandområdet.

Visionerna nedan sammankopplar alltså Föp 2000 med Centrumprojektet. Medborgarpåverkan har varit påtaglig i centrumprojektet och bildar grunden för projektet. Underlag för Föp 2000 och Centrumprojektet är bl.a. handelsanalyser, kollektivtrafikutredningar, samråd och idéinhämtning från befolkning, skolklasser och näringsidkare. Arkitekter har tillfört expertis på området. Noggrann förankring har skett mot en politisk styrgrupp.

Figur 27: Skiss på hur miljön på gamla kyrkogården skulle kunna se ut. Källa: Sweco

Syftet är här att ge en helhetssyn på utveckling av centrum och strandområdet, genom långsiktiga målsättningar och förslag

till inriktningsåtgärder. Många av Kungsörs positiva tillgångar (Kungsudden, badplatserna, tågstationen, gästhamnen, campingen, båtlivet och Mälarens vatten) finns i eller i närheten av det centrala strandområdet. Flertalet omkringliggande miljöer behöver lyftas för att denna värdekedja ska nå sin fulla potential.

Inriktningen för framtiden är att det centrala strandområdet har lyfts och aktiverats för att skapa en attraktiv miljö för invånare och båtgäster.

Förslag till inriktning

Kungsörs centrum

- *Centrumverksamheterna (kommersiell och offentlig service) koncentreras längs Drottninggatan.*
- *Centrum tydliggörs med platsbildningar (torg) och rondeller som avgränsar handelsstråket i syd och norr.*
- *Även norra delen av Drottninggatan omvandlas till en s.k. miljöprioriterad gata med avsmalnad gatusektion, med mer plats för fotgängare och parkeringsplatser. Ytornas användning är flexibel (de kan nyttjas för bl.a. gatuserveringar, cykelställ, parkeringsplatser, sittplatser). Planteringar och enhetlig gatuarmering förhöjer intrycken. Framkomligheten ökar för fotgängare med förhöjda övergångar över gatusektionen, vilka också fungerar som farthinder. Hastigheten för biltrafik är mycket låg, max 20-30 km/h. Tung trafik ska i möjligaste mån styras till andra gator. Gaturummet berikas och trafiksäkerheten ökar.*
- *Drottninggatans norra del, från korset Tessingatan-Villagatan till avslutet mot Kungsgatan, förändras efter slutförda överenskommelser med Trafikverket. Gatans karaktär ska avspegla den södra delen, så att ett enhetligt upplägg nås. Gatans karaktär som äldre handelsgata återupplivas.*
- *Ett nytt torg "Nytorget" har skapats i korsningen Prästgatan-Drottninggatan. Torget ska vidareutvecklas för bl.a. avkoppling och torghandel.*
- *Korsningen Villagatan-Drottninggatan lyfts. Torgytorna får ny utformning. Gatusektionen lyfts nivåmässigt för att skapa säkra övergångar. En utomhusscen kan tillkomma på lämplig plats.*
- *Nuvarande Stortorg kan användas både för parkeringar samt för andra ändamål. Torgytan indelas i olika rum där användningsområdena skiftar. Kommunhusparken utvecklas och kan öka något i storlek. Odengatan kan förlängas över torgytan.*
- *Busstrafikens trafikering i centrum föreslås utredas på nytt, för att finna genare dragning genom centrum för den regionala busstrafiken. Ett nytt läge för busscentralen kan sökas. Ett resecentrum vid tågstationen, där busstrafik möter tågtrafik, bör utvecklas.*

- *Centrum kompletteras succesivt med bostadsbebyggelse i kv. Ulw, Gjutaren, Billberg och ev. på del av Stortorget, där också verksamheter kan förekomma i gatuplanet. Detta får utredas vidare. Kv Domaren kan inrymma bostäder – bl.a. kan gamla Folkets Hus användas för bostadsändamål och tomten väster om gamla Folkets Hus ger en naturlig utökning för detta ändamål.*
- *Frågor om gestaltning av det offentliga rummet (gator, torg och parker) ska få större tyngd, vilket märks bl.a. på en varierande markbehandling (asfalt, betong, sten, natursten mm), tillskott av träd och planteringar och utformning av bl.a. cykelställ, bänkar, armaturer och skyltar.*
- *Miljön i och kring Gamla Kyrkogården ska utvecklas omsorgsfullt till stadsparkskaraktär. En mindre del av Gamla Kyrkogården kan tas i anspråk för en grupp av soffor och planteringar, ett vattenspel kan tillkomma. Vackra planteringar kan tillkomma på fler ställen. Kyrkogårdskaraktären försvinner, men gravarna finns kvar. Den parkliknande anläggningen görs mer lättillgänglig. Riklig belysning tillkommer i och kring parken. Järnstaketet avlägsnas, om möjligt. Ev. tillkommer en busstation vid Thor Modéens gata.*
- *Skyltning och utsmyckning av fastigheter i centrum återknyter till byggnadernas historia, vilken bl.a. är från 1940- och 50-talet. Den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen i centrum bör sparas och vårdas i enlighet med kommunens bevarandeplan (1987-04-21). Tillkommande bebyggelse anpassas till miljön och centrumets identitet förstärks. Ett smakråd bör etableras. Ett skyltprogram bör etableras, som omfattar skyltarnas storlek, färg och form. Äldre skyltar med speciella kvaliteter bör sparas. Gatuserveringar bör hålla god stadsmässig kvalitet i form, materialval och färg.*
- *Belysning av torg, parker och gatumiljön ska vara mycket riklig. Centrummiljön ska upplevas som trygg. Belysningen ska vara enhetligt utformad.*
- *Nya parkeringsplatser för centrumverksamheterna har skapats bl.a. längs med Drottninggatan, kv. Domaren, Turisten och Giert. ICA-butikens parkeringsplatser utökas. Möjligheten att bygga parkeringsdäck öster om Konsum bibehålles.*
- *Gemensamma lokaler för offentlig och kommersiell service m.m. vidareutvecklas för att vara lättillgängliga för handikappade.*
- *Centrum knyts mot stationsområdet och strandområdet, bl.a. med busstrafik, skyltning och förstärkta gångstråk.*

Kungsörs centrala strandområde

- *Kungsörs strandområde ska vara välkomnande för båtturismen och stranden ska vara ett berikande inslag för de boende. Ett inbjudande promenadstråk ska finnas längs med strandkanten, från campingen fram till bron. Kommunen ska verka för ny cykelbana på väg 250 till Kungsudden, så att denna kan knytas närmare strandområdet och centrum.*
- *Med ett attraktivt strandområde ska Kungsörs koppling till Mälarens vatten förstärkas. Strandkanten öppnas upp, buskage och sly hålls efter, vilket ger goda utblickar över åmynning och Mälarens vatten.*
- *En ordnad park finns på grönytan mellan gästhamnen och småbåtshamnen. Trevliga grillplatser och bänkar inbjuder till avkoppling. Förtöjningsmöjligheterna utökas. Bryggor och badtrappa kan tillkomma på lämpliga ställen.*
- *Planteringar och trevlig belysning annonserar Kungsörs strand för gäster och besökare. Ett förskönat strandområde ger Kungsör gott renommé. Värdena syns även för genomresande med tåg på järnvägen, vilken löper utmed strandpartiet.*
- *Nedgångna verksamhetslokaler vid gästhamnen bör bli uppsnyggade eller borttagna.*
- *Broarna över Arbogaån bör bli belysta. Ljussättning sker med elegant, men "upplevelsegivande" belysning underifrån.*
- *Strandkanten och strandpromenaden ljussätts och inramas med trevlig belysning (pollare samt högre armatur).*
- *Ett nav bör finnas för båtturister och tågbesökare. Exempelvis kan resecentrum vid tågstationen utvecklas. Fler pendlar- och besöksparkeringar bör tillkomma vid resecentrum.*
- *Transformatorstationen (Mälarenergi) bör minskas i storlek och anpassas i utseende så att den bättre smälter in i den vattennära miljön. Avspärrningarna bör tas bort.*
- *Brohusen omvandlas eller ersätts av ny bebyggelse.*
- *Verksamheter i hamnområdet kan långsiktigt erbjudas omlokalisering till nya verksamhetsområden i Kungsör. Marken i hamnområdet kan omvandlas för andra ändamål, bl.a. för bostäder i sjönära läge.*

Offentlig service och skola

Skola och utbildning

Målsättningar

- *Skolverksamheten ska präglas av ett flexibelt förhållningssätt, för att kunna bemöta en varierande efterfrågan och en föränderlig omvärld.*
- *Placering och utformning av lokaler och mark är viktiga för hög kvalitet.*
- *Utemiljöerna ska upplevas som trygga och säkra.*

Förskola och skola är en viktig del av den kommunala servicen. Grundläggande är naturligtvis att verksamheten i sig håller så hög kvalitet som möjligt. Placering och utformning av lokaler är också avgörande faktorer för att verksamheten ska uppfattas som bra.

Närmast förestående är att fatta beslut om och bygga en ny skola i centrala Kungsör. Exakt vilken form och struktur som det blir går i dagsläget inte att avgöra innan beslut i fullmäktige är fattade.

Kungsörs kommun bedriver inte gymnasieutbildning i egen regi. Det finns inte heller några planer på att på att starta en gymnasieskola. Den kommunala vuxenutbildningen finns centralt lokaliserad i Kungsör och är därmed lättillgänglig.

Enligt vad som i dagsläget går att överblicka kommer elevantalet i grundskolan att vara relativt konstant under de kommande åren. Prognosen är dock svår att göra eftersom ändrade förutsättningar i form av in- eller utflyttning snabbt kan ändra förutsättningarna. Behovet av förskola är av naturliga skäl ännu svårare att förutse.

Mark som är reserverad för utvidgning av skolverksamhet finns redovisad på KARTA 4 *Kommunikationer och offentlig service i Kungsörs kommun.*

I kommunen används utomhusmiljö, både skog och hagmark som pedagogisk miljö. I Valskog har den tätortsnära skogen klassats som skolskog och man har i flera projekt förstärkt värdet på denna miljö genom byggande av vindskydd, grillplatser och utomhusklassrum. I Kungsörs tätort finns Björklidens förskola med inriktning på utomhuspedagogik. De har sin

Figur 28: Undervisning i utomhusmiljö Björskogsskolan. Foto: Björskogsskolan

hemvist i Gersillaområdet och har både har åsens tallskog samt en betad fårhage på sin skolgård. Malmberga förskola har också en mycket fin hagmarksmiljö att dagligen vistas i.

Förslag till inriktning

- *För att kunna möta kommande förändringar bör utrymme för flexibilitet skapas både genom att mark sparas intill befintliga och kommande skollokaler, så att om- och tillbyggnader är möjliga samt att mark sparas i nya planerade bostadsområden så att eventuella nya förskolor eller F-3 skolor kan byggas.*
- *Utemiljöerna och trafiksituationerna runt skolorna bör ses över.*
- *Skolnära skogar bör bevaras.*

Vård och omsorg

Målsättningar

- *Kungsörs kommun vill erbjuda vård och omsorg av god kvalitet där människor kan känna trygghet i ett boende. De tjänster som erbjuds ska kunna anpassas utifrån var och ens behov.*
- *Attraktiva särskilda boenden för äldre ska finnas, vilka motsvarar efterfrågan. Det ska skapas goda miljöer i och kring boenden eftersom det är viktigt för att nå hög kvalitet.*
- *Hemtjänsten ska utvecklas, så att mer vård och omsorg kan bedrivas i bostaden.*
- *Vård- och omsorgsverksamheternas lokaler och boenden ska vara attraktiva och praktiskt utformade samt finnas i goda lägen, så att det ska vara enkelt att få stöd och hjälp.*
- *Kvalitativa senior- och trygghetsbostäder ska skapas då de är viktiga för Kungsörs attraktivitet.*

I huvudsak är verksamheten styrd av lagstiftning vilket betyder att kommunen inte kan hänvisa till bristande resurser om någon har rätt till en viss insats.

Det ingår i planeringen att främja en från social synpunkt god livsmiljö. Enskilda individers och familjers sociala situation påverkas av en mängd faktorer. Vissa styr man över själv medan andra påverkas exempelvis av samhällets folkhälsoarbete, bostadsfamilje- och arbetsmarknadsarbete. Hur vi bor påverkar i hög grad hur vi mår. Vår närmiljö har stor betydelse för vår livskvalitet vilket gäller i hög grad för personer med behov av vård och omsorg.

Det finns undersökningar som visar att hälsan förbättras hos vårdtagare när de kan vistas ute i parker och naturområden. Resultatet visar att de sover bättre, blir mindre rastlösa, och fungerar bättre socialt samt mår bättre fysiskt.

Omsorg till personer med funktionsnedsättning

Under 2012 omfattades 85 personer av stöd från lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Totalt 183 insatser ges till kommuninnevånare enligt LSS. Det är främst i form av personlig assistans, kontaktpersoner, korttidshem, gruppboenden och daglig verksamhet.

Ett gruppboende med fem lägenheter för personer med psykisk funktionsnedsättning finns också samt en boendestödsgrupp som ger stöd till personer i ordinärt boende.

Individ och familjeomsorgen

Individ och familjeomsorgen handlägger all myndighetsutövning som avser socialtjänst. Det är frågor som rör barn och unga, vuxna, familjerätt, biståndshandläggning till äldre och funktionsnedsatta samt kontaktpersoner och försörjningsstöd.

Kommunens arbetsmarknadsenhet arbetar med att ge ungdomar och vuxna som saknar egen försörjning stöd till ett arbete eller praktik.

Äldreomsorgen

Kommunen har 127 särskilda boendeplatser för äldre; Mistelns servicelägenheter, Tallåsgården boende för demenssjuka samt äldreboendet Södergården. Utöver detta finns ett antal korttidsplatser, en dagverksamhet och ett tillagningskök med restaurang på Misteln.

Äldreomsorg till personer i ordinärt boende ges i första hand som hemtjänst av någon av kommunens tre hemtjänstgrupper. Totalt får drygt 70 personer insatser från hemtjänsten, men den siffran kan variera över tiden.

Från 2012 har kommunen ansvaret för hemsjukvård i ordinärt boende. Ett 40-tal personer får hemsjukvårdsinsatser utförda av kommunens sjuksköterskor.

Befolkningsprognoser indikerar att en stor tillväxt av de ”äldre-äldre” är att vänta i Kungsör, då gruppen 65-79:åringar är betydande.

Förebyggande verksamhet

För att stödja äldres rätt till ett bra boende måste tillgängligheten till stöd och hjälp förenklas, dagverksamheter, samlingslokaler för sociala aktiviteter, anhörigstöd och förebyggande hembesök behöver stärkas och utvecklas.

Genom uppsökande verksamhet kan kommunen ge information om vilken hjälp som finns att få, råd om vad som är bra för hälsan när man är äldre samt information om skadeförebyggande åtgärder.

Intresseorganisationerna, pensionärs- och handikappråd är viktiga samverkansparter som bidrar med kunskap om äldres behov.

Hemtjänst

Befolkningen blir både äldre och friskare och vanligen är det först i högre ålder som krämpor och sjukdomar gör sig påminda. Att som äldre få möjlighet att bo kvar i sitt hem kräver att kommunen kan erbjuda en väl fungerande hemtjänst där, trygghet och service är viktiga inslag för att kunna/vilja bo kvar i sin bostad. Ett växande område att följa är utvecklingen inom välfärdsteknologin. Olika tekniska lösningar och hjälpmedel tas fram som stöd för den äldre att leva ett självständigare liv. Samtidigt kan det innebära en effektivisering i vården t ex genom att personal och brukare kan kommunicera via data.

Senior och trygghetsbostäder

I rapporten Senior- och trygghetsbostäder i Kungsör, 2011 presenteras den av kommunfullmäktiges antagna långsiktiga strategiska plan för senior- och trygghetsbostäder. Utredningen har genomförts av kommunstyrelsen, socialnämnden och KFAB gemensamt. Utredningen ger förslag till lämpliga områden för seniorbostäder men hänvisar samtidigt till att lämpliga markområden för seniorbostadshus får pekas ut i den kommande översiktsplanen.

För att hålla ned nivåerna på särskilda äldreboenden och för att undvika ökad utflyttning av äldre måste kommunen verka för att det tillkommer seniorbostäder i tillräcklig utsträckning. Lämpliga nya platser för särskilt boende redovisas på KARTA 4 *Kommunikationer och offentlig service.*

Tillgång och anpassning av särskilt boende

Viktiga åtgärder för att efterfrågan och behov av särskilda boenden inte ska öka i framtiden är att kommunen kan erbjuda attraktiva boenden t ex. seniorboenden och/eller trygghetsboenden och en ökad nivå på hemtjänst. Om seniorboenden/trygghetsboenden inte tillkommer, utblir avlastning av särskilda äldreboenden, vilka i sådant fall måste utökas.

Misteln

Misteln's servicelägenheter motsvarar inte längre dagens krav på särskilt boende. Misteln bör vara kvar som boende för äldre och förslagsvis omvandlas, helt eller delvis, till ett seniorboende. Lägenheterna uppfyller kravet på god tillgänglighet och det finns gemensamhetslokaler som ger goda möjligheter till social gemenskap och olika aktiviteter.

Tallåsgården

Kommunen har inte tillräckligt med platser till personer med demenssjukdom. Lägenheterna på Tallåsgården är inte lämpliga för sitt ändamål. Boendet saknar möjlighet för par som vill bo tillsammans.

Södergården

Södergården räcker inte för kommande behov när det gäller särskilt boende. På Södergården bor många personer med demenssjukdom och som skulle må bättre av att bo avskilt i mindre grupper. Boendet saknar möjlighet för par som vill bo tillsammans. Södergården har ett omfattande renoveringsbehov.

Hälsofrämjande insatser

Att bli äldre behöver inte innebära försämrad hälsa och livskvalitet. Det finns goda möjligheter att påverka äldres hälsa med hälsofrämjande och förebyggande insatser. Förutom bra boendeformer med ett närområde som ger möjlighet till fysisk aktivitet, är sociala relationer och gemenskap viktigt för äldres hälsa och välbefinnande. Här får de sociala mötesplatserna en stor betydelse.

Figur 29: Promenad runt Runnabäcken under Världsmiljöveckan 2013. Foto. Christina Schyberg.

Förslag till inriktning

Omsorg till personer med funktionsnedsättning

- *Medelåldern för personer som omfattas av LSS är hög. I kommunen finns ett gruppboende för äldre med intellektuell funktionsnedsättning. För att kunna erbjuda en anpassad miljö för kommande behov krävs att ytterligare någon gruppboende omvandlas till äldreboende.*
- *Livet för ungdomar med en intellektuell funktionsnedsättning förändras och de kommer i framtiden att välja andra alternativ när det gäller boende och daglig verksamhet. En kartläggning hur ungdomarna vill ha det behöver genomföras.*

Individ och familjeomsorgen

- För att motverka att människor hamnar i långvarigt biståndsberoende krävs en satsning på mera förebyggande insatser.

Förebyggande verksamhet och hemtjänst

- Den förebyggande verksamheten ska utvecklas. Hälsobefrämjande insatser blir allt viktigare.
- Hemtjänsten ska utvecklas för att kunna möta behoven. För att underlätta detta behövs tillgång till bra digital uppkoppling.

Äldreomsorgen

- Insatser från äldreomsorg och hemsjukvård behöver öka i motsvarande grad som behoven.
- För att möta de äldre kommuninvånarnas behov av attraktiva anpassade boenden bör kommunen satsa på nyetablerade seniorbostäder. De kan också utgöras av ordinarie lägenheter i flerfamiljshus, vilka omformas till seniorlägenheter/trygghetslägenheter.
- Genom en parallell utveckling av hemtjänst och hemsjukvård, kan kommunen erbjuda ett tryggt och säkert fullvärdigt alternativ till äldreboende.
- Olämpliga boendeplatser och miljöer bör ersättas eller utvecklas.

Tillgång och anpassning av särskilt boende

- Kommunen kan, om efterfrågan uppstår, ställa om en del (ett trapphus) av Misteln till ett trygghetsboende.
- Tallåsgården avvecklas och ersätts med nya ändamålsenliga gruppboenden i marknivå.
- Södergården är otillräcklig. För att möta framtida behov behöver kommunen skapa ett 60-tal nya äldreboendeplatser som är mer anpassade till vård av demenssjuka och äldre med stort omvårdnadsbehov.
- En lämplig fördelning av platser, utifrån kända faktorer, är 70 demensboende, 18 korttidsboende, 2 lägenheter till parboende och 24 avsedda till övriga äldre med behov av särskilt boende.

Boende

Målsättningar

- *Att skapa förutsättningar för fler attraktiva bostäder är en av översiktsplanens viktigaste målsättningar. Fler unga vuxna måste lockas att bosätta sig på orten så att befolkning och skattekraft kan öka. Framför allt bedöms sjö- och naturnära boende kunna locka nya kommuninvånare.*
- *Kungsör ska ha en fungerande bostadsmarknad med ett attraktivt utbud och fungerande flyttkedjor.*
- *En målsättning är att behålla ett av dagens mest positiva inslag: variationen i bostadsutbudet. Variationen ska vidareutvecklas genom nytillskott på bostadsmarknaden. Målet är att alla grupper ska kunna hitta sin bostad i kommunen.*
- *Kungsörs kvalitéer med avseende på natur- och kulturmiljöer ska utnyttjas på ett positivt sätt för att skapa attraktiva boendemiljöer. Samtidigt kan förhoppningsvis både centralorten och de mindre orterna och landsbygden utvecklas lokalt.*

Nuläge

Kommunen domineras idag av villabebyggelse eller andra småhus, som för det mesta finns i relativt attraktiva lägen. Bostadsvariationen är stor eftersom man kan välja att bo i tätorten, i småorter eller på landsbygden – liksom i helt olika typer av landskap, till exempel i skogsområden, odlingsbygd eller sjönära. Utbudet kompletteras av hyres- och bostadsrätter i flerfamiljshus, vilket dock behöver breddas.

Den mest expansiva delen i kommunen idag är området runt Skillingeudd där det byggs kontinuerligt, både genom nybyggnadsprojekt och genom omvandlingar av befintliga fritidshus. Det ger en klar indikation på vad som kan locka människor till Kungsör: närhet till Mälaren och en attraktiv, gärna lantlig, boendemiljö.

Men även om utbudet på många sätt är brett och varierat så är det ändå en stor utmaning för kommunen att locka fler boende. Fler unga vuxna måste lockas till orten så att befolkning och skattekraft kan öka. Planeringen för bostäder bör därför ha en direkt koppling till de demografiska förutsättningarna.

En stor utmaning är också att det kommer att bli avsevärt fler äldre i kommunen, framför allt kommer gruppen äldre äldre att öka kraftigt. Behoven både av attraktiva seniorlägenheter och olika former av specialboenden, till exempel vårdboenden, kommer därför att öka kraftigt under planperioden.

Ett väl genomarbetat och förankrat planeringsunderlag finns för Kungs Barkarö i rapporten *Projektet Kulturlandskapet i Kungs Barkarö – strategi för bevarande och utveckling* från 2009. I rapporten undvek man dock att föreslå platser för ny bebyggelse (sidan 55). Liknande underlag saknas för Valskog och Torpa.

Sjö- och naturnära boende

Det utmärkta läget vid Mälaren har använts alldeles för lite för att skapa efterfrågade boendemiljöer. Att utnyttja väl valda delar av strandområdena för attraktiva sjö- och naturnära bostäder är förmodligen det bästa sättet att locka nya invånare till kommunen. Att planera för detta är därför en av de viktigaste målsättningarna i översiktsplanen.

Under planprocessens gång har det visat sig vara svårt att åstadkomma just sjönära boende i önskvärd omfattning. Stora delar av kommunens strandområden är antingen skyddade, ofta med utökat strandskydd på maximalt 300 meter, eller att så föreligger det risk för översvämning och/eller skred. På grund av detta har flera tidigare diskuterade områden förändrats eller helt utgått, till exempel Ekudden, norra Jägaråsen samt mark norr om Arbogaån vid väg 250. Vilabäcken vid Mälaren har minskats ned och anpassats till översvämningsrisken. Vid Ekudden föreligger även störningar och risk för förorenad mark. För Ekudden planeras därför en särskild utredning under de närmaste åren, varför mer sjönära boende än vad som definieras i denna ÖP på sikt inte kan uteslutas.

Fler bostäder kommer att byggas vid Skillingeudd, men detta sker primärt på redan planlagd mark. I översiktsplanen adderas en fortsättning österut, som kallas Vilabäcken vid Mälaren. Det är kommunens viktigaste utbyggnadsområde för bostäder under översiktsplaneperioden. De potentiella kvalitéerna vid den vackra Mälärviken Galten är mycket goda, varför miljön har stora möjligheter att locka nya invånare. Marken är relativt höglänt inom utbyggnadsområdet vilket gör att översvämningsriskerna är begränsade.

Vilabäcken vid Mälaren har plats för nya bostäder, dock utan att områdena närmast vattnet får privatiseras. Själva utbyggnadsområdet berörs inte av de utvidgade strandskyddsbestämmelserna. Det är inte heller attraktivt för rekreation och besöksnäring eftersom det rör sig om en gammal upplagsplats för betongrester delvis övertäckta med jordmassor från breddningen av E20. Tippområdet är i nuläget bevuxet med ruderväxter.

Områdena runt tippområdet har däremot naturvärden. Den strandnära zonen med stora videsnår, våtmark och breda vassar ger dock bra förutsättningar för fågellivet. Strandområdet fungerar också som spridningszon för vissa arter och bör därför lämnas orört. Istället bör en exploatering på platsen utformas så att fler människor kan ta del av de övre delarna av strandområdet, till exempel genom att spänger läggs ut för vandrare och caféer med uteserveringar anläggs i anslutning till nya byggnader. Platsen har så höga kvalitéter att den rätt hanterad mycket väl kan bli ett utflyktsmål i regionen. Himmelsbergaviken, där Vilabäcken mynnar är ett exempel på en långgrund vik i det sjönära landskapet.

Ett mindre område vid Arbogaån och väg 250 (Kungsgatans västra del) passar för sjönära boende i tätortens västra del. Här kan till exempel radhus eller lamellhus placeras nord-sydligt så att alla bostäder får tillgång till vattnet och samtidigt har goda sollägen. Småbåtshamnen och

Figur 30: Kungsuddens brygga vid Arbogaån.

befintliga kolonilotter bevaras och integreras i den nya stadsmiljön.

Området består av åker med strandtomt till både Runnabäcken och Arbogaån. Naturvärdena är koncentrerade till strandzonerna. Längs Arbogaåns strand i nära anslutning till det aktuella området finns flera bäverhyddor. I Runnabäcken finns en känslig öringsstam och en värdefull bottenfauna. Även utter har observerats längs bäcken. Utbyggnaden bör därför anpassas så att själva vattenbrynet och den närmaste strandzonen lämnas orörda. Liksom vid föregående område bör en vandringsstig anordnas så att allmänhetens tillträde garanteras utan att platsens ekologi störs.

En utbyggnad av området vid Arbogaån och väg 250 är inte okomplicerad, eftersom det berörs av strandskyddet samt att ny bebyggelse behöver översvämningssäkras, vilket ska säkerställas vid kommande detaljplaneläggning. Kommande bestämmelser kan handla om särskilda åtgärder med avseende på bottenvåningarnas innehåll, byggnadskonstruktion, placering på tomt och så vidare. Eventuellt bör inte området exploateras förrän Mälarens vattenstånd har reglerats.

Även Jägaråsen är intressant för sjö- och naturnära boende. Men eftersom åsen är smal och de lågt liggande partierna väster om åsen är utsatta för översvämningssrisker kan det endast bli tal om begränsade byggprojekt här. Även här behöver ny bebyggelse översvämningssäkras vid kommande detaljplaneläggning. Det finns även en viss skredrisk väster om åsen, vilket främst kan påverka grundläggning.

Följande områden föreslås för sjö- och naturnära boende i, eller i direkt anslutning till, Kungsörs tätort: Vilabäcken vid Mälaren, Arbogaån–väg 250 samt i mindre omfattning Jägaråsen.

Förtätning och omvandling

En annan stor potential är förtätning och omvandling i Kungsörs tätort. Projekt av god kvalitet kan dels bidra till att allmänt höja stadens attraktivitet, dels kan lägenheter i flerfamiljshus komplettera det dominerande småhusutbudet, genom att erbjuda hyresrätter och smålägenheter. En sak som bör utredas redan under de närmaste åren är om ett större förtättnings- eller omvandlingsprojekt kan genomföras där väg 250 från Köping kommer in i Kungsör, vid de så kallade Brohusen.

Det är även viktigt att pröva nya bostäder i de andra områdena som ligger nära järnvägsstationen – vid Skolgatan, Hamngatan och Hagaskolan – eftersom sådant boende kan vara attraktivt för pendlare. Vid Skolgatan behöver risker för förorenad mark utredas inför eventuella byggprojekt. Vid Hagaskolan har de centrala och östra delarna av Stallmästarhagen prioriterats för ett bevarande, främst på grund av deras värde för det lokala rekreativlivet samt för att delar av området består av fornlämnningar. De lågt liggande partierna har också bedömts vara för skuggiga för att passa för bostäder. Skogspartiet söder om Hagaskolan bedöms däremot passa för nya bostäder, helst ett boende för äldre eller ett vårdboende. Att ha Stallmästarhagens miljöer nära och väl synliga inifrån skulle passa utmärkt för sådana grupper.

Översiktsplanen behöver också ta höjd för efterfrågan på villabebyggelse eller andra småhus inom centralorten. Två områden i tätortens södra del pekas ut för detta behov: Runnabäcken – Torsgatan och Ängsvägen. Det första området försöker utnyttja naturkvalitéerna ned mot Runnabäcken, men kommer att behöva skyddas från europavägens buller. Det behövs också ett säkerhetsavstånd till åravinen, som är skredbenägen. För det lägre prioriterade området vid Ängsvägen ska ny friliggande

bebyggelse lokaliseras så att värdefulla hagmarker och fornlämningar prioriteras. Området bör ses som en fortsättning på villaområdet väster om Ängsvägen. Bebyggelsen måste utformas så att vattenskyddsområdet inte påverkas negativt och området behöver bullerskyddas. Området har en lägre status som utbyggnadsområde och ska aktualiseras först i slutet av planperioden.

Sammanfattningsvis pekas följande sex områden ut som förtättnings- eller omvandlingsprojekt i Kungsörs tätort under planperioden: Brohusen, Hamngatan, Skolgatan, Hagaskolan, Runnabäcken – Torsgatan samt Ängsvägen. (Områdena d-i, se KARTA 8 *Möjliga utbyggnadsområden i Kungsörs tätort*.)

Bostäder för särskilda grupper

Antalet äldre kommer med stor säkerhet att öka kraftigt i Kungsör. Till detta kommer att flera av dagens faciliteter inte längre håller måttet. Som exempel kan nämnas att Mistelns servicelägenheter inte motsvarar dagens krav samt att kommunen inte kan erbjuda tillräckligt med lägenheter för demenssjuka. Södergården, där många demenssjuka bor, behöver också renoveras.

Ett flertal insatser kommer att behövas under planperioden för grupper med särskilda behov, till exempel för äldre med intellektuell funktionsnedsättning samt för demenssjuka. Även andra grupper än äldre kan bli föremål för särskilda insatser, till exempel kan personer med psykisk nedsättning erbjudas bostad i särskilda gruppboenden. För mer information om detta se under avsnittet ”Vård och omsorg”.

Sammantaget kommer detta ställa stora krav på kommunens ekonomi. Kungsör har troligen allt att vinna på att satsa på attraktiva tillgänglighetsanpassade lägenheter för äldre, som de kan flytta till från de villor många bor i idag. Ju längre folk bor kvar hemma, desto lägre blir kostnaderna för särskilda insatser. Alternativet är att kommunen blir tvungen att genomföra bostadsanpassningar av de äldres villor. Planberedskap ska därför finnas för bostäder som är särskilt attraktiva för äldre. Samtidigt kommer bostadsmarknaden att påverkas positivt genom att villor kommer ut till försäljning.

Alla de sex platser som definierats som förtättnings- eller omvandlingsprojekt har potential att passa till lägenheter för äldre. Till exempel skulle attraktiva lägenheter för mer aktiva äldre kunna byggas vid Skolgatan, Hamngatan eller där Brohusen ligger idag. Äldreboenden eller ett vårdboende skulle kunna ligga naturskönt bredvid Hagaskolan, vid Ängsvägen eller ned mot Runnabäcken. De senare tomterna skulle även vara lämpliga för olika former av special- och gruppboenden. Frågan behöver emellertid utredas vidare innan beslut om definitiva lokaliseringar kan tas.

De mindre orterna

Det föreslås inte några särskilda nya utbyggnadsområden i Torpa och Kungs Barkarö. Istället kommer utvecklingen att hanteras genom möjligheter till kompletterande bostadsbebyggelse. Kommunens roll blir främst att visa öppenhet för initiativ från mindre byggherrar och privatpersoner. Vid initiativ kan kommunen bistå med planeringsresurser. Ny bebyggelse ska infogas i den kulturhistoriska miljön enligt särskilda områdesbestämmelser som tas fram i nästa skede.

Även i Valskog planeras utveckling ske genom möjligheter till kompletterande bostadsbebyggelse. Viss planlagd mark bör också finnas. De befintliga centrala grönområdena ska bevaras för det lokala friluftslivet. (För de mindre orterna, se KARTA 7 *Möjliga områden för bostäder och förtätningar i yttre Kungsörs tätort samt i*

småorterna. På sikt kan kompletterande utredningar, eller fördjupade översiktsplaner, behöva göras för Valskog och Torpa.

Landsbygden

Boende på landsbygden är viktigt inslag eftersom det kompletterar kommunens utbud av attraktiva bostäder. Friliggande bebyggelse på landsbygden efterfrågas inte minst av familjer med barn, vilket gör det särskilt intressant för Kungsör. Kommunens ambition är att koncentrera ny bebyggelse på landsbygden dels till befintliga byar, dels längs de större kommunikationsstråken, som väg 250 mot Köping. Byggmöjligheter ska kunna finnas i och runt till exempel Granhammar, Skäftruna, Rabostan, Västra Ekeby, Norrby och Ekholmen.

Kommunen ser positivt på så kallade livsstilsboenden på landsbygden eller i anslutning till byar och mindre orter. Det kan handla om hästgårdar, bostäder med ateljéer eller boenden för småföretagare, till exempel inom besöksnäringarna. Områden som kan passa för detta är Kungs Barkarö, Jägaråsen, Torpa, Åkholmen, Granhammar och delar av kommunens södra delar.

Förslag till inriktning

- *Sjö- och naturnära boende har högsta prioritet i den kommunala planeringen. Vilabäcken vid Mälaren är Kungsörs viktigaste utbyggnadsområde för bostäder. Även Arbogaån – väg 250 och Jägaråsen pekas ut för sjö- och naturnära bostäder.*
- *Möjligheterna att förnya området vid Arbogaån och väg 250, Brohusen, ska undersökas i början av översiktsplanepreioden. Även Hamngatan, Skolgatan, Hagaskolan, Runnabäcken – Torsgatan samt Ängsvägen pekas ut som möjliga förtättningsområden under planperioden.*
- *Attraktiva och tillgänglighetsanpassade lägenheter för äldre har hög prioritet och planberedskap ska därför finnas för bostäder som passar denna åldersgrupp. Kommunen behöver genomföra omfattande satsningar under planperioden för att tillfredsställa behoven av olika former av äldre-, special- och vårdboenden.*
- *I de små tätorterna i kommunen – Valskog, Kungs Barkarö och Torpa – ska möjligheter finnas till kompletterande bostadsbebyggelse som passar in i miljöerna. Kommunen ska visa öppenhet för lokala initiativ och ha viss planlagd mark på orterna.*
- *Ny bebyggelse på landsbygden ska främst koncentreras till befintliga byar samt längs de större kommunikationsstråken. Kommunen ska ställa sig positiv till så kallade livsstilsboenden, till exempel hästgårdar.*
- *Var olika former av livsstilsboenden passar avgörs i kommande skeden av planering, lovgivning och eventuella tillstånd, där till exempel hälsoaspekter vägs in.*
- *Vid konflikter mellan nya bostäder och de areella näringarna ska de senare prioriteras i de små tätorterna, vid byarna och på den övriga landsbygden. Vid liknande konflikter vid centralorten ska däremot ny bebyggelse prioriteras, eftersom det annars är svårt för Kungsör att växa.*

- *Sammanfattningsvis pekas följande tolv områden ut för boendeändamål:*

Sjö- och naturnära boende i Kungsörs tätort

- a. Vilabäcken vid Mälaren*
- b. Arbogaån – väg 250*
- c. Jägaråsen*

Förtättnings- eller omvandlingsområden i Kungsörs tätort

- d. Brohusen*
- e. Hamngatan*
- f. Skolgatan*
- g. Hagaskolan*
- h. Runnabäcken – Torsgatan*
- i. Ängsvägen*

Möjlighet till kompletterande bostadsbebyggelse i småorterna

- j. Valskog*
- k. Kungs Barkarö*
- l. Torpa*

Natur- och kulturmiljöer

Målsättningar

Kulturmiljö

- *Kommunen ska verka för att kulturlandskapet i de områden som utpekats i kulturminnesvårdsprogrammet bibehåller sina nuvarande värden.*
- *Kulturhistoriskt värdefulla miljöer som stärker Kungsörs identitet ska bevaras. Särskilt viktiga är byggnader med koppling till kungsgården och industrialismens framväxt.*
- *Centrum bör även fortsättningsvis ligga längs Drottninggatan.*

Rekreation och friluftsliv

- *Kommuninvånarna ska ha god tillgång till tätortsnära och lättillgängliga rekreationsområden.*
- *Värdefulla friluftsområden ska säkras för framtiden.*
- *Sammanhängande stråk för rekreation särskilt i strandnära lägen ska bevaras och göras än mer attraktiva.*

Fritid, kultur och besöksnäring

- *Kungsörs kommun ska stimulera till ett rikt kultur- och fritidsutbud.*
- *Kommunens anläggningar ska hålla god standard och vara anpassade efter verksamheterna.*
- *Biblioteket ska vara en attraktiv arena för kunskap, möten, kultur och information, som möjliggör för alla medborgare att delta i det livslånga lärandet.*
- *Kommunen ska stimulera till en ökning av turistnäringen och av antalet besökare i Kungsör.*

Naturvård

- *Biologisk mångfald i kommunen, särskilt i Kungs Barkarö kulturlandskap, ska bevaras och utvecklas.*
- *De utpekade intressanta naturområdena på riks-, regional- och lokal nivå bör skyddas och bevaras långsiktigt.*
- *De två stora opåverkade områdena i söder bör skyddas mot ingrepp som ändrar dess karaktär.*
- *Värden för natur- och friluftsliv ska värnas och utvecklas vid Mälarens stränder, Hedströmmen och Arbogaån.*

Kulturlandskapet

Kungsörs kommun består i grova drag av flackt slättlandskap i norr och småbrutet mosaiklandskap i söder. Mellan dessa båda landskapskaraktärer löper förkastningsbranten i öst - västlig riktning. Gränsen mellan skogs och slättlandskap förstärks av E20 som löper parallellt med förkastningsbranten. Arbogaån, som tidigare fungerat som viktig transportled för både människor och varor, bidrar i kommunens västra del också till att skilja slätt från skog.

Kontakten med Mälaren märks på en del flacka marker runt Torpa men framför allt i tätorten Kungsör, vars centrala delar är belägna på rullstensåsen. Åsen som skär rakt genom kommunen i nord – sydlig riktning utgör ett blickfång i den norra kommundelens flacka landskap och skärmar effektivt av Mälaren från Kungs Barkaröslätten. I skogslandskapet gör den sig ständigt påmind då väg 56 följer åsens sträckning söderut mot Hjälmare sund.

Enligt den landskapskaraktärsanalys som tagits fram för Västmanlands län innefattar Kungsörs kommun delar av:

1. det sjönära landskapet,
2. slättlandskapet,
5. åsar och ådalar samt
7. det småbrutna mosaiklandskapet.

Figur31: Olika landskapstyper inom Kungsörs kommun. Källa: Länsstyrelsen i Västmanlands län

Kungsörs tätort omfattas av landskapstyperna sjönära landskap samt ås- och ådalslandskapet. Valskogs tätort ligger i slättlandskapet.

Det sjönära landskapet präglas av att det har varit sjöbotten med stort inslag av slätt och uppstickande åkerholmar. Växlingarna mellan storskaligt och småskaligt är snabba med t.ex. alléer, bryn och andra småskaliga landskapselement som brygger för spridning mellan olika delar av landskapet. Inslaget av biologiskt rika skogar uppvuxna i övergivna hagmarker är stort. Värdekärnor för detta område är strandmiljöerna samt gamla lövträd i hagmarker, gårdsmiljöer m.m. Landskapstypen är en s.k. ”hotspot” för

spridning av arter ut i de mer artfattiga landskapstyperna. Bebyggelsen präglas av herrgårdsmiljöer, små byar i sockencentrum samt fritidshusbebyggelse som vuxit upp under förra århundradets andra hälft. Den här landskapstypen är framför allt känslig för utbyggnad av bebyggelse vid strandkanten och på odlingsmark samt att lågproduktiva marker ställs om från jordbruk till biobränsleuttag.

Slättlandskapet är flackt med långa utblickar över odlade fält men mycket få betesmarker. Området är mycket vattenfattigt och har skarpa gränser mellan skog och åker. De stora godsena som vittnar om att marken bringat goda inkomster är väl synliga i landskapet tillsammans med uppstickande kyrktorn. Landskapet är starkt fragmentiserat av stora åkrar, rationellt skogsbruk och de kommunikationsstråk som fungerar som barriärer i landskapet. Den biologiska mångfalden i området är låg och är beroende av invandring av arter från sjölandskapet för att upprätthålla artsammansättningen. Landskapstypen är framför allt känslig för igenplantering av jordbruksmark.

Åsar och ådalarna binder ihop de andra landskapstyperna. Åsarna är en torr och näringsfattig miljö som domineras av tallskog. De har på många ställen påverkats av grustäkter. Åsarna fungerar som spridningsvägar mellan de andra landskapstyperna. Särskilt viktiga är åsarna i jordbruksbygder eftersom de där kan vara enda växtplatsen för vissa arter. De har fungerat som kommunikationsstråk för både människor, djur och växter i urminnes tider. Denna landskapstyp är känslig för brott på det pärlband av livsmiljöer som finns, t.ex. genom nyetablering av verksamheter och boende.

Det småbrutna mosaiklandskapet är väldigt växlande mellan skog och öppen mark. Här finns lerjordar, organiska jordar, hållmarker och åsar som skapar variation både i öppenhet och höjd. Vägnetet följer topografin och längs vägarna finns mindre byar och smågårdar lokaliserade. Vegetationen är växlande och många biologiskt rika miljöer finns. Småskaligheten gör spridningsavstånden korta och området kan betraktas som en "hotspot" för biologisk mångfald. Landskapstypen är framför allt känslig för avfolkning, igenväxning och rationaliseringar i jordbruket.

I kommunen är det agrara kulturlandskapet av mycket stor betydelse för identiteten. I Kungs Barkaröområdet där kulturlandskapet har stora naturvärden har man arbetat med att ta fram en strategi för områdets bevarande och utveckling enligt den metod som har angivits i EU:s landskapskonvention som nu ratificerats (se kapitlet Kungs Barkaröstrategin under Mellankommunala frågor). Kulturmiljövärden i landskapet och i Kungsörs tätort återfinns på KARTA 9 *Kulturmiljö i Kungsörs kommun*.

Det förslag till ny översiktsplan som varit ute på remiss har lagt stor vikt vid att bevara viktiga kulturmiljöer och odlingslandskap i t.ex. Kungs Barkarö och Torpa. Det behov av mark som kommunen har för expansion av boende och verksamheter har i stället placerats på ur kulturhistorisk aspekt mindre värdefulla ytor.

För nutidens människor är tystnad en bristvara. Människors behov av tystnad i rekreationsområden har beaktats i planen. De stora opåverkade områdena i kommunens södra del redovisas i planen och i dessa områden föreslås inga nya verksamheter. Stora opåverkade områden redovisas i KARTA 13 *Övriga naturvårdsintressen i Kungsörs kommun*.

Den planerade anslutningen mellan E18 och E20, som är ett riksintresse för kommunikation, kommer att göra stor skada på kulturlandskapet. Vägen kommer att gå tätt intill Holma, en radby med ålderdomlig karaktär och en av de bäst bevarade i länet.

Byn är belägen i ett område med ändmoräner i olika riktningar, tydligt framträdande genom välbetade hagmarker som kommer att genomkorsas av vägen. Vidare dras vägen rakt över strandängar på båda sidor om Arbogaån. Dessa strandängar har stor betydelse för flyttande fågel eftersom ån nedströms är invallad fram till mynningen i Galten.

Den planerade vägsträckningen skär över den natur- och kulturcykel som skapats för att visa upp den genuina miljön runt bl.a. Holma. Den påverkar också Hjälmare kanal som är riksintresse för friluftsliv genom buller, bro som begränsar segelbåtarnas framkomlighet samt genom förfulning av landskapsbilden.

Slutligen åsamkas det 60 ha stora betesmarksområdet vid Reutersberg stor skada. Betesmarker med höga naturvärden förstörs, området fragmenteras och bullerstörningen ökar om vägprojektet kommer till stånd. Området har höga natur-, kultur- och friluftslivsvärden som har lyfts fram genom över 40 års målmedvetet arbete. Området är också genom sitt omfång unikt för regionen samt lättillgängligt till fots och cykel för både sommarstugegäster och allmänhet.

Vägen kommer att ge betydande negativ påverkan på landskaps-, natur-, kultur- och friluftslivsvärden som genom aktivt naturvårdsarbete lyfts fram i det känsliga Kungs Barkaröområdet sydvästligaste del. Kungsörs kommun är därför mycket negativ till att en sådan väg etableras.

Bestämmelser

Enligt 3 kap. 6 § MB ska mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter ska särskilt beaktas.

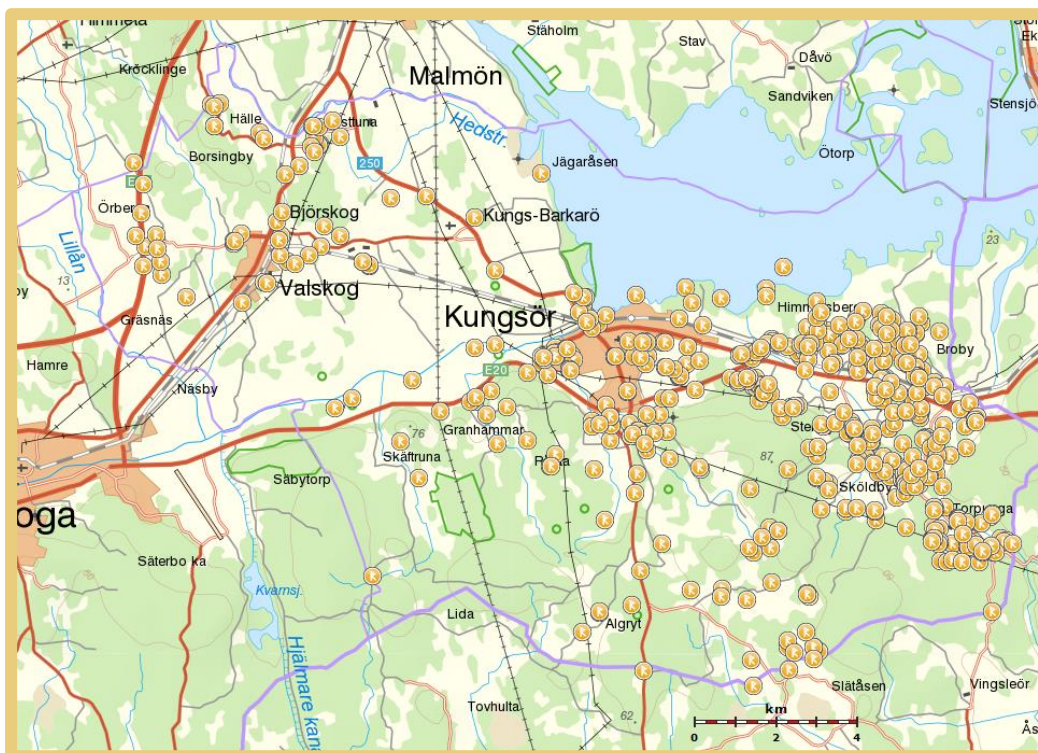
Kulturminneslagen är den centrala lagen för kulturmiljövården. Lagen innehåller bland annat bestämmelser för skydd av ortnamn, fornlämningar och fornfynd, byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen.

Riksintresse kulturmiljövård

Det saknas områden som är riksintressanta för kulturmiljövården i Kungsörs kommun.

Fornminnen

I Kommunen finns 733 registrerade fornminnen. Kungs Barkaröområdet är fattigt på fornlämningar eftersom området är låglänt och torrlades först från 1300-talet och framåt.

Figur 32: Fornminnen i Kungsörs kommun Källa: Riksantikvarieämbetets nättjänst "Fornsök".

De fornminnestätaste områdena i kommunen finns kring Kungsörs tätort och området från Torpa ner till Torpunga via Stenby. I Kungsörs tätort härrör lämningarna från bronsålder med gravkullar och skärvstenshögar, runsten från 1000-talet samt lämningar efter bebyggelsen runt Norra och Södra kungsgårdarna från 1500-tal. Torpaområdet är mycket rikt på spår från framför allt järnåldern men boplatslämningar från bronsåldern finns också i detta område. De äldsta spåren av mänsklig aktivitet finns i anslutning till kommunens högst belägna områden söder om förkastningsbranten vid Lockmora. Här har yxor från stenåldern påträffats.

Fyra kyrkor finns i kommunen varav Torpa är äldst och byggdes under den tid då landet kristnades på 1000-talet. Kungs Barkarö kyrka byggdes på 1300-talet intill Hovgården som på den tiden fungerade som kungsgård för Karl Knutsson Bonde. Även Björskogs kyrka började byggas på 1300-tal. Kung Karls kyrka i centrala Kungsör är yngst och stod färdig år 1700, tre år efter det att initiativtagaren Karl XI hade dött.

Kulturminnesvårdsprogram för Kungsör kommun

Ett kulturminnesvårdsprogram för Kungsör kommun finns som antogs av kommunfullmäktige 1987. Programmet inleds med en beskrivning av landskapet och hur bebyggelse och spår av tidigare bebyggelse är fördelad som fortfarande är aktuell.

”En stor del av Kungsörs kommun består av ett kulturlandskap med forntida ursprung som formats genom seklers utveckling och därtill hörande förändringar i byggnadsätt och näringsliv. Det innebär att stora delar av det äldre kulturlandskapet är känsliga för nybyggnationer och anpassningen av eventuell ny bebyggelse i största möjliga utsträckning måste anpassas till den äldre.”

Viktiga miljöer för kulturmiljövården	
1. Torpa	Välbevarad kyrkby, där bebyggelsen, bygatan och vegetationen samverkar till en karaktäristisk bymiljö. Den omges av ett öppet landskap som är känsligt för nybyggnationer.
2. V. Tibble – Ö.Säby	Området kännetecknas av ett värdefullt landskapsparti med omväxlande åkrar och mindre skogspartier. Det äldre vägsystemet och den välbevarade jordbruksbebyggelsen bidrar till områdets kulturhistoriska värde.
3. Vallby-Sköldby-Kvarntorpet	Genom stor fornlämningstäthet och värdefull landskapsbild är området känsligt för nybebyggelse. Området har välbevarad torpbebyggelse, kvarn vid Kvarntorpet och två välbevarade gårdar vid Stenby.
4. Torpunga	Säteri med anor från 1600-talet i ett öppet herrgårdslandskap med många bevarade torp i skogskanten. Området är rikt på fornlämningar.
5. Högsta	En by belägen vid stranden under förhistorisk tid och är därför rik på fornlämningar. Nuvarande bebyggelse från 1800-1900-tal. Gårdsläge som omnämns redan på 1400-tal.
6. Dammen	Stenvalvsbro med järnräcke över Runnabäckens ravin.
7. St. Lockmora	Timrad mangårdsbyggnad från 1800 med två flygelbyggnader varav den ena nu nybyggd bastu. Används som friluftsgård. Uthus i timmer samt stenladugård från samma tid. Gårdsstrukturen bevarad.
8. Lockmora skans	Fornborg från järnåldern belägen söder om Lockmora friluftsgård.
9. Hogsta	Allé och välbevarade byggnader.
10. Hogsta skola	Skola från 1882. Den bäst bevarade skolbyggnaden i kommunen.
11. Kungsör	Spår av bebyggelsen som växte fram runt Kungsgården. Kyrka, fornminnen samt många byggnader som minner om industrisamhällets framväxt.
12. Malmberga - V. Ekeby	Området är rikt på fornlämningar. Är utpekad som betydelsefullt i bevarandeplanen för odlingslandskapet.
13. Jägaråsen – Kungsudden	Rullstensås som är väl synlig i landskapet. Fångstgrop, labyrint samt rester av slottsbygge finns på åsen. Kungsudden med dess lämningar av Gustav Vasas kungsgård har mycket betydelsefull kulturmiljö.
14. Slottsholmen	Rester av befästningsanläggning från 1300-talet belägen intill Arbogaån i slättlandskapet. På kullen växer ett antal fridlysta ekar.
15. Svarthäll	Gods vid Arbogaån med mangård och flygelbyggnader i neoklassicismisk stil från 1800-talets början. Gården har ett komplett byggnadsbestånd: mangårdsbyggnad med flyglar i nyklassicismisk stil från 1800-talets början, ekonomibygnader, arbetarbostäder och underliggande torp. Byggnadsbeståndet speglar gården under olika epoker. Allén in till gården är iögonfallande i det flacka odlingslandskapet som omger gården.
16. Reutersberg	Gård belägen i det öppna herrgårdslandskapet med stora åkrar, vidsträckt betesmarker och allé. Huvudbyggnaden borta sedan länge medan flyglarna i karolinsk stil från 1750 i stort sett behållit sitt utseende. Rester av tegelbruk och såg. Den östra betesmarken är naturreservat.

17. Övre och nedre Skäfruna	By med bebyggelse från i huvudsak 1700- och 1800-talen med flera värdefulla ekonomibyggnader bl.a. rök- och brygghus. I kanten av byn finns torp från 1800-talets början; Eriksberg, Gustavsberg och Skogalund.
18. Kungs Barkarö – Överby	Kyrkby med 1800-talbebyggelse, soldattorp samt bevarade äldre vägsträckningar. Överby inrymmer flera gårdar med militär anknytning och historisk betydelse; Kaptensgården, Fodermarskgården och Fänriksgården. Av ekonomibyggnader märks en välbevarad stenladugård. Byn ingår i ett större område med högsta naturvärde som kännetecknas av åkerholmar i slättlandskapet.
19. Sjöholmen	Byn är ett bra exempel på en väl samlad bebyggelse belägen som en ö i det öppna slättlandskapet. Bebyggelsen är i huvudsak från sekelskiftet men boningshus och ekonomibyggnad från 1700-tal finns också bevarade.
20. V. o Ö. Eknö	Större gårdar med parkliknande trädgårdar och byggnader från 1900-talets början belägna på en höjd i åkerlandskapet.
21. Björskog-Råby	Kyrkby med bebyggelse från början av 1900-talet. Öster om kyrkan längs vägen mot Kungs Barkarö finns torp från 1800-talets början. Vägsträckningen mellan Kungs Barkarö och Björskog är av medeltida ursprung.
22. Valskog - Lådberga	Valskogs herrgård med huvudbyggnad och två flyglar är uppförd på 1700-talet. En kort allé leder fram till boningshusen. Ekonomibyggnaderna är huvudsakligen från 1800-tal. Där finns bl.a. en rustbod som är flyttad från kaptensbostället i Lådberga. Kaptensgården i Lådberga har huvudbyggnad från mitten av 1800-tal medan flygelbyggnaderna är från 1700-tal.
23. Holma	En kulturhistoriskt sett mycket värdefull radby belägen i öppet jordbrukslandskap intill Arbogaån. Bebyggelse är i huvudsak från 1850-talet varav det mesta är timrat och rödfärgat.
24. Gräsås	Värdefull torpbebyggelse från 1800-talets första hälft norr om byn. Flera av torpen har varit soldattorp. Torpsamlingen ligger i anslutning till ett järnåldersgravfält.
25. Örberga.- Brottgården	Byggnader från i huvudsak 1800-talets senare del. Örberga är förhållandevis stor by med sex gårdar medan Brottberga har färre hus och är mer utspridd. Timrade rödfärgade hus dominerar. E18 separerar numer de båda byarna från varandra.
26. Hälle	Gles by längsmed slingrande byväg. Panelklädda timmerhus med tegelklädda sadeltak dominerar bebyggelsen som huvudsakligen är från 1800-talet. Två soldattorp hör till byn.
27. Östuna-Åsta	Östuna med mangårdsbyggnad uppförd 1880 ligger vid Hedströmmen. Till gården leder en kort allé. Ekonomibyggnaderna är av rödfärgat trä på stenfoot. Fiskodlingsanstalt har funnits vid ån där också en kraftstation är belägen. På 1500-talet fanns här en tullkvarn. Åsta by har tre gårdar med många byggnader av traditionell karaktär. Här finns ett gravfält med en riddargrav daterad till vikingatid.
28. Grönö	Gård belägen vid Hedströmmen med allé från väg 250. Huvudbyggnad från 1899 ritad av Erik Hahr samt flygelbyggnader från 1700-tal. Gården har varit kungsgård och har tillhört både Magnus Eriksson och Gustav Vasa. Här har legat både kvarn, såg och pappersbruk.

29. Aspa	Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Ålderdomliga sedvänjor med bystämma, ålderman och bykista lever kvar.
30. Granhammar	Genuin tätbebyggd by belägen i förkastningsbranten där Mälarslätten övergår till högläntare skogslandskap. Gårdarna flyttades aldrig ut då storskiftet genomfördes. Fram till 1950-talet fanns förutom jordbruksfastigheter också handelsbod, trädgårdsmästeri, snickeri, skomakare, smed och länsman. Bostads- och ekonomibyggnader uppförda huvudsakligen under slutet av 1800-tal, dock renoverade exteriört och interiört.

Figur 33: Viktiga miljöer för kulturmiljövården

Program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturvården

Ovanstående program beskrivs i avsnittet om naturvård.

Kulturvården i tätortens bebyggelsemiljöer

Centrumbebyggelsens historia och värden

Under 1500-talet växte bebyggelse fram på det område som kallades Kungsörs backe dvs. den nordligaste delen av nuvarande Drottninggatan. Det var enkla timmerstugor som beboddes av de som arbetade med kungsgårdens skötsel. Bebyggelsen växte så sakteliga söderut. En gästgivargård etablerades år 1658 intill ett livligt trafikerat vägshål vid Kungsörs backe som redan sedan 1500-talet hade fungerat som torgplats. Platsen kom att bli ortens självklara centrum kringbyggt av hantverks- och handelsgårdar.

Den enkla timmerhusbebyggelsen bestod fram till 1800-talets första hälft då de längs Drottninggatan fick ge vika för mer stadsmässig träbebyggelse. I samband med denna omvandling erhöll Kungsör köpingsrättigheter 1907. En plankarta med terränganpassat gatunät upprättades 1918 och är den äldsta detaljplanen. Planen anvisade friliggande bostadshus i kvarteren och tätbyggda hus för kommersiella ändamål längs Drottninggatan, en struktur som alltjämt är rådande. Däremot fullföljdes aldrig planen på ett rådhus eftersom 1920-talets lågkonjunktur kom i vägen.

Då nästa högkonjunktur kom på 1940-talet uppstod bostadsbrist och trästadsbebyggelsen omdanades. Från 1950-talet uppfördes 3-våningshus med marmorklädda butiksfasader och putsade övre våningsplan med inrymda bostäder. Kommunförvaltningen inrymdes i ett ombyggt badhus och Stortorget utritades på stadsplanen från 1947. Centrum försköts från norra till södra delen av Drottninggatan och torgplatsen vid Kungsgatan upphörde att fungera då biltrafiken ökade på 1960-talet. Lastplatsen vid Sofiabrons fäste, byns andra knutpunkt, förvann då Sofiabron revs och de två stora hyreshusen i kvarteret Rex uppfördes.

I dag finns tvåvåningshöga fristående trähus kvar som rester av 1800-talets träbebyggelse nära korsningen Drottninggatan-Kungsgatan. Det stora, envåningshöga konsumhuset från 1962 avviker från övrig bebyggelse i form och präglar dagens centrumbild.

Drottninggatan med bebyggelse från 1940 och 50-talen utgör en skyddsvärd miljö i centrum liksom även Vattentornet, f.d. Karlaskolan samt industrilokalerna i kv. Gjutaren och Drotten. Kung Karls kyrka med klockstapel åtnjuter särskilt skydd.

Modernismen i Kungsör

Den största delen av bebyggelsen i Kungsör har tillkommit under modernismens tid dvs. från 1930-tal till och med 1970-tal. Flera starka industriföretag bildade ett bostadsföretag tillsammans med kommunen år 1947 för att på så sätt få möjlighet att erbjuda sina arbetare bostäder med god standard. Industriföretagen bidrog också med stöd till egnahemsbyggen.

Under 1950-talet blev omdaning av centrum stor med byggande av trevåningshus i kvarteren runt Drottninggatan och det nya torget. Expansion av egnahemsområden på Prästgårdet söder om torget, Birkagatan och i Runna skedde under samma tid.

En stor ökning av lägenhetsbeståndet i Kungsörs skedde på 1960- och 1970-talet. Då byggdes både kvarteret Häggen och kvarteret Rune. Samtidigt skedde en kraftig expansion av villabebyggelse i de östra och västra delarna av tätorten.

Glashuset vid Kungsgatan som uppfördes 1954 sticker ut från övrig modernistisk bebyggelse. Det 255 kvm stora huset var från början kombinerad bostad och utställningshall ritat av arkitekten Bruno Mathsson som hämtat sin inspiration från USA.

Skillingområdet öster om Kungsörs tätort är ett fritidshusområde som började byggas på 30-talet då lagstadgad semester infördes. Området är i stark omvandling till permanent bebyggelse.

”Bevara mig väl”

Kommunen saknar byggnadsminnen. Däremot finns en plan från 1997 för bevarande av byggnader och miljöer i tätorten benämnd ”Bevara mig väl”. I planen har värdefulla tidstypiska byggnader och miljöer från olika epoker dokumenterats.

Industribebyggelsen i kv. Drotten, Gjutaren och Hammaren föreslås bevaras liksom vattentornet. Politiskt beslut om planen fattades aldrig men dokumentet fungerar ändå som ett kunskapsunderlag vid bedömningar i bl.a. plan- och bygglovsärenden.

Den industriella utvecklingen

Industrialismens utveckling har haft avgörande betydelse för tätortens utveckling. År 1905 sysselsatte fabrikerna i Kungsör 200 arbetare. I inventeringen ”*Avtryck i den industriella utvecklingen 1998-1999*” som gjordes av Länsstyrelsen och Länsmuseet i Västmanlands län har länets industrihistoriska byggnader dokumenterats. I Kungsör pekades nedanstående fastigheter ut för antingen dess historiska eller estetiska värden.

Kungsörs bleckkärlfabrik (3) tillverkade hem- och hushållsartiklar i plåt där den mest kända produkten var badrumsskåp. Företaget grundades 1893 och byggde så småningom en imponerande industrilokal längs Kungsgatan mitt emot station.

Flera armaturfabriker, Nordiska armaturfabriken (4), Sörbergs armaturfabrik och Svea var verksamma på orten. Sveas lokaler invid Karlaskolan är rivna men Nordiska armaturfabrikens lokaler invid Arbogaån finns bevarade.

Kungsörs båtvarv (11) har genom sina internationella framgångar med kappseglingsbåtar placerat Kungsör på kartan. De håller fortfarande till i de lokaler som byggdes på 1930- till 40-talet.

Kungsörs ångsåg och snickerifabrik (2) som tillverkade klädnypor av trä är en industri som har överlevt. Klädnypora kom så småningom att tillverkas i plast. I dag heter företaget Kungsörs plast, är beläget i andra lokaler och producerar andra varor.

	Fastighet	Av betydande estetiskt värde	Av betydande historiskt värde
A	Stora Lockmora	X	
B	Kungsgården	X	X
C	Kungsörs vattentorn (Kungsör 3:1)	X	X
D	Karlaskolan	X	X
E	F d Komministerbostaden	X	
F	Torpstuga i Skillinge		X
G	Klockargården	X	X
H	Östlunds Maskinfabrik (Drotten 1)	X	X
I	Kungsörs Armaturfabrik NAF(Gjutaren 2)	X	X
J	Kungsörs f.d. elverk (Forellen 1)	X	X
K	Kung karl kyrka	X	X
L	Kungsörs Bleckkärlsfabrik (Hammaren 9)	X	X
M	Lilla Skillinge	X	X
N	Jordbruksenhet vid Gersilla	X	
O	Kungsörs f.d. Ångsåg och Snickerifabrik (Gösen 8)	X	
P	Lantmännens silo och magasin (Gösen 7)	X	
Q	Dahlstedts Kassaskåp (Städet 1)	X	
R	Runna Kvarn (Mjölnaren 4)		X
S	Valskogs järnvägsstation (Valskogs 1:8)	X	
T	Kungsörs Båtvarv (Tegeludden 1)		X

Figur 34: Fastigheter med betydande estetiskt och historiskt värde

Rekreation och friluftsliv

Friluftslivet har i Kungsör varit mycket aktivt under årtionden. Föreningar har bidragit till detta genom t.ex. Friluftsfrämjandet med sin ”Alle man ut”-promenad som nästan blivit en institution. De satsningar som gjordes i början på 1980-talet, då många hagmarker restaurerades, bidrog också till att gynna friluftslivet. Båda dessa faktorer blev starkt bidragande orsaker till att kommunen blev en av de första ekokommunerna.

Miljöbalkens 3 kap 6 § reglerar områden som har betydelse för friluftslivet enligt följande: "Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas”.

Figur 35: Mälarens strandområde erbjuder fina rekreatiomsområden. Foto: Christina Schyberg

I kommunen finns två områden som är riksintressanta för naturvården; Arbogaån och Mälaren med öar och strandområden. Läs mer om dessa i avsnittet ”Riksintressen”.

Kungsörs kommun har med statliga bidrag för lokala naturvårdssatsningar (LONA) utarbetat en friluftsplan som antogs i december 2013. Planen beskriver 17 områden som är särskilt värdefulla för friluftsliv (se nedanstående tabell). Dessa områden bör bevaras och successivt göras ännu mer attraktiva genom att åtgärder föreslagna i friluftsplanen genomförs. Hänsyn till friluftsplanen har tagits i liggande förslag till översiktsplan. Friluftsområden samt leder redovisas i KARTA 10 *Friluftsliv i Kungsörs kommun*.

	Friluftsområden i Kungsörs kommun	
A	Jägaråsen	Strövområde med utsiktspunkt, vattenkontakt, fornlämningar och rastplatser.
B	Mälaren med öar	Badhällar, naturhamnar, fiske
C	Skillingeuddsområdet	Närnatur för sjönära boende med beteshagar, badplats och vandringsled.
D	Hagstaholm-Hagstaviken	Strandområde med badhällar, betesmark och rikt djurliv.
E	Malmberga-Västra Ekeby	Närströvområde i rikt kulturlandskap med betesmarker och fornlämningar.
F	Stallmästarhagen	Beteshage i tätorten med fornlämningar och uteklassrum i anslutning till skola.
G	Lockmora-Klämsbo	Friluftsgård och ridkola med bl.a. vandringsleder rastplatser och elljusspår.
H	Stengärdet	Naturreservat intill väg 56 med vandringsstigar, rastplats och ridled.

I	Område sydväst Kungsörs tätort	Skogsområde intill bebyggelse som flitigt frekventeras för svamp- och bärplockning.
J	Gersilla gravfält	Beteshage med, fornlämningar, rik flora och vandringsled som passerar igenom.
K	Karl XIs promenad	Flitigt frekventerat strövområde med elljusspår i centrumnära läge.
L	Iskällarberget	Berg med bärskogar och storslagen utsikt.
M	Reutersberg	Betesmarksområde i anslutning till kultur-historisk bebyggelse, å och naturreservat.
N	Skäret	Naturreservat och viktigt utflyktsmål för skola och allmänhet i Valskog.
O	Valskogsskogen	Tätortsnära skog med elljusspår, grillplatser, vindskydd och uteklassrum.
P	Ålghagen m.fl.	Tätortsnära ekhagar flitigt besökta för hundpromenader, utflykter etc.
Q	Arbogaån	Vattendrag flitigt utnyttjat för båturer och fritidsfiske.

Figur 36: Friluftsområden i Kungsörs kommun

För att på sikt utveckla friluftslivet i kommunen bör några strategiskt viktiga områden reserveras. Det gäller del av Vikängen där läget vid Arbogaån skulle kunna utnyttjas för besöksnäring om man kombinerar hotell/övernattningsmöjlighet med t.ex. kanotuthyrning. Området skulle också kunna fungera som en hållpunkt då Kungsörsleden knyts ihop med en tilltänkt vandringsled längs vägar och vallar på den södra sidan om Arbogaån.

Figur 37: Kanotister vid Slottsholmen. Foto: Christina Schyberg

Det gamla deponiområdet Uddhagen skulle på sikt också kunna utvecklas till ett attraktivt friluftsområde. Området ligger i anslutning till Mälaren, campingen och Kungsörsleden. Man har på flera håll, bl.a. vid Rynningeviken-Oset i Örebro omvandlat deponiområden till friluftsområden med mycket lyckat resultat. På grund av den föroreningsituation som råder så finns heller inga anspråk på marken för boende.

Fritid, kultur och besöksnäring

Kungsörs kommuns fritids- och kulturliv kan erbjuda många fina anläggningar för inom- och utomhusaktiviteter, engagerade föreningar, besöksföretag, och en fantastisk miljö. Exempel på detta är ridhuset, ishallen, Kungsudden, gästhamnen, våra kyrkor, biblioteket, Lockmora friluftsområde, bygdegårdarna och lederna för ridning, cykling och vandring. För en förteckning över samtliga anläggningar, se KARTA 11 *Kultur, fritid och turism i Kungsörs kommun*.

Ett rikt fritids- och kulturliv är av stor betydelse för attraktiviteten hos en ort ur hälsosynpunkt. Det är viktigt för gemenskap, trivsel och trygghet. Ett rikt och varierat utbud skapar mötesplatser samt stärker känslan av engagemang och livskvalitet.

I kommunen finns ett flertal anläggningar med betydelse i synnerhet för fritidslivet. Det är viktigt att alla dessa hålls i gott skick, är anpassade efter verksamheterna, och att de och miljön runtomkring är tillgänglig och trygg.

De flesta evenemang hålls i centrala Kungsör, på Ekuddens camping, Kungsudden och i Lockmora. Många av dem är små, men det finns de som har potentialen att locka besökare från en större region. Ett samarbete sker med olika evenemangsaktörer för att utveckla såväl små som stora arrangemang och nya platser kommer sannolikt att växa fram och befintliga utvecklas. Centralt är att nuvarande och nya platser upplevs attraktiva, tillgängliga och trygga.

Bygdegårdarna är exempel på platser som fyller en viktig funktion i de mindre samhällena utanför tätorten. Biblioteket är ett exempel i tätorten på en välbesökt lokal för kultur och möten. Efterfrågan på fler mötesplatser för kultur och upplevelser finns och det är angeläget att stimulera till att sådana skapas och att de vi redan har utvecklas.

Kungsörs signum är den fantastiska naturen som har stor betydelse för marknadsföring och upplevelsen av Kungsör som besöks- och boendeort. Det är viktigt att denna miljö vårdas, lyfts fram och att det finns en infrastruktur med leder, rastplatser och aktiviteter som lockar till upptäckt. Detta skapas i samarbete mellan kommunen, markägare, entreprenörer med flera.

Friluftsområdet Lockmora har möjlighet att stärkas ytterligare som plats för fritid, rekreation och evenemang. Iordningställande och nyttjande av den gamla stenladan på området för exempelvis utställningar bör ses över och etableringen av nya motionsformer och aktiviteter uppmuntras. Detta sker i samverkan med föreningar och markägare.

För att behålla och utveckla Kungsörs fritids- och kulturliv samt turism behövs en god samverkan mellan kommunen och aktörer inom områdena. Kommunens roll är att möjliggöra och stimulera verksamhet och utveckling i dialog med berörda organisationer, både lokalt och regionalt, med långsiktig hållbarhet i fokus.

Närheten till Mälaren bör utnyttjas i högre utsträckning. Det är angeläget att gästhamnen känns attraktiv och tillgänglig samt att en utveckling av området stimuleras. Området ligger strategiskt och syns såväl från järnvägen som från vägen. Tvärsöver vattnet ligger Kungsudden, ytterligare ett viktigt besöksmål. Hela området Kungsudden – gästhamnen har stor utvecklingspotential. Möjligheten till nyttjande av fler mälarnära miljöer bör ses över.

Besöksnäringen

Besöksnäringen ger sysselsättning och reseanledningar. En resa - ett lyckat besök - kan också leda till framtida inflyttning. Näringen har stor tillväxtpotential, så även i Kungsör, och de anläggningar och aktiviteter vi erbjuder inom fritids- och kulturområdet spelar stor roll för upplevelsen av Kungsör även som besöksmål.

Hur Kungsörs centrum ser ut har stor betydelse. För att locka besökare, ge ett gott intryck och ge arrangörer incitament att förlägga aktiviteter till centrum, behöver området utvecklas. Det finns goda möjligheter att skapa attraktiva platser för torghandel, arrangemang, uteserveringar och fritidsaktiviteter på gator, torg och i parker. Detta skulle även gynna handeln och påverka hela bilden av Kungsör som boendeort positivt.

Övernattningsmöjligheter i olika prisnivåer finns i kommunen. Kungsörstorp samt Sörby herrgård erbjuder konferens- och övernattningsmöjligheter. Bed and breakfast finns på en handfull gårdar utanför tätorten medan Ekudden erbjuder camping och vandrarhem. Det finns ännu inga ställplatser för husbilar eller någon stugby inom kommunens gränser. Vikängen, med närhet till både E 20 och Arbogaån, kan vara intressant för sådana ändamål (se vidare under avsnitt Friluftsliv).

Kungsör utbud av restauranger och caféer i olika prislägen är i underkant. En handfull restauranger erbjuder dagens rätt medan det finns något fler pizzerior. Matställena är dock utspridda i tätorten vilket gör att centrumområdet inte upplevs livfullt.

Det finns ännu bara ett fåtal företag i kommunen som erbjuder upplevelser i form av prova på hantverk, äventyr och turer i Kungsörs vackra omgivningar. Det är dock troligt att denna typ av näring kommer att växa under kommande planperiod. Genom förskönande åtgärder i centrum samt naturvårdsarbete kan kommunen stödja denna utveckling.

Figur 38: Granhammars cykelled vid Fiskarbacken

Naturvård

Kungsörs kommun delas i två naturtyper av den förkastningsbrant som löper i öst-västlig riktning. Den södra delen av kommunen är ett högre beläget mosaiklandskap med större skogsområden brutna av mindre partier med odlingsmark. Kommunens norra del består till stora delar av bördig, uppodlad slätt med inslag av ekbevuxna moränholmar som är eller har varit betade. Mälaren, kommunens enda sjö, präglar landskapet i omedelbar närhet till sjön. I nord-sydlig riktning löper en isälvsavlagring kallad Kungsörsåsen söder om tätorten och Jägaråsen i dess norra del.

Större myrområden saknas i kommunen och bland vattendrag dominerar Hedströmmen och Arbogaån.

Berggrunden består av till största delen av urgranit men områden med gnejs finns i kommunens nordvästra och sydöstra delar. Längs med Arbogaån går ett leptitstråk som vid Svarthäll har en malmkropp med intilliggande urbergskalksten. Jordarterna är finkornig lera med uppstickande moränholmar på Barkaröslätten, isälvsavlagringar vid åsen samt morän med vissa inslag av torvmark i den södra delen av kommunen.

I 3 kap 6 § Miljöbalken står följande text som styr planeringsinriktningen för områden med naturvärden: "Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas. Områden som är av riksintressen för naturvärden, kulturmiljövärden eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket."

Med naturvård menas skydd och vård av mark- och vattenområden som har naturvärde eller kulturhistoriskt värde. Naturvärden är en såväl statlig som kommunal angelägenhet. Länsstyrelsen har att verka för naturvärden i länet. Naturvårdsverket har överinseende över naturvärden i riket. Naturvärden finns i både ursprungliga naturtyper såväl som kultur- och odlingspåverkade. För att inte utarma den biologiska mångfalden måste olika naturtyper, så kallade biotoper, bevaras. Det finns många värdefulla naturmiljöer i kommunen framför allt knutna till gamla ekar och hagmarksmiljö. För att värdena ska finnas kvar för framtida generationer och den biologiska mångfalden bevaras krävs ett aktivt arbete. För hagmarksmiljöerna är samarbete mellan kommun, markägare och djurhållare av helt avgörande betydelse för hur naturvärdena bevaras.

Nyckelbiotoper

Skogsstyrelsen har identifierat ca 230 ha nyckelbiotoper fördelade på drygt 50 platser på skogsmark i Kungsörs kommun. I förkastningen som löper i öst-västlig riktning finns branter och hållmarskog med både värdefull kryptogamflora och ornitologiska värden. På Kungs Barkaröslätten finns lövskogslundar och trädklädda hagmarker klassade som nyckelbiotoper med värden knutna till grova levande och döda ekar.

Granhammarsområdet har ett stort område i och runt reservatet klassat som nyckelbiotop tack vare de lövskogsvärden som skapades genom branden år 1914. Nyckelbiotoper i skogsmark redovisas i KARTA 13 *Övriga naturvårdsintressen i Kungsörs kommun*.

Biotopskydd

Skogsstyrelsen beslutar om och har tillsynen över biotopskyddsområden i skogsmark. Det finns bara fem biotopskyddsområden med en sammanlagd yta under 10 ha utsedda

på skogsmark i kommunen. Länsstyrelsen har motsvarande ansvar i odlingsmark. Biotopskyddsområden i skogsmark redovisas i KARTA 12 *Naturvård i Kungsörs kommun*. Utöver dessa beslut har regeringen angett att följande mindre mark- och vattenområden i jordbruksmark alltid utgör biotopskyddsområden:

- alléer
- källor med omgivande våtmark
- odlingsrösen
- pilevallar
- småvatten och våtmarker inklusive öppna diken
- stenmurar samt
- åkerholmar med en areal av högst 0,5 ha.

Naturvårdsavtal

Ett naturvårdsavtal kan upprättas mellan Skogsstyrelsen och en skogsägare. Avtalen gäller i regel i 50 år och reglerar skötsel samt begränsar virkesuttag. Syftet med avtalen är att styra brukandet så att naturvärden såsom äldre träd och död ved bevaras. I kommunen finns ca 13 st. gällande naturvårdsavtal som berör sammanlagt drygt 40 ha skog. Områden berörda av naturvårdsavtal redovisas i KARTA 13 *Övriga naturvårdsintressen i Kungsörs kommun*.

Natura 2000-områden

Natura 2000 är EU:s nätverk av värdefull natur. Syftet är att bevara naturtyper och livsmiljöer för arter som EU länderna har kommit överens om. De områden som ingår i nätverket har antingen skydd genom fågeldirektivet eller genom habitatdirektivet. Sverige måste, liksom övriga medlemsländer, se till att nödvändiga bevarandeåtgärder vidtas i områdena så att naturvärdena i dessa områden bibehålls. Det lagrum som reglerar Natura-2000 områdena är 4 kap 8 § samt 7 kap 27 § i Miljöbalken. Naturvårdsverket är ansvarig för beslut gällande dessa områden.

*Figur 39: Guidning i hagmarkerna runt Reutersberg.
Foto: Christina Schyberg*

I Kungsörs kommun finns åtta Natura 2000-områden; Mörkrets backe, Skäret, Reuterbergs hästhage, Sandskogsbacken, Slottsholmen, Granhammarsbrännan, Stengärdet samt en liten del av Strömsholm. Natura 2000-områden redovisas i KARTA 12 *Naturvård i Kungsörs kommun*. Ett av dessa områden, Stengärdet, är också av riksintresse för naturvärden. Hur riksintressena säkerställs behandlas i kapitlet Riksintressen - sammanfattning.

Naturreservat

Bildandet av naturreservat regleras i 7 kap 4§ Miljöbalken (1998:808). Kommunen har elva naturreservat; Mörkrets backe, Skäret, Reuterbergs hästhage, Sandskogsbacken, Slottsholmen, Granhammarsbrännan, Stengärdet, Hogsta, Jägaråsen, Klämsbo samt en liten del av Strömsholm. Klämsbo är ett naturreservat som kommunen själv har bildat. Naturreservat redovisas i KARTA 12 *Naturvård i Kungsörs kommun*.

Naturminnen

Kungs Barkaröområdet har över 1800 naturminnesmärkta ekar varav många planterades under slutet av 1600 – talet vid Karl XI:s tid på kungatronen. Vid en inventering som gjordes 2003 återfanns drygt 1200 av dessa.

Utöver ekarna finns också Gröndalstallen, en grov tall som står i den sydvästra delen av kommunen. Naturminnen redovisas i KARTA 12 *Naturvård i Kungsörs kommun*.

Naturvårdsprogram

År 2004 fick kommunen s.k. LONA-stöd till att ta fram ett naturvårdsprogram som skulle beskriva värdefulla naturmiljöer i kommunen för bevarande och utveckling. Programmet var tänkt som ett underlag för långsiktig planering men togs aldrig upp till beslut i fullmäktige. Ett antagande av det reviderade programmet kommer dock troligtvis att ske under 2015. Områdena som omfattas av naturvårdsprogrammet redovisas i KARTA 13 *Övriga naturvårdsintressen i Kungsörs kommun*.

Figur 40: En av de naturminnesmärkta ekarna i Frostuna. Foto: Christina Schyberg

Naturvårdsplan

En naturvårdsplan med områden som är av intresse för naturvården gjordes av Länsstyrelsen (1985:19). Planen beskriver sammanlagt 52 områden i Kungsörs kommun som är intressanta för naturvården. Områdena har också kategoriserats utifrån hur stort värdet är (tabell nedan) Planens innehåll är under revidering. De områden som omfattas av Länsstyrelsens naturvårdsplan redovisas i KARTA 13 *Övriga naturvårdsintressen i Kungsörs kommun*.

Högsta värde (Riksintresse)	Högt värde (regionalt intresse)	Högt värde (lokalt intresse)
1. Stengärdet	6. Hagstaholm	23. Hagstaviken
2. Kungs Barkaröområdet	7. Uvberget	24. Lövnäs
3. Barkaröviken	8. Torpsten	25. Öster Säby
4. Jägaråsen	9. Dammen	26. Berga
5. Område väster om Kungsör	10. Väster Säby	27. Öster Ekeby
	11. Ekudden	28. Dammkärret
	12. Runnabäcken	29. Björshägran
	13. Åsen söder om Dammen	30. Höghäll
	14. Heberget	31. Ekebyborgen
	15. Svarthäll	32. Lockmora skans
	16. Reuterbergs hästhage	33. Lockmora
	17. Iskällarberget, Fiskarbacken	34. Område vid V. Ekeby
	18. Holma	35. Område vid Skillingeudd
	19. Skäret	36. Flintan
	20. Hälleberget	37. Torpagrund
	21. Fors vid Östtuna	38. Område vid Nytorp
	22. Virsta	39. Område söder om Granhammar
		40. Backar vid nedre Skäftruna
		41. Sjöholmen
		42. Skärets omgivningar
		43. Område väster om Reutersberg
		44. Område vid Sorby
		45. Åkerholmar vid Grönö
		46. Svanbacken
		47. Täcklunda
		48. Granö
		49. Grönhultstallen

Figur 41: Områden med höga värden i Kungsörs kommun

Förslag till inriktning

Kulturlandskapet

- *Det ska tas fram ett nytt underlag för kulturhistoriska bedömningar särskilt inriktat på tätortens bebyggelse.*
- *Markägare ska erbjudas praktisk hjälp till att upprätthålla värdefulla kulturvärden i hagmark och gårdsmiljöer.*
- *Genom skyltning, guidningar och informationsmaterial bidrar kommunen till att göra kulturlandskapets värden kända.*
- *Framträdande fornminnen skyltas, vårdas och är tillgängliga.*
- *De restriktioner som föreslås i de värdefulla bebyggelsemiljöer som pekas ut i "Bevara mig väl" ska beaktas.*

Rekreation och friluftsliv

- *Betydelsefulla områden för friluftslivet bevaras och utvecklas.*
- *Kungsörs och Eskilstuna kommuner ska samarbeta för att skapa en förbindelseled mellan Södermanlandsleden och Kungsörsleden.*
- *Kommunen ska arbeta för att skapa en vandringsmöjlighet som förbinder Kungsörsleden med Arboga på den södra sidan av Arbogaån.*
- *Befintliga leder bibehålls, sköts och utvecklas i samarbete med andra aktörer.*

Fritid, kultur och besöksnäring

- *Kommunens anläggningar för fritid, kultur och turism ska vara tillgängliga.*
- *Fler platser för kultur och möten bör skapas.*
- *Närheten till Mälaren bör utnyttjas bättre än idag.*
- *Möjligheterna till aktiviteter i naturen bör stärkas.*

Naturvård

- *Genom olika naturvårdsprojekt i Kungs Barkaröområdet utvecklas och tillgängliggörs natur- och kulturvärden.*
- *I samarbete med markägare bidrar kommunen till att strandängarna vid Barkaröviken restaureras och görs attraktiva för fågellivet och besökare.*
- *Den biologiska mångfalden i kommunägda skogar ska öka genom större naturvårdshänsyn i skogsbruket.*
- *Kommunen ska aktivt delta i skötsel och restaurering av slätterängar och naturbetesmarker.*
- *Kommunen ska verka för att våtmarker och småvatten anläggs.*
- *Särskild hänsyn skall tas till värdefulla naturområden vid planering av tätorternas expansion.*
- *Förslaget till naturvårdsprogram ska revideras och antas av fullmäktige.*
- *En grönstrukturplan med åtgärdsförslag för tätorternas parker och grönområden ska arbetas fram med syfte att bland annat öka den biologiska mångfalden.*

Vattenplanering

Målsättningar

- *Attraktiva vattenmiljöer ska finnas tillgängliga för allmänheten i tätorten och dess närhet.*
- *Dricksvattenförsörjningen från Kungsörsåsen ska skyddas både kvalitativt och kvantitativt.*
- *Kommunens alla naturliga vattendrag ska ha god kemisk och ekologisk status.*
- *Kommunens sjöar och vattendrag ska skyddas mot förorenat dagvatten.*
- *Ekologiskt särskilt värdefulla vattenmiljöer ska skyddas från förorening och exploatering.*

Vattnet har en central roll för utvecklingen av Kungsör. Det var från vattnet som Gustav Vasa först såg Kungsörsbygden. Han insåg utvecklingspotentialen i området med de bördiga gräsmarkerna och det goda läget för transporter på land och vatten. Mälaren, som är kommunens enda sjö, har alltså stor betydelse som transportled, både för varor till hamnen i Köping och för turisttrafik upp till Hjälmare kanal.

Alltsedan Mälaren var en havsvik har den också bidragit till att försörja befolkningen med fisk och har idag stor betydelse för både fritids- och yrkesfiske.

Även om inte människor idag är beroende av vattnet för fiske och kommunikation lockar stränderna till både boende och rekreation. Det sjönära läget är därför något som kommunen lyfter fram som en tillgång i sitt framtidsarbete.

Vattenförvaltning

Vatten följer inga administrativa gränser och därför måste kommuner och andra organ arbeta tillsammans med frågan. Kommunernas vattenplanering baseras på gemensamma avrinningsområden, se KARTA 14 *Vattenförekomster i Kungsörs kommun*.

För förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön är Sverige indelat i olika vattendistrikt med olika vattenmyndigheter. Kungsörs kommun ingår i Norra Östersjöns vattendistrikt där Länsstyrelsen i Västmanlands län är vattenmyndighet.

För att uppnå bra vattenkvalitet i sjöar, vattendrag och grundvatten har EU infört ett ramdirektiv för vatten. Där finns uppsatta mål för vilken kvalitet som våra vatten ska ha och inom vilken tidsrymd som dessa mål ska uppnås. Målen berör både kemiska, biologiska och morfologiska kvalitetsfaktorer.

Samarbete kring vattenfrågor sker i dagsläget i Mälarens vattenvårdsförbund. Förbundet har dragit igång projektet ”Mälaren - en sjö för miljoner” som syftar till att förbättra vattenkvaliteten i Mälaren. Här får kommunerna stöttning vid framtagande av vattenplaner och andra projekt som direkt eller indirekt minskar kommunernas negativa

påverkan på vattenkvaliteten. Det är angeläget för både Kungsör och andra mälarnära kommuner att sjön uppnår och bibehåller en god kemisk och ekologisk status.

Ytvatten

Nära hälften av all tillrinning till Mälaren sker från de stora åarna som mynnar i Galten, varav Arbogaån och Hedströmmen i vår kommun bidrar med en stor andel. Det som händer med vattnet i vår kommun kommer därför att påverka dem som lever i Stockholmsregionen och de nära två miljoner människor som får sitt dricksvatten från Mälaren.

I Mälaren och dess tillflöden Arbogaån, Hedströmmen och Brobybäcken finns problem med övergödning vilket gör att vattnet inte uppnår god ekologisk status år 2015 som var det uppsatta målet. I Hedströmmen har också kraftverksdammarna gett stora inverkan på vattendragets form och flöde. De negativa konsekvenserna av dammarna motverkas genom att en fisktrappa har byggts i Kallstena samt med minimitappning i den ursprungliga strömfåran.

Mälaren samt vattendragen har god kemisk status. Eftersom Kungsör ligger i ett område där jordarterna har hög motståndskraft mot försurning finns inga försurade vatten i kommunen. Däremot är vattnets kvalitet ofta påverkad av jordbruksmark samt utsläpp från enskilda avlopp och djurbesättningar, vilket bidrar till övergödning av vattnen.

Dagvatten är en större föroreningskälla än man tidigare trott. Därför har en dagvattenplan tagits fram för kommunen. I den poängteras vikten av lokalt omhändertagande av dagvattnet så att det renas innan det når vattendrag eller Mälaren.

Även en VA-plan har antagits i februari 2013 som bl.a. slår fast att bostadsbebyggelse i första hand ska planeras där det finns möjlighet till kommunal VA-försörjning och måste utformas med stor hänsyn till vattnets status i sjöar och vattendrag.

Grundvatten

Kungsör är välförsörjt med grundvatten från åsen och det kommunala dricksvattnet har fått utmärkelse för sin goda kvalitet. Trots de skyddsåtgärder som Vägverket utfört på väg 56 mot Katrineholm i vattenskyddsområdet är ändå vägen det största hotet mot kvaliteten på grundvattnet. Även täktverksamhet på naturgrus utgör ett hot mot vattnets kvalitet och kvantitet. Figur 42 visar uttagsmöjligheter för grundvatten i jord och berg inom kommunens gränser.

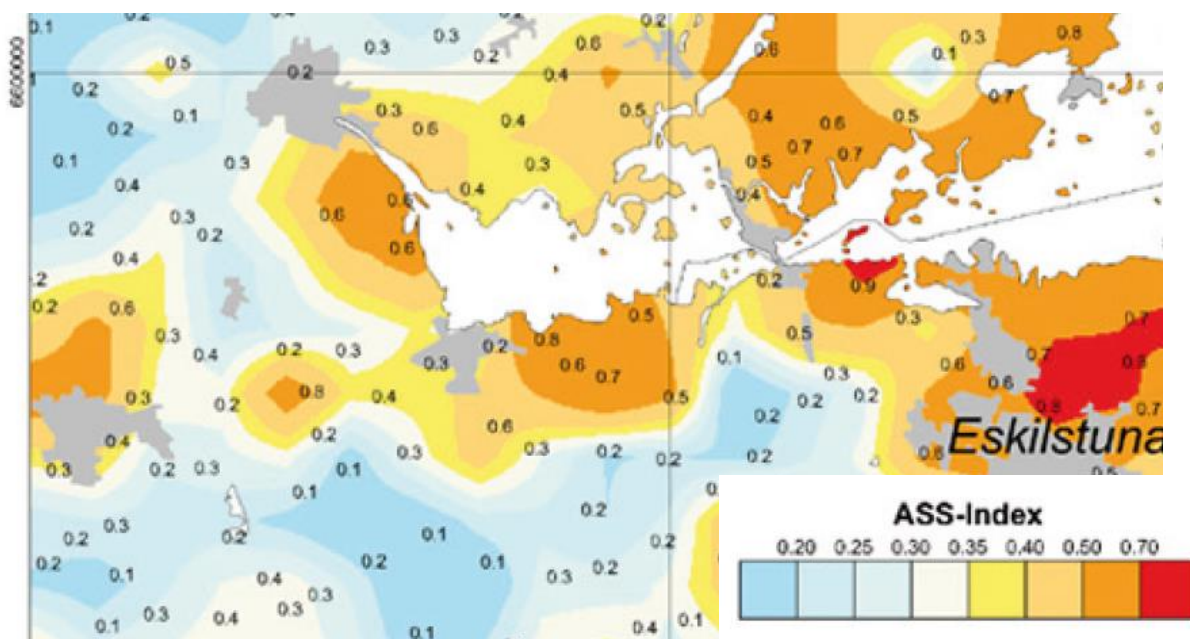

Figur 42: Uttagsmöjligheter för grundvatten i Kungsörs kommun. Källa SGUs kartvisare

Utöver åsen finns ett område väster om Valskog och ett område söder om Torpa där uttagsmöjligheterna inte är försumbara. I området väster om Valskog finns vattenskyddsområdet för den kommunala vattentäkt som inte är i bruk eftersom Valskog numera försörjs av vatten från Arboga. I kanten av området är dessvärre en nedlagd kommunal deponi belägen. Området söder om Torpa är utsatt för en föroreningsrisk eftersom E20 passerar rakt igenom.

Sulfidlerornas inverkan på vattenkvaliteten

I Sverige finns på många håll sulfidleror i de områden som genom landhöjning kommit upp ur hav och insjöar. När grundvattennivån i dessa jordar sänks för att möjliggöra byggnation eller odling oxideras sulfiden till sulfat. Denna process sänker pH-värdet påtagligt vilket leder till att skadliga metaller bl.a. nickel, kadmium och koppar blir rörliga och sköljs ut i vattnet.

Figur 43: Biogeokemiska data från området kring Mälaren. Ett index har räknats ut med utgångspunkt från halterna av svavel, nickel, uran, yttrium och zink i bäckvattenväxter (rötter och mossor), vilka samlats in vid SGUs biogeokemiska kartering. Index baseras på normaliserade data mellan 0,1 och 1,0. Högst index finns i områden som på SGUs jordartskarta redovisas som gyttjelera-leryttja. Källa: SGU-rapport 2011:12

Det finns i huvudsak två områden med sulfidleror i Kungsör; Kungs Barkarö och Torpa. I båda områdena har grundvattennivån sänkts genom invallningsföretag. Därmed finns också en risk för en tilltagande urlakning av metaller. Farhågan kan delvis besannas vid studie av kartan i figur 43 där ett index tagits fram baserat på metallhalter i vattenväxter.

Vattentäkter

Se kapitlet teknisk försörjning under vatten och avlopp.

Strandskydd och LIS-områden

Enligt miljöbalken gäller generellt strandskydd vid hav, insjöar och vattendrag. Strandskydd och allemansrätt är unikt i ett internationellt perspektiv. Syftet är att tillgång till stränder för bad och friluftsliv ska tryggas för allmänheten och goda livsvillkor på land och i vatten ska bevaras för växt- och djurlivet. Det generella skyddet gäller inom 100 meter från strandlinjen. Utöver det generella strandskyddet gäller utökad strandskydd på 300 meter för Mälaren på de platser som utmärks på KARTA 12 *Naturvård i Kungsörs kommun*. För mindre vattendrag har ett generellt strandskydd på

25 meter tillämpats i Västmanland. Bestämmelserna om strandskydd ändrades 2009. Det utvidgade strandskyddet har nyligen omprövats.

Kommunen kan i översiktsplan redovisa avgränsade områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge (så kallade LIS-områden), där det får beaktas som ett särskilt skäl för dispens om en byggnad eller verksamhet bidrar till utvecklingen av landsbygden.

Enligt 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken avses ett område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som:

- är lämpligt för utvecklingen av landsbygden,
- är av ett sådant slag och har en så begränsad omfattning att strandskyddets syften fortfarande tillgodoses långsiktigt,
- endast har en liten betydelse för att tillgodose strandskyddets syften i eller i närheten av tätorter och vid Mälaren.

Inga föreslagna LIS områden finns i förslaget till översiktsplan eftersom de områden som är aktuella för sådan bebyggelse i Kungsör (Strängbetongtippen, Arbogaån och Jägaråsen) är att betrakta som utvidgning av tätorten snarare än etablering på landsbygden.

Förslag till inriktning

- *Kommunen ska verka för att miljömål uppnås och miljökvalitetsnormer för vatten inte överskrids på grund av verksamheter i kommunen.*
- *Som myndighet ska kommunen kräva att enskilda avlopp ska renas till hög skyddsnivå enligt Naturvårdsverkets allmänna råd, i områden med känsligt eller skyddsvärt vattendrag eller med hänsyn till hälsoskyddet.*
- *Kommunen ska arbeta med naturvården bl.a. kring Barkarövik, Runnabäcken och Kungsuddens strandäng.*
- *Kommunen ska arbeta för att skapa attraktiva rekreativmiljöer i och kring Mälaren och Arbogaån.*
- *Kommunen ska arbeta fram en vattenplan som beskriver vattenförekomsternas nuvarande status och föreslår åtgärder för att uppnå eller bevara god kemisk, kvantitativ och ekologisk status.*

Läs mer om vatten och avlopp i kapitel teknisk försörjning.

Teknisk försörjning

Målsättningar

Energi

- *Användningen av fossila bränslen ska minska.*
- *Energiarbetet ska inriktas på energihushållning och energieffektivisering.*
- *Utveckling av elnätet ska möjliggöras.*

Bredband

- *Tillgången till bredbandsförbindelser ska vara god.*

Vatten och avlopp (hämtade ur VA-policy)

- *Ny bostadsbebyggelse ska i första hand planeras i attraktiva områden där det finns möjlighet till kommunal VA-försörjning.*
- *Nya bostäder i sjönära lägen ska planeras med stor hänsyn till vattnets status i sjöar och vattendrag.*
- *Aktuella vattenskyddsområden med skyddsföreskrifter ska finnas för de vattentäkter som behövs för den allmänna vattenförsörjningen.*
- *I områden med krav på hög skyddsnivå förväntas en enskild avloppsanordning uppnå 90 % reduktion av fosfor (P-tot) och 50 % kväve (N-tot)*

Avfall

- *Renhållningsordningens mål ska följas.*

Täkter

- *Kommunen ska verka för att minska användning av ändliga naturresurser.*

Energi

Regeringens mål för klimat- och energipolitiken till år 2020 är:

- 40 procent minskning av klimatutsläppen,
- minst 50 procent förnybar energi,
- 20 procent effektivare energianvändning samt
- minst 10 procent förnybar energi i transportsektorn.

Det 40 procentiga klimatmålet gäller jämfört med 1990 och avser den icke handlande sektorn, det vill säga de sektorer som inte ingår EU:s utsläppshandelssystem.

Utsläppsmålet gäller därmed till exempel transporter, bostäder, avfallsanläggningar, jord- och skogsbruk, vattenbruk samt delar av industrin. Den offentliga sektorn ska vara föregångare i arbetet med förnybar energi och energieffektivisering.

Den totala energianvändningen inom Kungsörs kommun är knappt 240 GWh per år.

Fjärrvärmerna i Kungsör framställs av Mälarenergi i Kungsörs värmeverk. Den totala fjärrvärmeproduktionen är ca 40 GWh/år. Produktionen sker i huvudsak med förnybar energi (ca 96 %). Huvuddelen av alla flerfamiljshus i tätorten är anslutna, drygt 230 villor och 25 industrier. Den framtida fjärrvärmeutbyggnaden fokuseras på att förtäta anslutningarna och använda befintliga ledningar. I områden som vill ansluta sig till fjärrvärme så krävs det stor anslutningstäthet och en möjlighet att bygga ihop med befintliga ledningar.

I Valskog finns ett pelletseldat närvärmenät för skolan och KFAB:s fastigheter.

I Västmanlands län finns inte något utpekade riksintresse inom området energi. För vindkraft finns endast tillräckliga vindstyrkor i Hjälmarenen och Mälaren, men där har inga områden bedömts lämpliga. Huvudkriteriet för att ett område ska vara lämpligt för vindkraft är att det blåser minst 6,5 m/s på 71 m höjd. I kommunen finns det ett par områden som nästan når den nivån.

I kommunens översiktsplan från år 1990 fanns mark reserverad för en nationell gasledning. Den planerade gasledningens sträckning gick tvärs igenom kommunen. Idag har projektet lagts på is och inga aktuella tidsplaner på att återuppta arbetet finns.

Förbundet Agenda 21 har tagit initiativ till ett samarbete i Västmanland, Fossilfria Västmanland, som syftar till att länet ska bli oberoende av kol, olja och andra fossila bränslen senast 2015. Kungsörs kommun deltar i samarbetet men med insikten om att målet inte är realistiskt och möjligt att uppnå inom den angivna tidsramen.

Vid nybyggnation kan kommunen ställa energikrav. I dagsläget finns möjlighet för kommunerna att ställa egna högre krav utöver Boverkets regler, det pågår dock en diskussion på nationell nivå om att ta bort den möjligheten.

Eldistribution

Stamnätet består av ledningar och transformatorstationer för spänningarna 220 kV och 400 kV. Stamnätet ägs och förvaltas av affärsverket Svenska Kraftnät. Inga planer på nya anläggningar finns i nuläget inom kommunen.

I kommunen finns även Vattenfalls distributionsnät samt Mälarenergi Elnät AB:s regions- och lokalnät. Befintliga regions- och lokalnät kan komma att påverkas av översiktsplanens utbyggnadsområden. Eldistributionen till flera av de utpekade exploateringsområdena behöver förstärkas, vilket gör att distributörer behöver komma in i ett tidigt stadium i planläggningsprocessen. Mälarenergi planerar att tillsammans med Vattenfall att förstärka/förnya distributionsnätet till Kungsör. Sträckningar av ledningar är inte fastställd. Denna utbyggnad bedöms av Mälarenergi att inte komma att påverka översiktsplanens intentioner.

Bredband

Tillgången till bredbandsförbindelser en viktig förutsättning såväl för företag som boende i kommunen. Även andra viktiga samhällsfunktioner kräver tillgång till bredbandsförbindelser.

Bredband skapar nyttor i många olika verksamheter. IT är en möjliggörare för utveckling både i näringslivet och i offentlig sektor. I stort sett all förnyelse av processer och produkter bygger på användning av IT. Förnyelse behövs t.ex. inom vård och omsorg. Här finns en allt större efterfrågan på grund av den demografiska utvecklingen. Ny teknik kan öka möjligheterna till egenvård, och genom digital teknik kan fler äldre bo hemma längre utan att ge avkall på tryggheten och ge alla i glesbygd möjlighet till vård på distans. Bredband ger därmed möjlighet till ett nytt sätt att arbeta med och ge service till invånarna. Men de krav på god bredbandsuppkoppling som ställs av kommunens och landstingets olika verksamheter, behöver även enskildas behov av elektronisk kommunikation uppmärksammas, vilket är en förutsättning för att hemsjukvård m.m. ska fungera.

Bredband är en samhällsbyggnadsfråga och utgör idag en lika viktig samhällsinfrastruktur som vägar, vatten, avlopp och el. Förutom tillgång till sådan samhällsinfrastruktur, liksom annan samhällsservice och kommersiell service, bidrar tillgång till bredband av hög kapacitet och kvalitet till att göra en plats attraktiv att bo på. Genom bredband öppnas möjligheter upp för att stanna kvar på den lilla orten eller på landsbygden, för att där kunna utbilda sig och arbeta på distans. För företag är det centralt att det finns arbetskraft och tillgång till snabba kommunikationer, vilket inkluderar snabbt bredband, där de ska etablera sig och på lång sikt utveckla sin verksamhet.

År 2020 bör 90 procent av alla hushåll och företag ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s. År 2015 bör 40 procent ha tillgång till denna hastighet. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband.

I och med en utbyggnad som genomfördes i början på 2000-talet med hjälp av statligt stöd, fick abonnenter även i mindre orter och i glesbygd tillgång till bredband via ADSL, som utnyttjar det fasta koptarnätet för telefoni för överföring av data. Det finns dock områden i kommunen där boende och företag inte har denna möjlighet, framför allt i småorter och glesbygd.

Tillgången till mobilt bredband via 3G är så gott som fullständig för fasta hushåll och arbetsställen i kommunen, enligt PTS bredbandskartläggning 2011. Det betyder att de allra flesta hushåll och arbetsställen bör ha möjlighet att beställa ett internetabonnemang via någon av de mobila 3G-teknikerna. Att det finns en hundraprocentig täckning innebär dock inte att det fungerar överallt och hela tiden. Fysiska hinder i landskapet, väder, avstånd till masten, om masten är fiberansluten eller inte och antalet samtidiga användare påverkar den kapacitet en enskild användare får vid varje given tidpunkt. Den genomsnittliga kapaciteten hos slutkund är också i regel lägre än vad någon trådbunden teknik kan leverera.

Vatten och avlopp

Kungsörsåsen utgör dricksvattentäkt för tätorten Kungsör. Vattnet är prisbelönt och av mycket god kvalitet. Även tillgången på vatten är mycket god och drygt 500 000 m³ pumpas årligen upp huvudsakligen ur två brunnar belägna norr om E20 (Skottbacken) och vid väg 520 anslutning till väg 56 strax söder om E20 (Hogsta). Skyddsområde för vattentäkten finns. Genom vattenskyddsområdet passerar E20, väg 56 och väg 520, vilket utgör en risk för vattenkvaliteten. Åtgärder för att öka skyddet för grundvattnet har vidtagits längs väg 56 i det inre skyddsområdet. Nya föreskrifter med justerade gränser för zonerna i vattenskyddsområdet har nyligen antagits av Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Vattenverket i Kungsör levererar dricksvatten till Kungsörs tätort och till Torpa. Det maximala uttaget från vattentäkterna i Hogsta och Skottbacken får vara 1 100 000 m³/år enligt Österbygdens vattendomstol. Under år 2012 var uttaget 511 067 m³. Valskogs tätort får sitt vatten via överföringsledning från Arboga kommun.

Det finns ingen reservvattentäkt i Kungsör i nuläget. Möjligheten att förbereda en reserv utreds för närvarande. I övrigt är förutsättningarna för en långsiktigt hållbar vatten- och avloppsförsörjning i Kungsörs kommun goda. Det finns överkapacitet både gällande produktionen av dricksvatten och för omhändertagande av avloppsvatten med dagens ställda krav.

Det allmänna VA-verksamhetsområdet omfattar Kungsörs tätort, delar av Torpa och Valskog. Av totalt ca 8000 invånare i Kungsörs kommun är ca 6000 anslutna till det allmänna nätet år 2012. Det kommunala verksamhetsområdet är detsamma för dricks-, spill-, och dagvatten.

Avloppsreningsverket är dimensionerat för 8000 personekvivalenter och medeltalet personekvivalenter uppgick under år 2012 till 3200.

Kommunens VA-plan fastslår att utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp till områdena Norra Kungsladugården, Skillingeudd, Torpa, Jägaråsen och Kungs Barkarö skulle innebära att ca 220 fastigheter med enskilda anläggningar ansluts till det kommunala reningsverket. Dessa 220 fastigheter utgör ca 30 % av kommunens fastigheter med enskilda avlopp.

Det geografiska läget för vatten- och avloppsanläggningar redovisas i KARTA 15 *Teknisk försörjning i Kungsörs kommun.*

Avfall

Avfall kan definieras som oönskade substanser eller produkter som bildas genom mänsklig verksamhet. Det är i allmänhet restprodukter som människor använt eller åstadkommit och som de inte längre behöver. Avfallsmängderna är stora, i Sverige alstrar vi ca 500 kg/hushållsavfall per person och år. För att minska avfallsmängderna är det viktigt att avfallet hanteras på rätt sätt och lämnas på rätt ställe.

EU har beslutat om en så kallad avfallshierarki, eller avfallstrappa, som även styr hur avfallet tas omhand i Sverige.

Följande ordning ska följas:

1. Förhindra att avfall skapas, så kallad avfallsminimering
2. Återanvänd
3. Återvinn material
4. Utvinn energi genom förbränning
5. Deponera, det vill säga lägg på soptipp

VAFAB Miljö ansvarar för behandling av kommunens avfall och Västra Mälardalens Kommunalförbund står för insamling och transport. En gemensam renhållningsordning för Kungsör, Arboga och Köping har upprättats år 2011 och gäller fram till och med 2016.

Hushållsavfallet samlas in i två fraktioner, brännbart och bioavfall. Det brännbara avfallet förbränns i Norsaverkets avfallsförbränningsanläggning i Köping och bioavfallet transporteras till Svensk Växtkraft AB i Västerås för rötning. Det avfall som ska deponeras körs till Västerås Deponi 2009.

Förpacknings- och tidningsinsamlingen (FTI) ansvarar för att förpackningar och tidningar samlas in och återvinns enligt Miljöbalken och förordningarna som gäller producentansvaret. Utöver de stationer som finns runt om i Kungsör kan även återbruket ta emot förpackningar. Återbruket tar även emot grov- och trädgårdsavfall, däck, elavfall, farligt avfall m.m. Företag som tecknat Återbrukskort kan lämna verksamhetsavfall på regionens samtliga återbruk. Återbrukets lokalisering visas på *KARTA 15 Teknisk försörjning i Kungsörs kommun.*

Täktverksamhet

Naturgrus

Sand, grus och berg är viktiga resurser för kommande generationer.

Naturgrusförekomster har ofta stora värden för grundvatten, landskapsbild, friluftsliv, kulturmiljö, geologi och växtliv. Det har funnits gott om naturgrus i kommunen men Kungsörsåsen med blåsar exploaterades hårt under 1900-talet. Resultatet blev stora sår i naturmiljön, som i vissa delar har återställts till sin form.

I kommunen finns inget område utpekad som riksintresse för värdefulla ämnen och material. Däremot finns en täkt i

Kungsörsåsen strax söder om Hogsta där produktionen alltmer styrs över från naturgrus till bergkross. Täkten drivs av bolaget Kungsörs grus AB där Köpings och Kungsörs kommuner äger varsin fjärdedel och Swerock andra hälften. Brytningen, som pågått sedan 1944, har skett på båda sidor om väg 56 mot Katrineholm. I de nordligaste delarna av täkten har allt material som man hade tillstånd att bryta redan plockats ut och täkten genomgår nu en

Figur 44: Efterbehandlad grustäkt. Foto: Christina Schyberg

efterbehandling med avplaning av rasbranter och justering av schaktbotten så att minst 2 m grusmassor återstår till grundvattennivån. I en stor del av denna täkt har trädplanter huvudsakligen av tall redan etablerat sig.

Bolaget har sökt tillstånd för brytning av material i det område som är beläget mellan norra och södra täkten men detta har avslagits och överprövats. Det enda grusmaterial som man fortfarande har tillstånd till att bryta finns i den sydligaste delen av södra täkten och denna brytning kommer att upphöra inom en femårsperiod och några ytterligare naturgrustäkter ska inte öppnas.

Berg

En bergtäkt har sedan 1993 bedrivits på Nytorpsberget i anslutning till naturgrusbrytningen. Naturgruset har hittills varit en oumbärlig beståndsdel i betong och brytningen i Kungsör har varit avgörande för företaget Strängbetongs produktion av byggelement och slipers. Materialbehovet för denna verksamhet kan nu istället tillgodoses genom krossberg eftersom man efter en hel del experimenterande har lyckats få fram ett kubicerat krossmaterial som duger som ersättning för naturgruset.

Material från den pågående bergtäkten i Nytorp har visat sig hålla god kvalitet. Det har bra bärighet och är dessutom fattigt på radon vilket gör det attraktivt för olika ändamål. I dagsläget bryts ca 200 000 ton berg/år. Med den takt kommer materialet att räcka ca 5 år innan de volymer som angivits i täktillståndet har nåtts. Därefter kommer man att söka tillstånd för brytning under grundvattennivån. Denna brytning kan till viss del komma i konflikt med den grundvattentransport som sker i åsen eftersom täktområdet ligger inom skyddsområdet för Kungsörs vattentäkt. Bolaget bedömer dock att de volymer av bergmaterial som kan brytas utanför skyddsområdet kommer att täcka behoven för Kungsörsområdet under den kommande 20-årsperioden.

Det område som finns reserverat i den gällande översiktsplanen (ÖP 90) i den östligaste delen av kommunen är inte särskilt intressant att exploatera eftersom närbelägna täkter i Eskilstuna kommun kan fylla behoven i detta område. Då är exploatering i ett västligt läge av mycket högre intresse eftersom bristen på bergmaterial är tydlig åt Örebrohålet.

Den befintliga bergtäktens geografiska läge samt område för eventuell framtida bergtäkt framgår av KARTA 16 *Miljö och risk i Kungsörs kommun*. Området i ÖP90 ligger kvar i detta förslag eftersom lämpligt bergmaterial saknas åt väster enligt ballastkarta från Sveriges Geologiska Undersökningar (SGU).

Figur 45: Bergtäkten i Örberga skapades för att tillgodose materialbehovet vid ombyggnationen av E18. Den vattenfyllda täkten fungerar nu som bad. Foto: Christina Schyberg

Förslag till inriktning

Energi

- *Kommunen är positivt inställd till nyttjande av förnybara energikällor.*
- *Kommunen ska ta fram en ny klimatstrategi som ska innehålla en energiplan.*

Bredband

- *Bredbandsplan*
 - *Ta fram en kommunal bredbandsstrategi vars syfte är att:*
 - *uttrycka målbilden för tillgång till bredband i Kungsör år 2020, med delmål 2015,*
 - *presentera en strategi med förslag på åtgärder för att nå de föreslagna målen samt*
 - *beskriva olika aktörers roller och ansvar, samt strategins uppföljning.*
- *Samförläggning - I samband med att vatten- och avloppsledningar eller andra ledningar dras i kommunen skall samförläggning av kanalisation eller fiberkabel utföras.*

- *Bredbandssamordnare - Ha en bredbandssamordnare som arbetar kontinuerligt med bredbandsfrågor. Personen är kommunens kontaktperson i länet, och för en dialog med lokala föreningar, operatörer, andra kommuner och statliga aktörer. Bredbandssamordnaren är också ett viktigt stöd till planhandläggare i kommunen, som i sin fysiska planering har att ta hänsyn till behovet av elektroniska kommunikationer.*
- *Nya planområden - I alla nya planområden ska tillgång till bredband beaktas.*

Vatten och avlopp

- *Att följa, de för kommunen upprättade, VA-policyn (Kungsörs kommuns författningssamling Nr D.19) och VA-planen (KKTAB 2010/44).*

Avfall (Ett urval av de lokala mål för avfall som kommunen ansvarar för enligt den kommunala Renhållningsordningen)

- *Renhållningen ska vara kostnadseffektiv och miljöanpassad.*
- *Abonnenter/kunder ska vara nöjda.*
- *Återvinningsgraden av verksamhetsavfall samt grovavfall ska öka.*
- *Allt farligt avfall från hushåll ska källsorteras och samlas in.*
- *Hushållen ska göras medvetna om vad farligt avfall är och hur det ska hanteras.*
- *Kommunens avfall ska behandlas i långsiktiga hållbara system.*
- *Andelen avfall till deponi ska minska.*
- *Andelen källsorterat matavfall ska gradvis öka.*
- *Omhändertagande av slam och latrin ska ske på ett sätt som tillgodoser krav på teknik och miljö på både kort och lång sikt.*

Täkter

- *En materialförsörjningsplan bör samordnas med närliggande kommuner.*

Miljö- och riskfrågor

Målsättningar

- *Kungsör ska ha god kunskap och en samlad bild över vilka risker och sårbarheter som finns inom kommunens geografiska område.*
- *Kungsörs kommun ska ha en planering för hur en säkrare och tryggare miljö skapas.*
- *Kommunen ska ha en fungerande organisation vid kriser och olyckor.*

Samhället är i många avseenden sårbart och riskerna ökar i takt med utvecklingen. Olyckor kommer plötsligt och oväntat, vilket kan ställa stora krav på organisation och krishantering. Andra risker smyger sig på långsamt som till exempel försurning eller föroreningar i markområden. Även ett förändrat klimat kommer att ställa nya krav på åtgärder för att mildra de risker som uppkommer. Kungsörs kommun måste genom förebyggande arbete verka för att förhindra alla typer av risker. Vid planering och framtida byggande är det viktigt att väga in klimatförändringarna som en betydande faktor.

Översvämning

Klimatförändringarna i Västmanlands län kommer att leda till att måttliga översvämningar blir vanligare runt Mälaren. Årsmedeltemperaturen kommer att öka successivt vilket innebär förlängd vegetationsperiod, minskad varaktighet av snötäcket, ökad nederbörd under vintern, medan sommaren troligen kommer att ha längre perioder av torka och värme samt korta perioder av extrema nederbörds mängder. Konsekvenser av detta kan vara att det blir större risk för skador orsakade av översvämningar, ras, skred och erosion samt försämrad kvalitet på vattnet i våra vattendrag.

Exempel på risker med klimatförändringar är att vägar och järnvägar kan få minskad bärighet på grund av minskat tjäldjup. Den ökade nederbörds mängden framför allt under vintertid kan leda till ökat näringsläckage till vattendrag genom ytavrinning från jordbruksmark, dagvatten och bräddning av avloppsvatten. Översvämningar kan också orsaka skador på strandnära bebyggelse och leda till fler skador på källare och uthus.

Det finns en översvämningsskartering över Arbogaån som visar att norra delen av ån väster om Kungsör löper störst risk för översvämning vid ett 100-årsflöde, men även att ett område söder om ån längs bland annat Ågatan och Fredsgatan kan bli drabbat.

Mälaren är en reglerad sjö. Vattenståndet får inte bli för lågt med hänsyn till sjöfarten och inte för högt eftersom det finns risk för översvämningar. Inom Kungsörs kommun finns områden med risk för översvämning. En tematisk kartbilaga i översiktsplanen redovisar vilka områden i kommunen som kommer att översvämmas vid olika vattennivåer, se KARTA 17 *Inventering av översvämningssrisker i Kungsörs kommun.*

Ras, skred, erosion

Kungsörs kommun är riskutsatt för stranderosion på en del av Mälarens strand, framför allt längs Jägaråsen och Skillingeuudd. Förutsättningar för ras och skred finns i starkt sluttande partier längs åsen men också längs vattendrag t.ex. vid Runnabäcken. På Ågatan i sluttningen ner mot Arbogaån har också förhöjd risk för ras och skred. Det finns dock inte några geotekniska undersökningar eller utredningar angående områdets stabilitet. Eventuella restriktioner eller krav vad gäller markstabilitet på de områden som ska exploateras ska tydligt framgå och regleras i detaljplan.

Transport av farligt gods

Farligt gods är ett samlingsbegrepp för ämnen och produkter som har sådana egenskaper att de kan skada människor och miljö om de inte hanteras rätt under en transport. Farligt gods transporteras på väg, järnväg och till sjöss.

Rekommenderade vägar för transport av farligt gods är vägarna 56, 250, E18 och E20. Sekundära transportvägar för farligt gods är väg 560. Transport av farligt gods sker också på järnvägarna genom Kungsör. Se KARTA 16 *Miljö och risk i Kungsörs kommun*.

Vid en olycka med transport av farligt gods föreligger förutom en risk för explosioner även en risk för utsläpp av farliga ämnen. Skulle detta inträffa kan det få mycket allvarliga konsekvenser. Ur miljösynpunkt kan det få särskilt förödande effekter om stora utsläpp rinner ner i mark eller vattendrag som mynnar ut i sjöar och vattentäkter.

Kungsörs kommuns vattentäkter vid Skottbacken - Hogsta ligger vid väg 56, 520 och E20. Den absolut största risken för förorening av konsumtionsvattnet är en olycka med farligt gods efter väg 56. Trafikverket har utfört ett arbete med dikestätning efter väg 56 på vägens båda sidor, från avfarten Hogsta och söderut till det inre skyddsområdets gräns, en sträcka på cirka 600 meter. När det gäller järnvägstransporter kan dessa inte jämföras mängdmässigt med vägtransporterna men tågtrafik med farligt gods förekommer ändå dagligen

genom tätorten Kungsör. Farligt gods som transporteras på Mälaren är bland annat ammoniak, bensin och olja.

Arbetet med att ta fram en oljeskyddsplan pågår.

Figur 46: Vattenskyddsområde längs väg 56. Foto: Lena Mäenpää.

Byggnadsfria avstånd och skyddsområden – väg, järnväg och flygplats

I Sverige råder ett byggnadsfritt avstånd på tolv meter från vägområdet längs med allmänna vägar (47§ väglagen, 1971: 948). I den zonen får ny byggnad, tillbyggnad eller annan anläggning som kan inverka negativt på trafiksäkerheten inte uppföras utan länsstyrelsens tillstånd. Om bygglov krävs för åtgärden, eller om detaljplan upprättas, behövs inte länsstyrelsens tillstånd. Länsstyrelsen har fattat beslut om utökad tillståndspliktig zon till 30 meter för väg 56 och väg 250. För E20 och E18 inom Kungsörs kommun är den utökade zonen 50 meter.

Skyddsområden längs järnvägen är även att beakta. Där bör generellt sett ingen ny bebyggelse tillåtas inom 30 meter från närmaste spårmitt. Avståndet ger utrymme för eventuella räddningsinsatser och utveckling av järnvägsanläggningen. Verksamhet som inte är störningskänslig och där människor vistas endast tillfälligtvis, t.ex. parkering, garage och förråd, kan dock uppföras inom 30 meter från spårmitt.

Hänsyn ska tas till väg- och järnvägsanläggningar när placering av nya master utreds. Minsta avstånd mellan vägområde och mast ska motsvara mastens totalhöjd. Avståndet mellan närmaste spårmitt och mast ska vara mastens totalhöjd utökad med tio meter. Master kan liksom vindkraftverk påverka MobiSIR-systemet och flygplatsers inflygningszoner, och ska hindermarkeras om de är 45 meter eller högre.

MSA-ytorna för Örebro och Stockholm-Västerås flygplatser sträcker sig in över Kungsörs kommun och ska uppmärksammas i samband med planering av höga byggnationer som t ex vindkraftverk och master. Alla byggnationer över 20 meter ska lokaliseringsbedömas av LFV samt berörd flygplats.

Miljöfarlig verksamhet

Med begreppet miljöfarlig verksamhet avses all användning av mark, byggnader eller anläggningar som medför utsläpp till mark, luft och vatten eller annan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljö. Exempel på miljöfarlig verksamhet är grustäkt, bensinstationer, mekaniska verkstäder och avloppsreningsverk. Inom Kungsörs kommun sker fortlöpande inventeringar, kontroller, uppdateringar och åtgärder av luftkvalitet, miljöfarlig verksamhet och förorenade områden av Västra Mälardalens Myndighetsförbund.

Förorenade områden

Vid omvandling eller förtätning i redan byggda miljöer är markföroreningar vanligt förekommande. Tidigare verksamheter kan ha orsakat utsläpp av farliga ämnen som ligger i marken och frigörs vid ett byggande.

I Kungsörs kommun visar inventeringar utförda av länsstyrelsen (enligt MIFO – modellen: metodik för inventering av förorenade områden) att omkring 90 markområden kan vara förorenade, många fastigheter är dock inte utredda med avseende på föroreningsgrad ännu. Dessa markområden är oftast gamla deponier eller mark förorenad av industriell verksamhet som är nedlagd eller ersatt av annan verksamhet, men även pågående verksamheter ingår. I Kungsörs tätort är föroreningen av trikloretylen (TRI) en aktuell fråga att ta hänsyn till. En inventering är gjord och arbete med att klarlägga frågan ytterligare pågår. Förekomsten av TRI påverkar bland annat möjlighet att anlägga bergvärmeanläggning.

Deponier

I Kungsörs kommun finns sex kända kommunala deponier. Tre av dem: Tegeludden, Ekudden och Uddhagen ligger i centrala Kungsör vid Mälarens strand. En är belägen i skogen söder om Skäfruna, en i Torpa samt en strax utanför Valskogs samhälle. Vid en inventering enligt MIFO fas 1 genomförd 2010, framkom att fem av deponierna bedömdes vara riskklass 2, det vill säga stor risk och den sjätte bedömdes som riskklass 3 dvs. måttlig risk. Baserat på denna information lät kommunen upphandla en undersökning enligt MIFO fas 2 av de fem deponierna i riskklass 2. Denna undersökning beräknas vara färdig vid utgången av 2014.

Luffföroreningar

Föroreningar via luften kan komma från vägtrafik, värmeverk, målerier samt från småskalig eldning, till exempel vedeldning. Varje kommun ansvarar för att kontrollera att miljö kvalitetsnormerna uppfylls och Kungsör har för mätningar av luftkvalitet valt att samarbeta inom Västmanlands luftvårdsförbund. Hittills har de mätningar som utförts i Västerås tätort varit vägledande för bedömningen av luften i resten av länet. Då dessa mätningar har uppfyllt miljö kvalitetsnormerna har det inte funnits behov av mätningar inom kommunen, eftersom det varken finns tillverkningsindustri eller en trafiksituation som borde kunna generera sämre luftkvalitet än i Västerås.

Radon

Radon är en lukt- och färglös gas som finns i marken i varierande mängder. Inandning av radongas kan, på lång sikt, ge upphov till en ökad risk för uppkomst av lungcancer. Gränsvärden för radon finns i bindande föreskrifter, till exempel Boverkets byggregler och Livsmedelsverkets dricksvattenföreskrifter. Riktvärden finns i allmänna råd, till exempel Folkhälsomyndighetens allmänna råd om radon inomhus.

Radongas i våra bostäder uppkommer huvudsakligen på två sätt:

- när så kallad blåbetong används i byggnader samt
- genom att markradon tränger in i bostaden.

Radon i dricksvatten kan vid höga halter också bidra till för hög radonhalt i inomhusluft.

En heltäckande kartläggning av blåbetongförekomst i bostäder inom Kungsörs tätort och Valskog genomfördes i början av 1980-talet.

Vad gäller markradon så kan denna variera kraftigt inom ett geografiskt område och inga säkra slutsatser kan dras om ett större område vid enstaka mätpunkter. En radonriskkarta upprättades av Sveriges Geologiska AB i juli 1985. På denna karta har befintliga markområden indelats i högriskområden, troliga högriskområden, normalriskområden och lågriskområden. Beteckningen troligt högriskområde gäller markområden med sandigt-grusigt isälvs material, där radonhaltig jordluft kan tränga upp. Detta gäller främst den nord-sydgående Köpingsåsen, som löper genom hela kommunen, inklusive centralorten.

För kännedom om radonhalt i vatten en specifik vattentäkt måste provtagning och analys ske. Höga radonhalter i dricksvatten kan även orsaka höga halter i inomhusluften. Det är främst långsiktig påverkan av inomhusluft med höga radonhalter som har visat sig vara hälsofarlig. Påverkan kan minska genom olika typer av åtgärder

som t.ex. bättre ventilation. Om anslutning sker till kommunalt vatten blir det ingen förhöjd radonrisk i det avseendet.

Buller

Olika slags buller berör ett stort antal människor och påverkar vår livskvalitet negativt, bland annat genom sömnstörningar och stressreaktioner. Graden och typen av buller som upplevs som störande varierar från person till person. Buller definieras som icke önskvärt ljud.

Figur 47: Järnvägstrafiken kan orsaka bullerstörningar.
Foto: Lena Mäenpää

I Kungsörs kommun är trafikbuller den vanligaste orsaken till bullerstörningar. Speciellt utsatta områden för trafikbuller är området kring E20, Kungsgatan samt området kring järnvägen. Vid järnvägen finns en risk för ökade bullerstörningar om trafiken skulle öka, till exempel genom att gruvor i Bergslagen åter skulle öppnas. Det skulle dessutom bli fråga om väldigt tunga och bullerskapande tåg.

Banan genom Kungsör är en möjlig transportväg för malmen som utreds. Lokala bullerstörningar finns kring

verksamheter som industrier, skjutbanor m.m. och måste identifieras i samband med etablering av bostäder.

Riksdagen har angett riktvärden för trafikbuller. Följande riktvärden för trafikbuller bör normalt inte överskridas vid nybyggnad av bostadsbebyggelse:

- 30 dB(A) ekvivalentnivå inomhus,
- 45 dB(A) maximalnivå inomhus nattetid,
- 55 dB(A) ekvivalentnivå utomhus (vid fasad) samt
- 70 dB(A) maximalnivå vid en uteplats i anslutning till en bostad.

Det finns inte några generellt antagna riktvärden för vibrationer. För vibrationer från järnväg tillämpar Trafikverket 0,4 mm/s (RMS 1-80 Hz) som den nivån som ska följas vid nybyggnation.

Krisberedskap

Det är viktigt att det finns en organisation som kan hantera de kriser som kan uppkomma i vårt samhälle. Det kan gälla allt ifrån naturkatastrofer, störningar i den tekniska infrastrukturen, större bränder och explosioner, smitta samt hot och sabotage.

Kungsörs kommun måste kunna hantera allt ifrån vardagliga olyckor till kriser som drabbar stora delar av samhället och kanske hela vårt land. I Västra Mälardalens Kommunalförbund (VMKF) ingår räddningstjänsten och beredskapssamordnaren som har till uppgift att övergripande driva och samordna krisberedskapsfrågorna i Kungsör. Kommunen har ändå ett så kallat geografiskt områdesansvar. Det innebär bland annat att kommunen ska se till att myndigheter, organisationer och företag samarbetar vid en extraordinär händelse. Kommunen ingår i det regionala krishanteringsrådet samt USam (samverkan i U-län). Arbetet med att minska sårbarhet samt att öka förmågan att hantera kriser pågår kontinuerligt i kommunen. En av de största riskerna kommunen har är att

kommunens vattentäkter utefter väg 56 blir förorenade på grund av en olycka med farligt gods.

Kungsörs kommun har en aktuell krishanterings- och kommunikationsplan som ska användas vid kris. I krishanteringsplanen framgår när, var och hur kommunledningen ska agera vid beredskap och stora olyckor. Som ett led i att säkra upp kommunikationsvägarna vid bland annat ett långvarigt elavbrott har kommunen infört Rakelsystemet på ledningsnivå. RAKEL (akronym för RAdioKommunikation för Effektiv Ledning) är ett mobilsystem för säkerhetsorganisationerna och Räddningstjänsten i Sverige, främst polis, militärpolis, räddningstjänst, ambulansverksamhet, SOS-alarmering (RAPS) och kommunal/statlig krisberedskap.

Förslag till inriktning

- *Innan åtgärder är genomförda vid slussen i Södertälje, och en reglering av Mälaren har genomförts, ska hänsyn tas till översvämningsrisk vid planering av vägar och ny bebyggelse vid Mälaren, Arbogaån och andra låglänta områden.*
- *Risken för klimatiförändringar ska beaktas i den fysiska planeringen vid bedömning av lämplig markanvändning och vid förebyggande insatser.*
- *I områden där stabiliteten är, eller befaras vara, otillräcklig ska stabilitetsutredningar genomföras vid planering av vägar och ny bebyggelse.*
- *Kommunen ska i dialog med Trafikverket verka för att stärka skyddet för kommunens vattentäkt ytterligare vid väg 56, särskilt för risker förknippade med transporter av farligt gods.*
- *Byggnadsfria avstånd för allmänna vägar samt tillståndspliktiga zoner ska beaktas. Skyddsområden för järnväg ska beaktas.*
- *Vid etablering av miljöfarlig verksamhet ska hänsyn tas till störningsrisker för omgivning samt påverkan av miljön i övrigt.*
- *Vid etablering av en riskfylld verksamhet ska hänsyn tas till de personella risker som verksamheten kan utgöra för människor i omgivningen.*
- *Inför planläggning av mark där risk finns för markförorening, eller i samband med etableringar på mark där risk för markförorening finns, ska föroreningssituationen klarläggas.*
- *Mätning av markradon ska göras i samband med geotekniska undersökningar inför planläggning samt vid projekt där markradonfrågan inte är utredd.*
- *Innan bygglov beviljas för nybyggnader på landsbygd ska redovisning ske av att dricksvatten av godtagbar kvalitet finns med avseende på radioaktiva ämnen.*
- *Kommunen ska i sitt tillsynsarbete, och genom informationsinsatser, verka för att radonhalterna underskrider gällande riktvärden.*
- *Kommunen ska verka för att miljömål uppnås och miljökvalitetsnormer för buller inte överskrids på grund av trafik och verksamheter.*

- *Kommunen ska verka för att riktvärden och allmänna råd avseende buller tillämpas vid befintlig verksamhet samt vid nyetableringar. Avsteg ska utredas mer detaljerat och det ska visas att en exploatör kan tillgodose en acceptabel ljudmiljö genom särskilda åtgärder.*
- *Vid risk för störande buller ska bullerutredning göras innan bygglov kan ges till ny bostad. Riktvärden och allmänna råd avseende buller ska tillämpas.*
- *Enligt lag om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska kommunen bland annat:*
 - *genomföra risk- och sårbarhetsanalyser,*
 - *verka för samordning och information till allmänheten,*
 - *fastställa en plan för hur extraordinära händelser ska hanteras samt*
 - *vidta de förberedelser som behövs under höjd beredskap.*

Mellankommunala frågor

Följande kapitel är en sammanställning av viktiga mellankommunala frågor. Främst berörs grannkommunerna Arboga, Köping och Eskilstuna. Många av de mellankommunala frågorna är relaterade till olika slags infrastruktur, skolval samt att bevara och utveckla natur- och kulturmiljöer. Under planperioden bör steg tas för fler gemensamma satsningar med avseende på besöksnäringarna och potential kan finnas för fler myndighetssamarbeten.

Järnvägsfrågorna är några av de mest uppenbara samverkansfälten. Att öka Svealandsbanans tågkapacitet samt bevaka en attraktiv trafikering på banan gynnar alla regionens kommuner. Under planperioden måste infrastrukturen möjliggöra att antalet avgångar ökar, tågbytena bli färre och restiden till Stockholmsområdet minskas påtagligt.

De fria skolvalen leder till att många av Kungsörs skolungdomar är beroende av god regional kollektivtrafik, främst till Eskilstuna, Köping och Arboga. Att skolungdomar kan resa säkert och med relativt hög turtäthet bör ges mycket hög prioritet. En förbättrad pendeltågstrafik är också en av de faktorer som tydligast skulle bidra positivt till regionens nationella konkurrensförmåga och samtidigt medverka till en hållbar samhällsutveckling. Framför allt finns goda möjligheter till pendeltågstrafik i ”stadstriangeln” Eskilstuna – Örebro – Västerås. Den kan kompletteras av närregional trafik mellan Kungsör, Arboga och Köping, antingen per tåg eller med buss.

Valskog är en intressant plats ur ett KAK-perspektiv. Översiktsplanen föreslår ny verksamhetsmark norr om Valskog. Det föreslagna området ligger synnerligen strategiskt där Svealandsbanan möter Mäljarbanan och både E20 och E18 passerar i närområdet. Området skulle kunna utvecklas med servicehallar för tåg och olika logistikverksamheter som skulle gynna regionen både trafikmässigt och genom nya arbetstillfällen. Kommunen föreslår också en ny ”spårböj” som skulle knyta samman de två järnvägarna effektivare än dag. På sikt kan en sådan utveckling leda till att stationen i Valskog åter kan öppnas för regionala tåg. Översiktsplanen tar hänsyn till reservat för kurvuträkningen på Mäljarbanan, vilken leder in mot Valskog från Köpings kommun.

Även vägar är ett givet samverkansfält i regionen. Kommunerna kräver redan gemensamt insatser på E20, särskilt på sträckan Kungsör – Eskilstuna där framkomligheten är svår och det finns avsevärda brister i trafiksäkerheten. I regional och nationell planering saknas även viktiga åtgärder för väg 56 mellan Kungsör och Stora Sundby. Det finns redan idag mycket tung trafik i regionen och flera bristfälliga korsningar.

De flesta cykelvägarna är lokala, men Trafikverket har visat intresse för en regional cykelled mellan Kungsör och Köping. En sådan skulle också kunna bli mycket attraktiv för besöksnäringen. Ambitionerna skulle kunna utsträckas både västerut och österut. Det är inte heller längre mellan städerna än att cykelpendling är möjlig, i alla fall under sommarhalvåret. Köpings kommuns översiktplaneambition om cykelled Malmön – Jägaråsen över Blästersund behöver studeras vidare. Kungsörs översiktsplan framhåller behovet av cykelled Kungsör-Köping, i synnerhet om mitträcke etableras på väg 250, men frågan om cykelled behöver utredas närmare innan mer detaljerade ställningstaganden om geografisk placering kan tas. Översiktsplanen föreslår också förbättrad regional cykelled till Arboga, där dragningen får studeras vidare. Likaså föreslås cykelled till Eskilstuna. Önskvärt för båda sträckorna är en tydlig separering av

cykeltrafik från E20, med mycket tung trafik och höga hastigheter på fordonstrafiken. Även utbyggnad av lokala bredbandsnät kan lämpa sig för samarbete, särskilt i kommunernas gränsområden. Den nationella infrastrukturen för bredband är i princip redan utbyggd, men bilden behöver kompletteras. I den här frågan har Länsstyrelsen ett samordningsansvar.

Fria skolval har redan nämnts som ett mellankommunalt samarbetsfält. I takt med att vi får en större äldre befolkning kan mer omfattande samarbeten eventuellt bli aktuella inom vård och omsorg. Kungsör har redan ett konkret samarbete med Köping och Arboga inom Västra Mälardalens Kommunalförbund, som bland annat sysslar med beredskap vid kriser och större olyckor. Vidare ett samarbete med Arboga inom Västra Mälardalens Myndighetsförbund, som bland annat arbetar med miljöfrågor och bygglov. Kungsör ser fler möjligheter till liknande kommunala samarbeten under planperioden, särskilt angående sakfrågor som har en gränsöverskridande karaktär.

Erosion längs Hedströmmen

De erosionsrisker längs Hedströmmen som tas upp i Länsstyrelsens klimat- och sårbarhetsanalys är även något som berör Kungsörs kommun på de cirka 9 km av Hedströmmens nedre lopp, där ån bildar gräns mellan Köpings- och Kungsörs kommuner. Kungsörs kommun är öppen för en diskussion om gemensamma åtgärder för att minska erosionsskador.

Kungs Barkaröstrategin

År 2009 antogs en bevarande- och utvecklingsstrategi för Kungs Barkarö kulturlandskap. Kungs Barkaröområdet, känt för sin rikedom på åldriga ekar, är beläget i Kungsörs och Köpings kommuner. Båda dessa kommuner, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Skogsstyrelsen, lokala markägare och LRF samarbetade för att ta fram strategin. Strategin sammanfattar vilka värden som finns i området och ger riktlinjer för hur området kan utvecklas. Insatser för att restaurera Barkaröviken föreslås här samt cykelbro över Blästersund, Hedströmmens utlopp i Mälaren. Båda dessa frågor kan komma förverkligas inom denna planperiod.

Kungsörs kommun skulle också gärna se en fortsättning av Kungs Barkaröprojektet i den form som var då strategin arbetades fram. Sedan strategin antogs har Kungsörs kommun genom bl.a. statligt stöd via lokala naturvårdssatsningen (LONA) arbetat med att genomföra en del av de åtgärder som föreslogs i strategin. Vi är här positiva till ett samarbete över

kommungränserna för att genomföra projekt som är inom ramen för Kungs Barkaröstrategin.

Figur 48: Kungs Barkarö kyrka Foto: Christina Schyberg

Vattenvårdsförbund

Ett mellankommunalt arbete kring vattenkvalitet sker i vattenvårdsförbunden för Mälaren, Arbogaån och Hedströmmen. I Mälarens vattenvårdsförbund ingår alla kommuner i avrinningsområdet samt företag som har Mälaren som recipient för sitt avloppsvatten, sammanlagt nära 50 medlemsorganisationer. Organisationens huvuduppgift är att ansvara för kontrollen av vattenkvaliteten. På senaste tiden har organisationen också alltmer blivit ett stöd när det gäller att uppfylla de krav som EU:s vattendirektiv ställer på kommunerna.

Leader

Leader är en del av landsbygdsprogrammet och ska bidra till lokal utveckling på landsbygden. Landsbygdens ekonomi ska utvecklas, samtidigt som man tar stor hänsyn till miljön och de människor som bor på landsbygden. Lokala initiativ uppmuntras och utvecklingen ska bygga på de förutsättningar som finns i bygden.

Landsbygdsprogrammets åtgärder finansieras både från EU:s budget och nationellt.

Landsbygdsprogrammet är indelat i tre områden:

- förbättra jord- och skogsbrukets konkurrenskraft
- förbättra miljön och landskapet
- förbättra livskvaliteten, bredda företagandet och främja utvecklingen av landsbygdens ekonomi.

Kommunen samarbetar i den ideella föreningen Leader Södermanland i landsbygdsprogram för åren 2014-2020. Leader Södermanland sträcker sig över tre län och åtta kommuner i landskapet Södermanland. De kommuner som ingår är Eskilstuna, Flen, Gnesta, Katrineholm, Kungsör, Nykvarn, Strängnäs och Vingåker.

TILLÄGG OCH KONSEKVENSER

Planerade tillägg, fördjupningar, utredningar m.m. samt föreslagna utredningsområden

Kapitlet innehåller en sammanfattning av förslag till fortsatt arbete med Kungsörs rullande översiktsplanering. Generellt gäller att en översiktsplan kan fördjupas dels genom olika kommuntäckande tillägg (till exempel angående Vindkraft eller LIS-områden) eller genom fördjupningar för någon del av kommunen. Nedan kommer förslag på hur tillägg och fördjupningar föreslås bli hanterade under de närmaste åren.

Dessutom kommer några olika utredningar att föreslås för olika sakfrågor eller geografiska delområden. I en översiktsplan kan även vissa delar av kommunen föreslås som "utredningsområden", vilket innebär att planen inte tar ställning för en viss markanvändning i detta skede. Istället föreslås att området hanteras genom en särskild utredning innan en lämplig framtida användning kan slås fast.

Planerade tillägg och fördjupningar

I dagsläget föreslås inte några kommuntäckande tillägg till översiktsplanen. Det kan däremot bli aktuellt med tillägg längre fram under översiktsplaneperioden.

Den nya kommuntäckande översiktsplanen kommer att ersätta tre fördjupade översiktsplaner: *Fördjupning för Kungsörs centrum* (antagen maj 2000), *Sjönära boende* (upprättad september 2001) samt *Åkholmen – Lövnäsområdet* (reviderad december 2002). Det innebär att fördjupningarna upphör att gälla i sin helhet när den kommuntäckande översiktsplanen vinner laga kraft.

Nästa område i kommunen som kan bli aktuellt för en fördjupad översiktsplan är troligen Valskog. Det är Kungsörs näst största tätort och samhället har ett mycket strategiskt läge i KAK-regionen, vilket innebär en viss långsiktig tillväxtpotential. Det är också viktigt att i ett kortare perspektiv behålla ett utvecklingsperspektiv på orten, så att befintlig service och skolverksamhet blir kvar. Med en något större befolkning kan det på sikt vara aktuellt att öppna en pendeltågsstation i Valskog.

Figur 49: Del av Drottninggatan. Foto: Sara Emretsson-Olsson

Föreslagna utredningar och liknande

Ett antal utredningar kommer att slutföras eller föreslås bli genomförda under de närmaste åren som ett led i att fördjupa och genomföra översiktsplanens intentioner.

En oljeskyddsplan för kommunen har tagits fram under 2014. I arbetet samverkar flera kommuner som ligger vid Mälaren. Syftet med projektet är att ha en god beredskap för eventuella oljeutsläpp och ha en prioritetsordning på de stränder som ska skyddas alternativt saneras. Kommunen planerar också att ta fram en särskild vattenplan, för att långsiktigt säkerställa vattenkvalitén.

En grönstrukturplan håller på att tas fram under kommande planperiod där kopplingen mellan och innehållet i tätortens grönområden analyseras djupare än i ÖP. Syftet bör bland annat vara att öka den biologiska mångfalden i tätorten och ge förslag som kan stimulera till ett ökat utnyttjande av dessa områden. Kommunen behöver också ta fram ett aktuellt och fördjupat underlag för kommunens kulturmiljöer.

En vattenplan med ett samlat grepp på de olika vattenförekomster som finns i kommunen bör tas fram för att tillmötesgå vattendirektivets krav på kommunerna. Planen ska vara ett levande dokument som redovisar aktuell kunskap om vattenkvaliteten.

Tillsammans med grannkommuner bör också Kungsör upprätta en materialförsörjningsplan för att långsiktigt säkerställa tillgången på ballastmaterial.

En bullerutredning bör genomföras för kommunens centrala delar, främst angående Kungsgatan väster om järnvägsstationen samt för områdena mellan Kungsgatan och järnvägen. Resultaten från en sådan undersökning skulle med stor säkerhet tala för mindre tung trafik på Kungsgatans centrala delar, vilket skulle ge argument både för att konkret minska sådan trafik och för att på sikt minska antalet centralt lokaliserade transportkrävande verksamheter. Resultaten från en bullerutredning kan också avgöra sannolikheten av att bostäder kan placeras till exempel vid Hamngatan samt att Brohusen kan förnyas.

Eftersom ny verksamhetsmark planeras vid Vikängen bör miljön vid den västra infarten ses över med målsättningen att skapa en förbättrad stadsentré till Kungsör från E20. Samtidigt behöver hela korsningen ses över, både med tanke på den allmänna trafiksäkerheten och eftersom ny verksamhetsmark även planeras söder om E20, vid Skjutbanan. I utredningen kan också diskuteras vilka verksamheter som kan vara lämpliga på båda sidor om detta vägavsnitt i framtiden.

En särskild planutredning bör genomföras angående en förbättrad stadsentré vid väg 250 från Köping. Utredningen bör kopplas till frågan hur de så kallade Brohusen kan omvandlas så att Kungsör får attraktivare bostäder vid denna del av Arbogaån. Eftersom de befintliga husen kan bli föremål för underhållsåtgärder under de närmaste åren bör en sådan här utredning prioriteras.

Utredningsområdet Ekudden

Området Fredsgatan–Ekudden norr om järnvägen föreslås bli utpekad som ett utredningsområde i planen. I Planprogrammet (2012-10-18) var större delen av Ekudden markerat för bostadsändamål, men det har under det fortsatta arbetet visat sig vara förenat med avsevärda problem. En olycklig omständighet är närheten till reningsverk, miljöstation, värmeverk med mera vilket knappast talar för bostäder. Det finns dessutom deponier i området, för de lägre liggande delarna är riskerna för översvämning betydande och delar av Ekudden ligger inom strandskyddszonen. Till det kommer att udden redan idag har stora naturkvalitéer och rekreativa värden, vilket snarare talar för en sådan markanvändning även i framtiden.

Å andra sidan har Kungsörs tätort inte tillgång till särskilt många strandnära områden som skulle kunna passa för attraktiva sjönära bostäder. Det vore därför olyckligt att helt exkludera möjligheten att bygga bostäder i detta stadsområde under hela planperioden. Eventuellt är möjligheterna till nya bostäder störst i områdets västra del, alltså nära hamnen. På sikt skulle kanske ett attraktivt boende för äldre passa här.

Figur 50: Ekuddens camping, en grön oas i det område som föreslås bli utredningsområde.

Det kan också inträffa förändringar i det lokala näringslivet några år framåt i tiden som gör att områdena väster och sydväst om Ekudden, alltså vid Fredsgatan och på Tegeludden, börjar omvandlas. Till exempel kan vissa verksamheter önska att flytta längre ut från centrum för att kunna expandera eller bygga modernare lokaler. En sådan utveckling vore gynnsam med tanke på att det skulle ge mindre tung trafik i området. Med en sådan utveckling kan bostäder på sikt bli aktuella på flera platser mellan järnvägen och Mälaren.

Därför föreslås att Fredsgatan–Ekudden studeras i en särskild planutredning, som kan inkludera frågor som omvandling av viss verksamhetsmark, skyddsåtgärder med avseende på reningsverket och översvämningensriskerna samt om bostäder kan vara lämpliga i någon del av området. Eventuellt kan en fördjupad översiktsplan vara ett alternativ till en planutredning. Samordning kommer framför allt att behöva ske med Länsstyrelsen.

Konsekvenser av planförslaget

Många av de konsekvenser som kan förväntas är kopplade till planens fyra fokusområden. De positiva konsekvenserna handlar främst om mer verksamhetsmark, nya utbyggnadsområden för bostäder, ett attraktivare centrum, bättre förutsättningar för demografisk balans, utökat bevarande av natur- och kulturmiljöer samt förväntade positiva effekter för friluftsliv och folkhälsa. De främsta negativa konsekvenserna bedöms vara att ny verksamhetsmark kommer att ha negativ inverkan på vissa landskapsvärden, till exempel vid den östra infarten och vid Valskog, samt att jordbruksmark delvis behöver tas i anspråk för utbyggnadsområden för bostäder och verksamheter. Planens konsekvenser beskrivs också i en särskild MKB, där planförslaget jämförs med ett nollalternativ.

En av de viktigaste organisatoriska konsekvenserna för Kungsörs kommun är att samverkan dels med grannkommunerna, dels inom olika regionala organ behöver fördjupas under planperioden. Detta gäller särskilt för frågor som berör infrastruktur och trafikering, där regionen behöver jobba med gemensamma mål mot staten och olika trafik huvudmän. Samverkan föreslås bli riktad mot viktiga gemensamma frågor som kapacitet och attraktiv trafikering på Svealandsbanan, samordnad regional kollektivtrafik och förbättringar på E20 och väg 56. Samordning behöver också ske med Trafikverket angående Kungsörs infarter, särskilt den västra infarten som föreslås bli ombyggd så att ny verksamhetsmark kan anordnas söder om E20. Organisatoriskt är det viktigt att kommunen har egen kunskap och kapacitet att medverka i regionala arbetsgrupper och andra relevanta sammanhang.

Med förbättrad kollektivtrafik och god vägstandard ökar Kungsörs attraktivitet för arbetspendlare, liksom förutsättningarna för studier på olika nivåer, till exempel inom ramen för det fria skolvalet. Därför är en sannolik konsekvens av satsningar på infrastruktur och kollektivtrafik att Kungsör kommer att bli attraktivare som bostadsort. Även satsningar på centrala Kungsör kan bidra till att kommunens attraktivitet höjs, vilket förväntas leda till positiva konsekvenser med avseende på den problematiska demografiska situationen.

Positiva konsekvenser av minskad utflyttning, ökad inflyttning och en sundare demografisk balans skulle bli ökade skatteintäkter samt bättre underlag för service och handel. Men en ekonomisk konsekvens på kort sikt för kommunen är samtidigt att ökad befolkning kräver kommunala investeringar, till exempel i lokalt vägnät, cykelbanor, ledningsnät, skola och barnomsorg. Det är inte ovanligt att utgifterna delvis föregår intäkterna, vilket utgör en ekonomisk belastning och risk för kommunen.

Bättre trafikering ökar också den regionala konkurrensförmågan och därmed förutsättningarna att locka nya företag till orten. Detta ökar i sig ortens attraktivitet och skapar förutsättningar för en förbättrad lokal arbetsmarknad. Mer trafik riskerar samtidigt att leda till negativ påverkan på till exempel luftkvalitet och olika naturmiljöer samt ökar risken för buller och vibrationer. För att inte de negativa konsekvenserna ska överstiga de positiva är det centralt att kollektivtrafikens andel av framtidens trafikarbete ökar.

För att säkerställa kollektivtrafikens attraktivitet kommer med stor säkerhet investeringar i den lokala infrastrukturen att behöva prioriteras. Målsättningen bör vara att samtidigt försöka öka känslan av trygghet och höja stadsmiljöns attraktivitet. Det kan handla om åtgärder som att skapa miljöprioriterade gator, bredda andra gator för

busstrafiken, skapa bättre belysning eller bygga nya hållplatser. Det kan även innebära investeringar vid järnvägsstationen och/eller genom att en ny bussterminal byggs. Även satsningar på nya cykelbanor i Kungsör och regionala cykelleder kommer att ha positiva konsekvenser i riktning mot ett mer hållbart resande.

En konsekvens av planens satsning på sjö- och naturnära boende är att den positiva miljö som främst Mälaren och Kungs Barkaröområdet erbjuder kan utnyttjas bättre, vilket stärker kommunens attraktivitet. Samtidigt kan ny bebyggelse ha negativa konsekvenser för tillgängligheten till strandzonerna, vilket i sin tur kan vara negativt för rekreation och friluftsliv. Särskilda åtgärder ska därför vidtas vid fortsatt planläggning som säkerställer allmänhetens tillträde till de berörda strandområdena, samtidigt som vattenbrynen lämnas orörda främst på grund av hänsyn till den biologiska mångfalden.

En av inriktningarna när det gäller framtida boende är att kommunen behöver satsa på olika former av äldre-, special- och vårdboenden. Visst utbud kan tillfredsställas av marknaden, men när det gäller till exempel vårdboenden behöver kommunen själv investera. Särskilda satsningar på boenden för äldre ska emellertid ställas mot behovet att istället behöva genomföra bostadsanpassningar av framför allt villor, vilket ofta är ett kostsamt sätt att skapa lämpliga bostäder. Därför kan rätt satsningar på nya bostäder för äldre i slutänden vara ekonomiskt lönsamt ur ett kommunalt perspektiv. Även satsningar på rätt sorts tekniska lösningar och bredband kan skapa bättre förutsättningar för äldre att bo kvar hemma.

En praktisk och organisatorisk konsekvens av både satsningar på sjö- och naturnära boende och bostäder för äldre är att kommunen behöver ha tillgång till kunskap och kapacitet för att bedriva olika former av planering. Att bedriva detaljplanering är även förenat med kostnader och resurser för detta, liksom för genomförandet av de special- och vårdboenden som kommer att behövas i framtiden, måste säkerställas i kommande budgetupplägg.

I översiktsplanen läggs stor vikt vid att bevara Kungsörs karaktäristiska natur- och kulturmiljöer, till exempel hagmarker och äldre bebyggelse. Befintliga natur- och kulturmiljöer betraktas som grundläggande förutsättningar för kommunens attraktivitet och även som en resurs för rekreation och friluftsliv. Vissa miljöer kan ytterligare utvecklas som resurser för detta under förutsättning att det sker på ett varsamt sätt. Även besöksnäringen kan påverkas positivt av lämpliga sådana satsningar.

Förväntade positiva konsekvenser är dels att karaktäristiska natur- och kulturmiljöer bevaras, dels att förutsättningar för rekreation, ett aktivt friluftsliv och besöksnäringen förbättras. Att de fina kulturlandskapen kan användas för ett aktivt friluftsliv har positiva effekter för folkhälsan men kan även bidra till att känslan för och kunskapen om miljöerna stärks. Att besöksnäringen utvecklas kan både innebära nya arbetstillfällen och att Kungsör blir mer känt.

Planeringen syftar även till att säkerställa Kungsörs goda vattenkvalitet samt förutsättningarna för de areella näringarna. Att primärt bygga inom befintliga orter innebär goda förutsättningar för hållbart resande, att jordbruksmark kan bevaras samt att risker för negativ inverkan på vattenresurserna kan minimeras. När det gäller nya bostäder bygger planen därför på att förtäta och omvandla inom Kungsörs och Valskogs tätort samt i de små byarna Kungs Barkarö och Torpa. Vissa konflikter mellan boende och jordbruksmark vid Kungsörs tätort kan emellertid inte uteslutas, eftersom tätorten annars helt enkelt får svårt att växa. Vid konflikter utanför Kungsörs tätort mellan nya

bostäder och de areella näringarna gäller istället att de senare ska prioriteras i de små byarna och på den övriga landsbygden.

Utbyggnaden av nya verksamhetsområden är generellt svårare att få till utan intrång på jordbruksmark, bland annat därför att efterfrågan finns längs E20. Därför är en konsekvens av planen att verksamhetsmark delvis prioriteras framför jordbruksmark i anslutning till Kungsörs tätort. Prioriteringen beror på att det annars skulle vara svårt för Kungsör att erbjuda lämplig verksamhetsmark. Även vid Valskog kan mindre jordbruksarealer komma att tas i anspråk för verksamheter. Det är även ofrånkomligt att ny verksamhetsmark vid den östra infarten samt vid Valskog kommer att ha negativ inverkan på landskapsvärdena.

En positiv konsekvens av ny verksamhetsmark vid den östra infarten och längs E20 skulle kunna bli att tung trafik kan minska på Kungsgatans centrala delar, främst mellan järnvägsstationen och väg 250. Det skulle innebära en avsevärt bättre situation med avseende på buller, vibrationer, emissioner, partiklar med mera i Kungsörs centrala delar. Stadsmiljön skulle förbättras påtagligt och Kungsgatans barriäreffekt bli klart mindre än idag.

KÄLLFÖRTECKNING

- Barr, Knut *Kungariket Kungsör*. 2008
- Barr, Knut *Kungariket Kungsör*. 2009
- Boverket: *Hållbara städer och tätorter i Sverige*. 2004.
- Boverket: *Låt staden grönska*. 2010.
- Boverket: *Miljöbedömningar för planer enligt plan- och bygglagen – en vägledning*.
- Energimyndigheten: *Riksintresse för vindbruk 2008*
- Eskilstuna kommun: *Översiktsplan 2005 och 2013*
- Folkhälsomyndigheten: *FoHMFS 2014:16 Folkhälsomyndighetens allmänna råd om radon inomhus*
- Kungsörs kommun: *Bevara mig väl – en plan för bevarande av byggnader och miljöer i Kungsörs tätort 1997*
- Kungsör kommun: *Friluftspan för Kungsörs kommun*. 2013
- Kungsör kommun: *Fördjupad översiktsplan för Kungsörs centrum (Föp 2000)*, antagen maj 2000
- Kungsörs kommun: *Förändrade pendlingsmönster för Kungsörs kommun 1996-2006*, 2008-08-15
- Kungsörs kommun: *Kulturminnesvårdsprogram*. 1987
- Kungsörs kommun: *Kommunikationsplan för ÖP*, 2013-03-08
- Kungsörs kommun: *Naturvårdsprogram för Kungsörs kommun*. 2007
- Kungsörs kommun *Planeringsunderlag från Barn- och utbildningsförvaltningen*, 2013
- Kungsörs kommun: *Planeringsunderlag för Socialförvaltningen*, 2013
- Kungsörs kommun: *Planprogram för kommunomfattande översiktsplan för Kungsörs kommun*, 2012-10-18, KS 2007/229
- Kungsörs kommun: *Senior- och trygghetsbostäder i Kungsör - Planeringsunderlag och strategiska rekommendationer fram till år 2030*, 2011-04-20
- Kungsörs kommun: *Totalprognoser för Kungsörs kommun*, 2013-05-15,
- Kungsörs kommun: *VA-plan för Kungsörs kommun*, 2013-02-11
- Kungsör kommun: *Översiktsplan 1990* (oktober 1190)

Kungsörs Kommun och Sweco: *Workshop – Översiktsplan för Kungsörs kommun*, 2012-04-23

Köpings kommun: *Köping i framtiden – översiktsplan för Köpings kommun*, 2012

Landstinget i Västmanlands län: *Trafikplan 2017*, 2013.

Länsstyrelsen i Skåne län: *Riktlinjer för riskhänsyn i samhällsplaneringen – bebyggelse intill väg och järnväg med transport av farligt gods*. Skåne i utveckling 2007:06.

Länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Värmlands, Örebro och Västmanlands län: *Översvämningsrisker i fysisk planering. Rekommendationer för markanvändning vid nybebyggelse*. Augusti 2006.

Länsstyrelsen i Västmanlands län: *Lantbruk och lantbrukare i Västmanland 2012 Rapport 2013:1*

Länsstyrelsen i Västmanlands län: *Landskapskaraktärsanalys för Västmanlands län*. 2012

Länsstyrelsen i Västmanlands län: *Länsplan 2014-2025 för regional transportinfrastruktur*, dnr 341-2501-12

Länsstyrelsen i Västmanlands län och Västmanlands läns museum: *Modernismen i Kungsörs kommun*. 2011

Länsstyrelsen i Västmanlands län: *Mångfaldsdriven tillväxt – Regionalt utvecklingsprogram (RUP) för Västmanlands län 2014-2020*, 2014

Länsstyrelsen i Västmanlands län: *Naturminnen i Kungs Barkarö*. Rapport 2005:14

Länsstyrelsen i Västmanlands län: *Naturvårdsplan för Västmanlands län*. 1985

Länsstyrelsen i Västmanlands län och Västmanlands läns museum: *Avtryck i den industriella utvecklingen*. 1998-1999

Länsstyrelsen i Västmanlands län: *Pendlingsförhållanden i Västmanlands län*

Länsstyrelsen i Västmanlands län: *Projektet Kulturlandskapet i Kung-Barkarö – Strategi för bevarande och utveckling*, 2009

Länsstyrelsen i Västmanlands län: Regionalt underlagsmaterial (RUM), hämtat på <http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/planfragor/regionalt-underlagsmaterial/rum-katalogen/>

Länsstyrelsen Västmanlands län: *Samhällsbyggnadsenheten Klimatförändringar i Västmanlands län – Förväntade konsekvenser och möjligheter fram till år 2100*, rapport 2010:18

Mälarenergi: *Miljörapport – Kungsörs Värmeverk 2012*

Mälartrafik AB, MÄLAB: *Trafikplan 2020*

Nordregio, Trafikflöden i Norra Europa.

Sveriges geologiska AB, *Radonutredning för Kungsörs kommun, Radonriskkarta*. 1985

Regionförbundet i Örebro m.fl.: *Godsflöden i Östra Mellansverige – Västmanlands län*”, maj 2013.

Stockholms läns landsting: *Regional utvecklingsplan för Stockholms län, RUF 2010*, 2010.

Svenska Naturskyddsföreningen: *Den glesa staden*. 2006.

Sweco: *Centrumprojektet (2010-2012): Centrumförnyelse - förslagsskisser*, 2012-02-12

Sörberg, Bengt: *Kungsör 450 år 1988. Kort historik*. 1988

Trafikverket: *Hållbart resande* (broschyr), 2010.

Trafikverket/Sveriges kommuner och landsting: *Hållbart resande i praktiken*. Februari 2011.

Västmanlands Lokaltrafik AB: *Tidtabell 2013*

Västra Mälardalens Kommunalförbund: *Renhållningsordning för kommunerna Köping, Arboga och Kungsör – Avfallsplan 2011-2016*, 2011

Västmanlands läns museum: *Beskrivning av kulturmiljön längs Arbogaån mellan Arboga och Kungsör*. 2001

www.boverket.se/vagledning/PBL-kunskapsbanken/oversiktsplanering, 2013-04-10.

www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Sveriges-miljomal, 2013-06-05

www.regeringen.se/sb/miljobalken, 2013-04-10.

www.trafikverket.se (statlig transportinfrastrukturplanering)

www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html (Fornsök, riksantikvarieämbetets sökfunktion för fornminnen)

<http://minasidor.skogsstyrelsen.se/skogensparlor/> Skogens pärlor - skogsstyrelsens sökfunktion för natur- och kulturvärden i skogen

<http://www.viss.lansstyrelsen.se> Vatteninformation Sverige

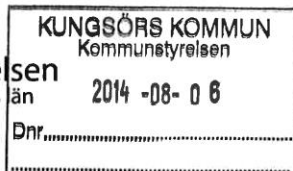
<http://www.miljomal.nu> Miljömål.se – den svenska miljömålsportalen

Källa för all statistik, om inte annan anges, SCB ”Befpak”, ”Ampak” och ”Fastpak” för Kungsörs kommun

BILAGA 1 – Länsstyrelsens granskningsyttrande

Länsstyrelsen
Västmanlands län

GRANSKNINGSYTTRANDE

1 (3)

Datum
2014-08-01

Diarienummer
401-2963-14

SAMHÄLLSBYGGNADSENHETEN
Plan
Magnus Johansson
Telefon 021 - 19 50 35
magnus.johansson@lansstyrelsen.se

Kungsörs kommun
Kommunstyrelsens förvaltning
736 85 Kungsör

Granskning av kommuntäckande översiktsplan för Kungsörs kommun

Kungsörs kommun har gjort förslaget till översiktsplan föremål för granskning under perioden 9 juni till 12 augusti 2014.

Planförslaget var tidigare föremål för samråd till vilket Länsstyrelsen lämnade ett samrådsyttrande 21 november 2013

Allmänt

Länsstyrelsen är positiv till att kommunen tagit fram en ny kommuntäckande översiktsplan. Planförslaget följer väl kraven i plan- och bygglagen (PBL 2010:900) och tidigare synpunkter i samrådsskedet har behandlats tillräckligt.

Länsstyrelsens uppdrag

I granskningskedet ska Länsstyrelsen avgränsa sitt granskningsyttrande till vad som anges i 3 kap 16 § PBL:

Länsstyrelsen ska under utställningstiden avge ett granskningsyttrande över planförslaget.

Av yttrandet ska det framgå om:

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. *miljöbalken*,
2. förslaget kan medverka till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. *miljöbalken* inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket *miljöbalken*,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Länsstyrelsen vill lämna följande synpunkter på planförslaget.

Postadress
721 86 VÄSTERÅS

Besöksadress
Västra Ringvägen 1
VÄSTERÅS

Telefon/Fax
010-224 90 00 (vx)
010-224 91 10 (fax)

Webb/E-post
www.lansstyrelsen.se/vastmanland
planfragor.vastmanland@lansstyrelsen.se

Riksintressen

Länsstyrelsen anser att berörda riksintressen är tillgodosedda i planförslaget.

Miljö kvalitetsnormer

Länsstyrelsen anser att miljö kvalitetsnormerna är behandlade och tillgodosedda i planförslaget.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Kommunen har inte pekat ut så kallade LIS-områden i planförslaget.

Mellankommunal samordning

Länsstyrelsen anser att behovet av mellankommunal samordning är tillgodosett i planförslaget.

Hälsa och säkerhet

Länsstyrelsen anser att planförslaget inte medför fara för människors hälsa och säkerhet.

Övrigt

Länsstyrelsen har inga kvarstående synpunkter på planförslaget.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit den tillförordnade landshövdingen Mikael Bergquist och planhandläggare Magnus J Johansson föredragande

Mikael Bergquist

Magnus J Johansson

Kopior:

Yttranden från
Försvarmakten
Statens geotekniska insitut
Sveriges geologiska undersökning
Svenska kraftnät
Tillväxtverket